

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAVALİMANI MÜZELERİ VE TÜRKİYE'DEN BİR ÖRNEK:
İSTANBUL HAVALİMANI MÜZESİ

Mustafa Barış HARMANKAYA

2501110798

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Güner SAĞIR

İSTANBUL - 2024

ÖZ

HAVALİMANI MÜZELERİ VE TÜRKİYE'DEN BİR ÖRNEK: İSTANBUL HAVALİMANI MÜZESİ

MUSTAFA BARIŞ HARMANKAYA

20. yüzyıl başından itibaren hızla gelişen havacılık endüstrisi, yerküredeki seyahat süreleri önemli ölçüde kısaltmıştır. Havacılığın gelişimi ile olarak ortaya çıkan ve sivil hava taşımacılığının merkezi sayılabilecek havalimanları, günümüzde yolcuların uçağa binmeden önce keyifli vakit geçirerek rahatlayabilecekleri, kişisel bakım salonları, spor salonları ve müzelerin bulunduğu kamusal alanlara dönüşmüşlerdir. İstanbul'un yeni havalimanında faaliyet gösteren İstanbul Havalimanı Müzesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İGA İstanbul Havalimanı İşletmesi arasında 2019 yılında imzalanan protokol kapsamında başlayan çalışmaların neticesinde 17.07.2020 tarihinde ziyarete açılmıştır. Müze, Türkiye'de açılan ilk havalimanı müzesidir ve İstanbul Havalimanı terminali dış hatlar gidiş katındaki asma katta 1000 m²'lik bir alana kurulmuştur. Dünyadaki örnekleri arasında kapladığı yüzölçümü bakımından en büyüğüdür. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün bağlı birimi olarak faaliyet gösteren müze, "Türkiye'nin Hazineleleri, Tahtın Yüzleri" adlı bir süreli sergi ile açılmıştır. Anadolu topraklarının 12000 yıl öncesinden günümüze kadarki tarihsel ve kültürel çeşitliliğinin 29 farklı müzeden toplam 262 adet eser ile 2 adet mulaj, 4 adet kopya ve 1 adet maketle yansıtıldığı bu sergi ile Türkiye'nin tanıtımı ve özellikle havalimanını transit olarak kullanan yolcuların bir sonraki rotalarını Türkiye'ye çevirmeleri amaçlanmıştır. "Havalimanı Müzeleri ve Türkiye'den Bir Örnek: İstanbul Havalimanı Müzesi" başlıklı bu tez kapsamında havalimanı terminallerinde faaliyet gösteren müzelerin geleneksel havacılık ve uzay müzeleriyle olan farklılıkları ortaya konularak havalimanı müzeleri ve havalimanlarının birbirleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. İstanbul Havalimanı Müzesi'nin fiziki ve teknik özellikleri anlatılarak, mevcut süreli

sergi hakkında bilgi verilmiş, belli başlı eserler tanıtılmıştır. Bu tez kapsamında incelenen diğer havalimanı müzeleri örnekleri ile İstanbul Havalimanı Müzesi karşılaştırılarak, benzerlikleri ve farklılıkları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Havalimanı, Havalimanı Müzesi, Müzecilik, Terminal, Sergi

ABSTRACT

AIRPORT MUSEUMS AND AN EXAMPLE FROM TURKEY: ISTANBUL AIRPORT MUSEUM

MUSTAFA BARIŞ HARMANKAYA

After the first powered, controlled flight achieved by the Wright brothers in 1903, the aviation industry grew quickly in the 20th century. Globally, travel durations have shortened dramatically, thanks in large part to technological advancements made during and after World War II. Airports, which originated as the hubs of civil aviation, are no longer places used only for traveling from one point to another, as air travel has become more affordable and commonplace. Airports are now public areas with amenities like museums, gyms, and personal care salons where travelers can relax and enjoy themselves before their flights.

The Istanbul Airport Museum was established on July 17, 2020, as a consequence of the agreement signed by İGA Enterprise and the Ministry of Culture and Tourism of the Republic of Turkey. It is situated at Istanbul's new airport, which started operations in 2019, on the mezzanine floor of the international departures floor of the Istanbul Airport terminal. The museum is the first airport museum in Turkey. With a total area of 1000 m², it is the biggest airport museum globally. With a total of 261 pieces on display from 29 different Turkish museums, the temporary exhibition "Treasures of Turkey, Faces of the Throne" reflects the historical and cultural diversity of Anatolia from twelve thousand years ago to the present. The purpose of this exhibition is to raise awareness of Turkey around the globe and encourage transit travelers to think about visiting Turkey on their next trip itinerary. The thesis "Airport Museums and an Example from Turkey: Istanbul Airport Museum" defines airport museums by outlining the distinctions between conventional aviation and space museums and museums housed in airport terminals.

In addition, it discusses the relationship between airports and airport museums as well as the rationale behind their existence. Finally, it draws comparisons between Istanbul Airport Museum and other airport museums across the globe, outlining the museum's advantages and disadvantages.

The thesis's first section provides a brief overview of aviation history, defines airports and airport museums, and highlights the distinctions between traditional air and space museums that cover aviation history and airport museums that operate inside operational airport terminals. The benefits of museums and exhibitions are examined, along with the rationale behind their opening in airport terminals. Furthermore mentioned are the temporary exhibitions held at airports and model airports.

In the second section, firstly İGA Istanbul Airport is introduced, and information is provided about the establishment of the Istanbul Airport Museum, the physical, technical, and administrative features of the Istanbul Airport Museum, and the current temporary exhibition.

The third section looked at fourteen sample airport museums that were found to be operational in airport terminals around the world. Information is provided on airport museums located in the cities of San Francisco, Milwaukee, Phoenix, Las Vegas, Cleveland, and Melbourne in the USA; Paris in France; Seoul in South Korea; Mumbai in India; Amsterdam in the Netherlands; Tokyo in Japan; Moscow in Russia; Athens in Greece; and Cairo in Egypt. In this thesis, the similar and different features of the Istanbul Airport Museum and the world airport museums were examined.

In the evaluation section. The number of passengers using the international departure floor of the Istanbul Airport terminal was compared with the number of visitors to the Istanbul Airport Museum; suggestions were made on how the museum could reach more visitors, and the strengths and weaknesses of the museum were discussed.

The Istanbul Airport Museum is the first of its kind in our country, and the conclusion emphasizes that this first airport museum experience—with all of its positive and negative aspects—is a model for our country's future airport museums.

Key Words: Istanbul, Istanbul Airport, Airport Museum, Museology, Terminal, Exhibition

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca her türlü bilgi birikimini, mesleki deneyimini benimle paylaşan, daima yol gösteren değerli hocam Sayın Doç Dr. Güner SAĞIR'a en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Değerli katkıları için Sayın Prof. Dr. Hasan Fırat DİKER ve Sayın Doç. Dr. Ferudun ÖZGÜMÜŞ'e, Görev yaptığım ve tezimin konusu olan müzenin bağlı olduğu İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Sayın Rahmi ASAL'a ve Müdür Yardımcıları Tuğçe AKBAYTOGAN'a, Gülçay YAĞCI'ya, Muharrem HAYIR'a ve İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'ne destekleri için ayrıca teşekkür ederim. İstanbul Havalimanı Müzesinin hayata geçmesini ve faaliyetine devam etmesini sağlayan başta İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü uzmanları olmak üzere T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

İstanbul Havalimanı Müzesiyle ilgili vermiş olduğu bilgi ve belgeler için Oda İçmimarlık firmasından Sayın Hakan ÇINGİ'ya; dünyadaki havalimanı müzeleriyle ilgili olarak sağlamış oldukları bilgiler ile çalışmaya katkıda bulunan SFO Müzesi'nden Bao LI'ye, Mitchell Uçuş Galerisi Yönetim Kurulu üyesi Carrie RASBERRY'ye, Pheonix Havalimanı Müzesi Yardımcı Küratörü Haley HINDS'a, Clark Bölgesi Müzeleri Yöneticisi Amber COLBERT'e, Sheremetyevo Tarih Müzesi için Sheremetyevo Havalimanı Halkla İlişkiler Departmanından Elena S. FOMINA'ya, Yunanistan Doğu Attika Eski Eserler Bölge Müdürlüğü'nden Arkeolog Irene SYRIANOU'ya, British Museum ITP Yöneticisi Claire MESSENGER'a, Kahire Havalimanı Müzeleri Küratörü Rasha HASSAN'a, İGA İstanbul Havalimanı İşletmesi Kurumsal İletişim biriminden Esra KALUÇ'a, Tokyo Haneda Uluslararası Havalimanı idaresine, fotoğrafları ve yardımları için Zeynep KELPETİN ORAL ve Olgaç ORAL'a, yardımları için Fatih KÜÇÜKALTUN'a teşekkür ederim.

Son olarak tez konumun seçimi ile araştırma sürecindeki destekleri, ilgisi ve anlayışı için sevgili eşim Doç. Dr. N. Çiçek AKÇİL HARMANKAYA'ya sevgi ve şükranlarımı sunuyorum.

Mustafa Barış HARMANKAYA

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM HAVALİMANI MÜZESİ

1.1. Havalimanı Müzesi Kavramı.....	4
1.2. Havalimanı Terminallerindeki Süreli ve Kalıcı Sergiler.....	9

İKİNCİ BÖLÜM İSTANBUL HAVALİMANI MÜZESİ

2.1. İGA İstanbul Havalimanı.....	16
2.2. Müzenin Kuruluşu.....	18
2.3. Medyada İstanbul Havalimanı Müzesi.....	23
2.4. Müzenin Konumu ve Müzeye Erişim.....	24
2.5. Müzenin Fiziki ve Mekânsal Özellikleri.....	29
2.6. Müzenin Bölümleri.....	32
2.6.1. Giriş-Danışma.....	33
2.6.2. Salon 1.....	35
2.6.3. Salon 2.....	36
2.6.4. Salon 3.....	39
2.6.5. Salon 4.....	41
2.6.6. Salon 5 ve 5a.....	43
2.6.7. Salon 6.....	47
2.6.8. Salon 7.....	49

2.6.9. Müze Mağazası.....	51
2.6.10. Dilek Salonu.....	53
2.7. Müze Ziyaret Saatleri, Giriş Ücretleri ve Sesli Rehber.....	54
2.8. Müzenin Organizasyonu.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADAKİ HAVALİMANI MÜZELERİ

3.1. SFO Müzesi, San Francisco Uluslararası Havalimanı (SFO), San Francisco/ABD.....	59
3.2. Mitchell Uçuş Galerisi, Milwaukee Mitchell Uluslararası Havalimanı (MKE), Milwaukee/ABD.....	64
3.3. Phoenix Havalimanı Müzesi, Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı (PHX), Phoenix/ABD.....	68
3.4. Howard W. Cannon Havacılık Müzesi, Harry Reid Uluslararası Havalimanı (LAS), Las Vegas/ABD.....	73
3.5. Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi, Burke Lakefront Havalimanı (BKL), Cleveland/ABD.....	76
3.6. Rijksmuseum Schiphol, Schiphol Uluslararası Havalimanı (AMS), Amsterdam/Hollanda.....	79
3.7. Atina Uluslararası Havalimanı Müzesi, Eleftherios Venizelos Uluslararası Havalimanı (ATH), Atina/Yunanistan.....	81
3.8. Melbourne Havalimanı Müzesi, Melbourne Orlando Uluslararası Havalimanı MLB), Florida/ABD.....	84
3.9. Jaya He GVK Yeni Müzesi, Chhatrapati Shivaji Maharaj Uluslararası Havalimanı (BOM), Mumbai/Hindistan.....	85
3.10. Keşif Müzesi, Haneda Uluslararası Havalimanı (HND), Tokyo/Japonya.....	89
3.11. Sheremetyevo Tarih Müzesi, Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı (SVO), Moskova/Rusya.....	91
3.12. Incheon Havalimanı Müzesi, Incheon Uluslararası Havalimanı (ICN), Seul/Güney Kore.....	93
3.13. Charles de Gaulle Uluslararası Havalimanı (CDG) Müzeler Alanı, Paris/Fransa.....	95

3.14. Kahire Uluslararası Havalimanı (CAI) Müzeleri, Kahire/Mısır.....	99
DEĞERLENDİRME.....	103
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	112
EKLER.....	127

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1:	İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar gidiş katını kullanan toplam yolcu sayıları.....	17
Tablo 2.2:	İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar gidiş katını kullanan transit yolcu sayıları.....	17
Tablo 2.3:	Ziyarete açıldığı tarihten bu yana İstanbul Havalimanı Müzesi'nin giriş ücretleri.....	55
Tablo 2.4:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 17.07.2020 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar olan ziyaretçi sayıları.....	55
Tablo 2.5:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyaretçi sayısının, havalimanı dış hatlar toplam giden yolcu ve transit yolcu sayılarına oranı.....	55
Tablo 2.6:	İstanbul Havalimanı Müzesi sesli rehber ses dosyası listesi.....	56
Tablo 3.1:	İncelenen havalimanı müzeleri.....	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin logosu.....	19
Şekil 2.2:	İstanbul Havalimanı terminal planı.....	24
Şekil 2.3:	İstanbul Havalimanı dış hatlar terminali transit yolcu kat planı.....	25
Şekil 2.4:	Dış hatlar gidiş katındaki heykel kopyalarının konumları.....	27
Şekil 2.5:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin asma kattaki yerleşim planında işaretli konumu.....	28
Şekil 2.6:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin projesinden kesit.....	29
Şekil 2.7:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyaretçi güzergahı.....	31
Şekil 2.8:	Müzesi'nin Giriş/Danışma, Giriş Koridoru Salon 1 ve diğer odaları gösteren plan.....	33
Şekil 2.9:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 2 no.lu salonunu gösteren plan.....	36
Şekil 2.10:	Müzenin 3 no.lu salonunu gösteren plan.....	40
Şekil 2.11:	Müzenin 4 no.lu salonunu gösteren plan.....	42
Şekil 2.12:	Müzenin 5 ve 5a no.lu salonlarını gösteren plan.....	44
Şekil 2.13:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonunu gösteren plan.....	47
Şekil 2.14:	Müzenin 7 no.lu salonunu gösteren plan.....	50
Şekil 2.15:	Müze Mağazası planı.....	52
Şekil 3.1:	SFO Müzesi sergilerinin terminallerdeki konumlarını gösteren harita.....	62
Şekil 3.2:	Mitchell Uçuş Galerisi'nin havalimanındaki konumu.....	66
Şekil 3.3:	Mitchell Uçuş Galerisi'nin mevcut yerleşim planı.....	67

Şekil 3.4:	Phoenix Havalimanı Müzesi’nin 2023 yılı faaliyetlerini içeren tablo.....	70
Şekil 3.5:	Müzenin düzenlediği “Roket Günü” etkinliği reklamı.....	79
Şekil 3.6:	Rijksmuseum Schiphol‘ün üç boyutlu çizimi.....	80
Şekil 3.7:	Jaya He GVK Yeni Müzesi’nin planı.....	86
Şekil 3.8:	Sheremetyevo Tarih Müzesi’nin konumu.....	91
Şekil 3.9:	Incheon Havalimanı Müzesi’nin konumu.....	95
Şekil 3.10:	Charles de Gaulle Havalimanı “Müzeler Alanı”nın üç boyutlu çizimi	97

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.1:	Madrid’deki Havacılık ve Uzay Müzesi.....	8
Resim 1.2:	Kansas Havacılık Müzesi, ABD.....	8
Resim 1.3:	Napoli Capodichino Havalimanı’nda sergilenmekte olan orijinal eserler ve kopyalar.....	11
Resim 1.4:	Roma Fiumicino “Leonardo Da Vinci” Uluslararası Havalimanı’nda sergilenmekte olan eserler.....	12
Resim 1.5:	IGA ART galeride 15.09.2023-15.01.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Kahve Aşkına” sergisi.....	12
Resim 2.1:	İstanbul Havalimanı dış hatlar gidiş katındaki Havalimanı Müzesi’nin yönlendirme levhaları.....	26
Resim 2.2:	A, B ve C kapılarının yer aldığı tarafta yer alan, yolcuları Havalimanı Müzesi’ne yönlendiren heykel kopyaları.....	27
Resim 2.3:	E ve F kapılarının yer aldığı tarafta yer alan, yolcuları Havalimanı Müzesine yönlendiren heykel kopyaları.....	28
Resim 2.4:	Dış hatlar gidiş katından İstanbul Havalimanı Müzesi’nin görünümü.....	29
Resim 2.5:	İstanbul Havalimanı Müzesi’nin “M” harfi şeklindeki girişi.....	30
Resim 2.6:	İstanbul Havalimanı Müzesi’nin 3 no.lu salonunda sergilenen Tyran Baş’ının bilgi ekranı.....	32
Resim 2.7:	İstanbul Havalimanı Müzesi’nin Giriş-Danışma bölümü ve Giriş Koridoru.....	34
Resim 2.8:	Giriş koridorunda bulunan kopya taht	34

Resim 2.9:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 1 no.lu salonu.....	35
Resim 2.10:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 2 no.lu salonu.....	37
Resim 2.11:	Müzenin 2 no.lu salonu.....	37
Resim 2.12:	Müzenin 2 no.lu salonundan, 5 no.lu salona açılan kapı.....	39
Resim 2.13:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 3 no.lu salonu.....	41
Resim 2.14:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 4 no.lu salonu.....	43
Resim 2.15:	5 no.lu salondaki halı boyama kiosku.....	44
Resim 2.16:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 5 no.lu salonu.....	45
Resim 2.17:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 5 no.lu salonu.....	46
Resim 2.18:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonu.....	48
Resim 2.19:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonu.....	48
Resim 2.20:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonundaki tablo boyama kiosku ekranı.....	49
Resim 2.21:	İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 7 no.lu salonu.....	51
Resim 2.22:	İstanbul Havalimanı Müze Mağazası.....	52
Resim 2.23:	Dilek Salonu'ndaki kiosk.....	53
Resim 2.24:	İstanbul Havalimanı Müzesi Dilek Salonu.....	54
Resim 3.1:	Louis A. Turpen Havacılık Müzesi ve Havacılık Kütüphanesi.....	60
Resim 3.2:	Mitchell Uçuş Galerisi'nin dışarıdan görünümü.....	65
Resim 3.3:	Mitchell Uçuş Galerisi'nin yeni salonu.....	66
Resim 3.4:	Phoenix Havalimanı Müzesi galerileri.....	68
Resim 3.5:	Phoenix Havalimanı Müzesi sergisi.....	71
Resim 3.6:	Las Vegas Harry Reid Havalimanı'nda bulunan Howard W. Cannon Havacılık Müzesi.....	73
Resim 3.7:	Las Vegas Harry Reid Havalimanı'nda bulunan Howard	

W. Cannon Havacılık Müzesi.....	75
Resim 3.8: Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi galerisi.....	78
Resim 3.9: Rijksmuseum Schiphol'ün müze alanının görünümü.....	80
Resim 3.10: Rijksmuseum Schiphol'ün müze alanı ve müze mağazası.....	81
Resim 3.11: Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki müze alanı.....	82
Resim 3.12: Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki diğer kalıcı sergiler.....	84
Resim 3.13: Melbourne Havalimanı Müzesi.....	85
Resim 3.14: "Hindistan Hareket Ediyor" isimli yerleştirme.....	87
Resim 3.15: "Katmanlı Anlatılar " isimli yerleştirme.....	88
Resim 3.16: Jaya He GVK Yeni Müzesi mağazası.....	89
Resim 3.17: Tokyo Haneda Uluslararası Havalimanı'ndaki Keşif Müzesi.....	90
Resim 3.18: Sheremetyevo Tarih Müzesi.....	91
Resim 3.19: Sheremetyevo Tarih Müzesinde ziyaretçilere yönelik etkinlikler.....	93
Resim 3.20: Incheon Havalimanı Müzesi.....	94
Resim 3.21: "Müzeler Alanı"nda düzenlenen "Picasso Plein Soleil" Sergisi.....	96
Resim 3.22: "Voyager est un art-Une excellence française" (Seyahat Etmek Bir Sanattır: Fransız Mükemmelliği) sergisi.....	97
Resim 3.23: Müzeler alanında 2015'te ziyarete açılan "Paris 1900" Sergisi.....	98
Resim 3.24: Kahire Uluslararası Havalimanı'nın 3 no.lu terminalindeki müze.....	99
Resim 3.25: Kahire Uluslararası Havalimanı'nın 2 no.lu terminalindeki müze...	100

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
AAM	: American Association of Museums
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	: Anonim Şirketi
Bkz.	: Bakınız
cm.	: Santimetre
D.C.	: District of Columbia
HVAC	: Heating, Ventilation and Air Conditioning
ICOM	: International Council of Museums
IGA	: Istanbul Grand Airport
KLM	: Koninklijke Luchtvaart Maatschappij
m²	: Metrekare
M.Ö.	: Milattan Önce
no	: Numara
QR	: Quick Responce
RFID	: Radio Frequency Identification
s.	: Sayfa
THY	: Türk Hava Yolları
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
URL	: Uniform Resource Locator

- vb.** : Ve benzeri
- vd.** : Ve diğ erleri
- Wi-Fi** : Wireless Fidelity
- yy.** : Yüz yıl

GİRİŞ

Müzeler, somut ve somut olmayan kültürel mirasa ilişkin objeleri toplayan, belgeleyen, koruyan ve ziyaretçilerini bilgilendirmek amacıyla sergileyen kurumlardır. Koleksiyonlarının konusuna, idari yapılanmalarına, bölgesel statülerine, ulaşmayı amaçladıkları kitlelere, sergileme yöntemlerine göre müzeler türlere ayrılmaktadır. Yıllar içinde müze türlerinde çeşitlilik artmış, geleneksel müzelerden farklı yeni müze tipleri ortaya çıkmıştır.

Kökleri çok gerilere giden uçuş tutkusunun gerçekleştiği 20. yüzyıl, havacılığın hızlı gelişimine sahne olmuştur. Tarihte ilk motorlu uçuş Wright kardeşler tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuzey Karolayna eyaletinde 1903 yılında yapılmıştır. 1939'da ilk transatlantik yolcu taşımacılığı gerçekleşmiş, 1950'lerden sonra ilk jet motorlu yolcu uçağı hizmete girmiştir. Havacılık teknolojisi, dünya üzerindeki insan hareketliliğini tarihte görülmemiş bir şekilde değiştirmiş, mesafeleri ve yolculuk sürelerini önemli ölçüde kısaltmıştır.

Havacılığın gelişimi ile uçak, helikopter, roket, uzay mekiği vb. hava taşıtları ortaya çıkmıştır. Bu araçların iniş-kalkış yaptıkları havaalanları; muhafaza edildikleri ve bakımlarının yapıldığı hangarlar, uçuş personeli ve teknisyenlerce kullanılan mekanlar meydana gelmiştir. Zaman içinde bu hava taşıtları, donanımları ve parçaları; taşıtları kullanan havacıların giysileri, üniformaları, madalyaları; havacılığa ilişkin görsel ve yazılı belgeler ile havacılık faaliyetinin gerçekleştiği alanlar müzeciliğin konusu haline gelmiştir. İlk örnekleri iki dünya savaşı arasındaki yıllarda görülmeye başlanan havacılık ve uzay temalı müzeler; havacılığa ilişkin objelerin korunması, havacılık tarihinin gelecek kuşaklara aktarılması, araştırmalar yaparak bu alandaki bilgiyi zenginleştirmek ve havacılığa olan ilgiyi artırma ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır.

Önemli havacılık olaylarının gerçekleştiği alanları, ulusların hava ve uzay çalışmalarını, sivil ve askeri havacılık başarılarını, havacılık tarihinin kilometre taşı olaylarını ve belirli bir dönemini konu alan bu tür müzeler, askeri veya sivil organizasyonların idaresinde faaliyet göstermektedir.

Artan havayolu trafiği ile havalimanları; yolcuların hoş vakit geçirebileceği, markalı mağazalar, restoranlar, kişisel bakım salonları ve hatta sinema vb. tesislerin

bulunduğu birer alışveriş merkezine dönüşmeye başlamıştır. Havalimanı terminallerindeki müzelerin, havalimanlarını daha sıcak ortamlara dönüştürerek yolcuların uçuş öncesi streslerinin azaltılması, ülkelerin ya da bölgelerin tanıtımı ve müze koleksiyonlarının daha çok insana ulaştırılması gibi yararları bulunmaktadır. Havalimanı müzeleri, havacılık ve uzay temalı müzeler gibi havacılığın ve müzeciliğin bir başka buluşma noktasıdır.

Bu çalışmada Türkiye'nin 2020 yılında açılan ilk ve tek havalimanı müzesi incelenmiş, dünyadaki benzer havalimanı müzelerinden örnekler verilerek İstanbul Havalimanı Müzesi'nin çeşitli yönleri ele alınmıştır. İstanbul Havalimanı Müzesi'ne dair imzalanan protokolden, ziyarete açılıncaya kadarki kuruluş sürecine yer verilmiştir. Müzenin mekânsal ve teknik özellikleri, sergilenen eserleri ile ziyaretçi sayıları vb. bilgiler ışığında güçlü ve zayıf yönleri ortaya konularak, eleştirel bir yaklaşımda bulunulmuştur.

Nispeten daha yeni olan havalimanı müzelerine ilişkin akademik çalışmaların sayısı sınırlıdır. Konuya ilişkin Mark Hall-Patton (1997) ve Marjorie Schwarzer (2001)'in yayınlanmış makaleleri, Hal Kramer (2013), Patrícia Miguel de Henriques Cerqueira (2016) ve Lauren Dare (2016) tarafından yapılmış tez çalışmaları bu alanda referans kaynaklar olmuştur.

Dünyadaki diğer örnek havalimanı müzelerinin konum özelliklerine, temalarına, sergilerine, idari özelliklerine ve müzecilik faaliyetlerine dair bilgiler; ilgili müzelerin resmi web sitelerinde elde edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, müzelerin web sitelerindeki bilgiler ile yetinilmeyerek e-posta aracılığı ile bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Bu müzelerden Atina Havalimanı Müzesi, San Francisco Havalimanı Müzesi, Milwaukee'deki Howard W. Cannon Havacılık Müzesi, Phoenix Sky Harbor Havalimanı Müzesi, Moskova'daki Sheremetyevo Tarihi Müzesi ve Tokyo Haneda Uluslararası Havalimanı terminalindeki müzelerin yetkililerinden geri dönüş alınmış ve edinilen bilgilere tezde yer verilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. "Havalimanı Müzesi" isimli birinci bölüm "Havalimanı Müzesi Kavramı" ve "Havalimanı Terminallerindeki Süreli ve Kalıcı Sergiler" olarak iki alt başlıkta ele alınmıştır. Havacılık tarihine kısaca değinilerek havalimanı ve havalimanı müzelerinin tanımı yapılarak, faal havalimanı terminallerindeki müzeler ile havacılık tarihini ele alan geleneksel hava ve uzay

müzelerinin farklılıkları ortaya konulmuştur. Havalimanı terminalleri içerisinde neden müze açıldığı ve müzeler ile düzenlenen sergilerin faydaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca havalimanlarında düzenlenen süreli sergilerden ve örnek havalimanlarından bahsedilmiştir.

“İstanbul Havalimanı Müzesi” başlıklı ikinci bölüm sekiz alt başlıkta ele alınmıştır. Bu bölümde, önce İGA İstanbul Havalimanı tanıtılmış ve İstanbul Havalimanı Müzesi’nin kuruluş çalışmalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Müzenin konumu, fiziki ve teknik özellikleri, teşhir tanzimi ve idari yapısı ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, havalimanı terminalinde faaliyet gösterdiği tespit edilen on dört örnek havalimanı müzesi incelenmiştir. ABD’nin San Francisco, Milwaukee, Phoenix, Las Vegas, Cleveland ve Melbourne şehirleri; Fransa’nın Paris, Güney Kore’nin Seul, Hindistan’ın Mumbai, Hollanda’nın Amsterdam, Japonya’nın Tokyo, Mısır’ın Kahire, Rusya’nın Moskova ve Yunanistan’ın Atina; şehirlerinde yer alan havalimanı müzelerine ilişkin web siteleri, internet haberleri ile müze yetkililerinden alınan bilgilere yer verilmiştir.

Tezin değerlendirme bölümünde, örnek olarak incelenen havalimanı müzeleri ile İstanbul Havalimanı Müzesi’nin benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. İstanbul Havalimanı terminali dış hatlar gidiş katını kullanan yolcu sayıları ile İstanbul Havalimanı Müzesi’nin ziyaretçi sayıları karşılaştırılmış, müzenin nasıl daha çok ziyaretçiye ulaşabileceğine ilişkin öneriler sunulmuştur. Müzenin sergilemede kullandığı sistemlerin, müzenin konumunun, idari yapısının yarattığı güçlü ve zayıf yönleri ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde ise İstanbul Havalimanı Müzesi’nin, ülkemizde bir ilk olduğu ve bu ilk havalimanı müzesi deneyiminin olumlu ve olumsuz yönleriyle, ileride ülkemizde açılacak başka havalimanı müzelerine yol gösterici nitelikte bir deneyim olduğu vurgulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

HAVALİMANI MÜZESİ

Havalimanı müzesi denildiğinde akla, müzeye dönüştürülmüş eski bir havalimanı, bir havalimanı içinde ya da çevresinde kurulmuş askeri veya sivil havacılık müzeleri ya da tezin konusu olan faal bir havalimanı terminali içinde bulunan müzeler gelmektedir. Bu bağlamda tezin konusu olan “Havalimanı Müzesi” ile kastedilenin ne olduğunu tanımlamaya ve havalimanıyla ya da havaalanlarıyla ilişkili diğer havacılık temalı müzelerle ayırımı yapmak gerekmektedir. Bu bölümde, kısaca havacılık tarihinden bahsedilerek; hava müzesi, havacılık müzesi, hava ve uzay müzesi vb. isimlerle anılan müzelerden örneklerle yer verilerek havalimanı müzeleri ele alınacaktır. Dünyadaki havalimanlarında bulunan, ancak müze olarak nitelendirilemeyen sergilere değinilecektir. Ayrıca Havalimanlarının terminallerinde neden müzelerin faaliyette bulunduğu, neden sergiler düzenlendiği ve faydalarının ne olduğu açıklanacaktır.

1.1. Havalimanı Müzesi Kavramı

İnsanoğlunun kuşlar gibi uçuş tutkusu çağlar gerisine gitmektedir. İzlerini Yunan mitolojisindeki Icarus'a kadar sürebileceğimiz bu tutkuya dair Leonardo Da Vinci gibi mucit ve mühendislerin hava aracı tasarımları mevcuttur. Yazılı kaynaklarda planör veya roket gibi araçlarla 18. yüzyıl öncesinde gerçekleştirilen pek çok denemeden bahsedilmektedir. Ancak insanoğlunun yerçekimine karşı ilk başarılı denemesi 18. yüzyılda Fransız Montgolfier Kardeşlerin sıcak hava balonu ile gerçekleştirdikleri denemedir (Gordon, Josephy, 1962: 48). 1861-1865 yılları arasında gerçekleşen Amerikan İç Savaşında sıcak hava balonları düşman unsurlarının hareketlerinin gözlenmesi ve topçu atışlarının yönlendirilmesi için kullanılmıştır (Gordon, Josephy: 65). Alman Otto Lilienthal'ın 1891'den 1896 yılındaki ölümüne kadar, kendi geliştirdiği planörlerle yaptığı denemeler fotoğraflanarak kayda geçmiştir (Gordon, Josephy: 83). 20. Yüzyıl başında Ferdinand Zeppelin'in adını taşıyan hava gemisi ilk uçuşunu gerçekleştirmiştir (Gordon, Josephy: 124).

Motorlu bir taşıtla ilk kontrollü uçuşu, Amerika Birleşik Devletleri'nde bisiklet tamircisi olarak hayatlarını kazanan, havacılığa ilgili iki kardeş gerçekleştirmiştir. Orville ve Wilbur Wright kardeşler, 17 Aralık 1903 tarihinde, aynı gün içinde yaptıkları dört denemenin ilkinde yerden 3 metre yükseklikte 12 saniyede yaklaşık 30 metre, gün sonundaki dördüncü ve son denemelerinde ise 59 saniyede 260 metre mesafe kat etmişlerdir (Gordon, Josephy: 115).

Wright Kardeşlerin bu başarılı uçuş denemesi kısa süre sonra pek çok havacılık gönüllüsüne de ilham kaynağı olmuştur. Brezilyalı Alberto Santos-Dumont 1906 yılında kendi yaptığı uçakla Avrupa'daki ilk uçuşu Paris'te gerçekleştirmiştir (Gordon, Josephy: 127). 1909 yılında Fransız Louis Blériot ise Fransa'dan İngiltere'ye uçarak İngiliz Kanalı'nı uçakla geçen ilk insan olmuştur (Gordon, Josephy: 133). İlk uçuş denemeleri sivil karakterli olmakla beraber havacılığın altın çağının, uçağın askeri potansiyelinin keşfedilmesiyle başladığı söylenebilir. Uçak askeri maksatla ilk kez 1911'de Trablusgarp Savaşı'nda İtalyanlarca keşif amacıyla kullanılmıştır (Gordon, Josephy: 151).

Uçağın, sıcak hava balonları ve zeplinlerin aksine havalanmak ve inebilmek için düz bir alan gereksinimi, havaalanlarının inşasını gerektirmiştir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Havalimanı”; *“1. (isim) Uluslararası veya şehirlerarası hava yolu ulaşımı için gerekli teknik ve ticari kuruluşların bütünü; hava meydanı.”*, *“2. (isim) Bu altyapının yerleştirilmesini, işletilmesini ve geliştirilmesini sağlayan kuruluş.”* olarak tanımlanmaktadır. Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan Havacılık Terimleri Sözlüğünde havaalanı: *“Aerodrome (AD): Hava araçlarının tamamen veya kısmen, inişi, kalkışı ve yer hareketi için kullanılması öngörülen, içerisindeki bina, teçhizat ve tesisat da dâhil olmak üzere karada veya suda belirlenmiş alan”* olarak geçmektedir (Havacılık Terimleri Sözlüğü, 2022: 58).

Aynı sözlükte havalimanı ise: *“Airport (AP) Uluslararası hava trafiği, yük ve yolcu geliş ve gidişlerine hizmet vermek amacıyla tesis edilmiş olup gümrük, göçmenlik, halk sağlığı, hayvan ve bitki karantina işlemleri ve benzeri işlemlerin bünyesinde vakit kaybedilmeksizin yürütüldüğü hava alanlarına verilen addır.”* şeklinde tanımlanmaktadır (Havacılık Terimleri Sözlüğü: 62-63).

ABD Ordusu tarafından, Wright kardeşlerin subaylara uçuş eğitimi vermesi için 1909'da kurulan ABD Maryland eyaletindeki College Park Havalimanı, dünyada kesintisiz olarak faaliyette olan en eski havalimanıdır ("College Park Airport", t.y.). Amerikan Posta Dairesi, 1918-1921 yılında New York ve Philadelphia arasında hizmet veren ilk hava posta servisi olarak College Park Havalimanı'nda faaliyet göstermiştir ("Dünyanın İlk Havalimanı", t.y.).

College Park Havalimanı'na benzer şekilde askeri maksatlı kurulan Amsterdam Schiphol, İstanbul Yeşilköy, Kahire vb. havaalanları zamanla sivil havacılığın hizmetine girmeye başlamıştır.

ABD'de 2. Dünya Savaşı sırasında Askeri nakliye havacılığı, binlerce asker ve sivil yetkiliye hava yolculuğunu tanıdık hale getirmiş ve savaş sonrası yıllarda uluslararası ve yurtiçi hava taşımacılığında patlama yaşanmıştır. Savaş sonrasında dünyadaki havalimanları yolcu, yük ve posta işlerini yürütecek şekilde genişlemiştir (Gordon, Josephy, 1962: 296). 1950'li yıllara kadar ticari yolcu taşımacılığı çoğu insan için ucuz bir ulaşım biçimi değildir. Bu tarihten sonra bile havalimanları, insanların iniş-kalkış yapan uçakları izleyebildiği; yemek ve gözlem terasları, otelleri, gece kulüpleri ile bir eğlence yeri olma özelliğini taşımıştır (Schwarzer, 2001: 3).

Havacılık müzelerinin erken dönem tarihi hakkında kesin bir şey söylemek zor olmakla birlikte Fransa'daki yerleşik müzeler ve Birleşik Krallık, uçağın kullanılmaya başlamasından birkaç yıl önce uçuşla ilgili eserleri toplamaya başlamıştı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra savaşta yapılanları ve kayıpları anma isteği oluşmuş, savaşa katılan devletler yaptıklarının kanıtı ve fedakârlıklarının hatırlatıcısı olarak kullandıkları ekipmanları kamuoyunun merakını gidermek amacıyla kendi ülkelerine götürmüşlerdir. Avustralya, Yeni Zelanda ve ABD gibi ülkelerin geri götürdükleri büyük miktarda malzeme, önce anıtlara sonra da müzelere dönüşmüştür. İki dünya savaşı arasındaki yıllarda havacılık, her alandaki ilerlemelerle altın çağa girmiştir. Eskiyen uçakların bir kısmı hurdaya ayrılarak imha edilirken, bir kısmı ise birkaç ileri görüşlü kişi ve kurum sayesinde hayatta kalmıştır. Örneğin Charles Lindbergh'in 1927'de Atlantik'i tek başına geçtiği "St Louis'in Ruhü" adlı uçağının Washington D.C.'deki Smithsonian Enstitüsü'ne bağışlanması, dünya havacılık mirasının hem korunmasını hem de daha da önemlisi, korunmaya

değer olduğunun tanınmasını sağlamak için bir referans noktası oluşturmuştur. Gelişen havacılık endüstrisi ve halkın uçan her şeye gösterdiği genel ilgi, kısmen küratöryel, kısmen tanıtım niteliğinde olan ve aynı zamanda bir ülkenin kendi teknolojik becerisine duyduğu gururu ortaya koyan sergiler oluşturmak için gereken ivmeye de katkıda bulunmuştur (Fopp, 1997: 5-6).

Jet motorunun geliştirilmesi ile 1950’li yıllardan itibaren uçakla seyahat geniş kitlelere yayılmaya, mesafeler kısaltmaya ve daha çok insanın erişebildiği bir ulaşım biçime dönüşmeye başlamıştır. Roketle uzaya çıkılması, aya ayak basılması vb. gelişmeler, tüm dünyada havacılığa olan ilgiyi arttırmış ve bu alandaki mirasın toplanması, korunması ve yorumlanması için müze oluşturma faaliyetlerine başlanmıştır. 1970’li ve 1980’li yıllarda dünya çapında hava ve uzay müzeleri açılmıştır (Fopp, 1997: 5-6). Buna ülkemizden bir örnek vermek gerekirse, 1918 yılında Türk Ordusu Hava Kuvvetleri Müfettişliğince, bir “Hava Müzesi” kurma kararı almış, mevcut depolarda korunan uçakların yanı sıra düşmandan ele geçirilen uçakların enkazlarının da toplatılarak Yeşilköy Tayyare İstasyonu’nda sergilenmesi amaçlanmıştır. Ancak İstanbul’un işgal edilmesi ve Yeşilköy Tayyare İstasyonu’nun kapatılması bu fikri sekteye uğratmıştır. 1963 yılında yayımlanan bir emir ile birliklerdeki mevcut uçaklardan birer adedin korunması istenilmiş, 1966 yılında da “Hava Müzesi Teşkilatı” kurulmuş, 15 Mayıs 1971 tarihinde ise Türkiye’nin ilk Hava Müzesi İzmir, Cumaovası’nda açılmıştır ("Hava Kuvvetleri Müzesi...", 2023)

Bu müzeler, Smithsonian Ulusal Hava ve Uzay Müzesi gibi herhangi bir havaalanı ile fiziki bağlantısı olmayanların yanında, ağırlıklı olarak eski bir askeri hava üssünde veya sivil havaalanlarında faaliyet göstermektedir. Askeri bir hava üssü ya da yakınında yer alan havacılık müzelerine, İstanbul, Yeşilköy Hava Kuvvetleri Müzesi; Mısır, Kahire’de bulunan Hava Kuvvetleri Müzesi; ABD, Ohio, Dayton’da bulunan Birleşik Devletler Hava Kuvvetleri Müzesi; İspanya’da Madrid’deki Havacılık ve Uzay Müzesi ve Birleşik Krallık’taki Duxford İmparatorluk Savaş Müzesi, Yunan Hava Kuvvetleri Müzesi örnek gösterilebilir.

Resim 1.1: Madrid'deki Havacılık ve Uzay Müzesi
("Museum of Aeronautics...", 2016).

Bir dönem sivil hava taşımacılığının hizmetinde olup artan ihtiyaca bağlı olarak yeni havalimanı terminalleri inşa edildikçe atıl hale gelen eski terminal binalarında ya da havalimanı sahasındaki hangar vb. yapılarda yer alan havacılık müzelerini "*Havalimanı Müzesi*" olarak adlandırmak mümkündür. Bunlara Fransa'daki Le Bourget Hava ve Uzay Müzesi, Belgrad'daki Havacılık Müzesi, İspanya'da Malaga Havalimanı Müzesi ve Las Palma'da bulunan Lanzarote Havaalanı Havacılık Müzesi, Rusya'daki Vnukovo Havalimanı Müzesi ve ABD'deki Kansas Havacılık Müzesi örnek gösterilebilir.

Resim 1.2: Kansas Havacılık Müzesi, ABD ("History of the Building", 2024).

Bu çalışmanın konusu olan "*Havalimanı Müzesi*" tanımına uygun müzeler, ilk örneği 1980 yılında San Francisco Havalimanı terminalinde ziyarete açılan ve 3. bölümde detaylı şekilde incelenecek olan SFO Müzesi ve benzerleri gibi faal bir havalimanı terminali içinde yer alan müzelerdir.

1.2. Havalimanı Terminallerindeki Süreli ve Kalıcı Sergiler

Dünyada, bünyesinde müze bulunan veya bulunmayan pek çok havalimanı kaynak ayırdıkları sanat programları ile terminallerinde sergilere ve yerleştirmelere ev sahipliği yapmaktadır. Havalimanları arasında dünya çapında bir rekabete sahne olan bir tür sergiler ve enstalasyonlar, terminal binalarının kara ve hava tarafında yer almaktadır¹. Refik Anadol'un eserlerine ev sahipliği yapan ABD Boston şehrindeki Logan Uluslararası Havalimanı (Wind of Boston Data Paintings, 2024) ve Kuzey Karolayna'daki Charlotte Douglas Uluslararası Havalimanı (Interconnected CLT, 2024) gibi bazı havalimanlarında eserler kalıcı olarak sergilenirken, bazılarında ise sanatçı eserleri ya da bulundukları şehirdeki müzelerden ödünç alınan eser ve objeleri veya bunların kopyalarını süreli olarak sergilenmektedir.

Dünya genelindeki havayolları ve havalimanları için müşteri deneyiminin kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan Londra Skytrax şirketi tarafından ilk kez 2023 yılında verilmeye başlanan “En İyi Havalimanı Sanatı” ödülünü kazanan Houston kenti havalimanları (George W. Bush Uluslararası Havalimanı ve William P. Hobby Havalimanı) gibi bazı havalimanları yolcu salonlarını ya da diğer kamuya açık mekânlarını kalıcı sanat eserleri ile dekore etmişlerdir (World's Best Art in the Airport..., 2023)². Mekânları birer sanat eseri haline getirip yolcuların, havalimanına gelişlerinden uçaklarının kalkışına kadar geçirecekleri süreyi daha keyifli hale getirmişlerdir. Bunların yanında bazı havalimanları ise bulundukları şehrin, bölgenin tarihsel, kültürel tanıtımını da yapmaktadırlar.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Uluslararası ve bölgesel havalimanlarında genel olarak modern sanat eserleri ya da havacılık tarihi üzerine süreli sergiler düzenlenmektedir. Albany Uluslararası Havalimanı (ALB), Austin–Bergstrom

¹ Kara tarafı (Landside) bir havaalanında doğrudan uçuş faaliyetlerine dâhil olmayan terminal binalarını, diğer tüm yapıları, kullanımdaki veya boş sahaları içine alan; ana giriş yolu/yolları kontrol noktasından başlayarak hava tarafına kadar uzanan alandır (Havacılık Terimleri Sözlüğü, 2022: 79). Hava tarafı (Airside) ise havalimanında pistleri, taksi yolları, apron ve bunlara bitişik sahaları ve belirli durumlarda doğrudan uçuş faaliyeti amacıyla kullanılan bina ve yapılar veya bunların bazı kısımları ve bu bölümlerin hepsine girişin kontrollü olduğu yerler (Havacılık Terimleri Sözlüğü: 54).

² 2023 yılı Sktrax tarafından verilen “En İyi Havalimanı Sanatı” ödüllерinin kazananları:

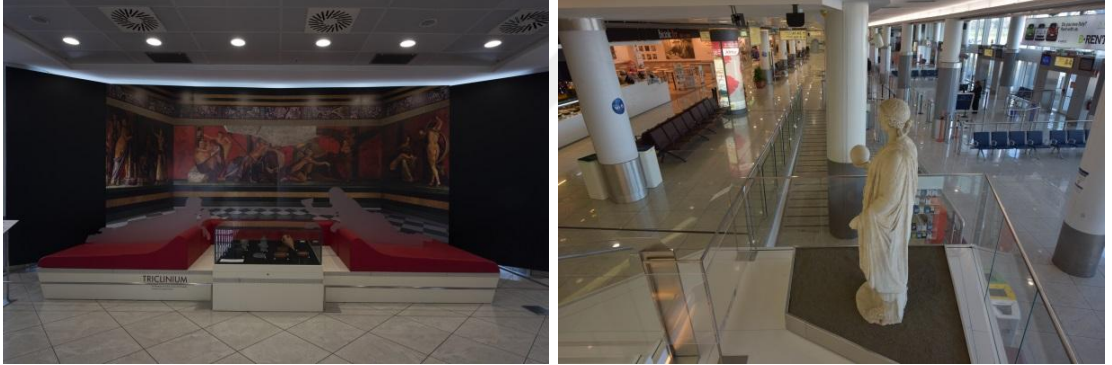
1. Houston Havalimanları 2. Doha Hamad Havalimanı 3. Mumbai Havalimanı, 4. Singapore Changi Havalimanı, 5. Terminal B, LaGuardia Havalimanı Terminal B, 6. Vancouver Havalimanı, 7. Amsterdam Schiphol Havalimanı, 8. Seul Incheon Havalimanı, 9. Rome Fiumicino Havalimanı, 10. San Francisco Havalimanı (“Skytrax World Airport Awards”, t.y.).

Uluslararası Havalimanı (AUS), Indianapolis Uluslararası Havalimanı (IND), Harry Reid Uluslararası Havalimanı (LAS), Los Angeles Uluslararası Havalimanı (LAX), Miami Uluslararası Havalimanı (MIA), Nashville Uluslararası Havalimanı (BNA), Philadelphia Uluslararası Havalimanı (PHL), Portland Uluslararası Havalimanı (PDX), San Diego Uluslararası Havalimanı (SAN), San Antonio Uluslararası Havalimanı (SAT), San Francisco Uluslararası Havalimanı (SFO), Seattle–Tacoma Uluslararası Havalimanı (SEA), Nevada Truckee/Tahoe Havalimanı (TRK), Denver Uluslararası Havalimanı (DEN), Reno-Tahoe Uluslararası Havalimanı (RNO), St. Louis Lambert Uluslararası Havalimanı (STL), Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı (PHX), Baltimore Washington Uluslararası Havalimanı (BWI), Atlanta Hartsfield-Jackson Uluslararası Havalimanı (ATL), Florida Fort Lauderdale-Hollywood Uluslararası Havalimanı (FLL), Washington Dulles Uluslararası Havalimanı (IAD), Ronald Reagan Washington Ulusal Havalimanı (DCA), Columbia Metropolitan Havalimanı (CAE), Monterey Bölgesel Havalimanı (MRY), John Wayne Havalimanı (SNA), Santa Monica Havalimanı (SMO), Tampa Uluslararası Havalimanı (TPA), Charlotte Douglas Uluslararası Havalimanı (CLT), Boston Logan Uluslararası Havalimanı (BOS), Nashville Uluslararası Havalimanı (BNA), Morgantown Havalimanı (MGW), Texas, Houston George W. Bush Uluslararası Havalimanı (IAH) ile William P. Hobby Havalimanı (HOU) ve New York John F. Kennedy Havalimanı (JFK) bu havalimanlarına örnek gösterilebilir. Bunların arasında yer alan Las Vegas Harry Reid Uluslararası Havalimanı, Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı ve San Francisco Havalimanı, 2. bölümde detaylı şekilde incelenecek olan müzeleri bünyesinde barındırmaktadır.

ABD dışında, sanat programı olan havalimanlarından; Moskova’da bulunan Sheremetyevo (SVO) ile Vnukovo (VKO) Havalimanları, Almanya’da Rostock kentindeki Laage Havalimanı (RLG), Prag Váslav Havel Havalimanı (PRG), Kobe Havalimanı (UKB), Toronto Havalimanı (YYZ), Londra Heathrow Uluslararası Havalimanı (LHR), Doha Hamad Uluslararası Havalimanı (DOH), Bahreyn Uluslararası Havalimanı (BAH), Tel Aviv Ben Gurion Uluslararası Havalimanı (TLV) vb. havalimanlarında ABD’deki örneklere benzer konularda sergiler düzenlenmektedir.

Avrupa ve Akdeniz coğrafyasındaki bazı ülkelerin tarihsel zenginliğinin havalimanı sergilerinde de kendini gösterdiği görülmektedir. Bunlar arasında Kıbrıs Larnaka Uluslararası Havalimanı (LCA), 4. bölümde detaylı olarak anlatılacak olan bir müzeye de sahip olan Atina Uluslararası Havalimanı, Roma ile Napoli Havalimanları örnek verilebilir.

Sanat programı ile bulunduğu bölgenin tarihsel mirasını sergileyen havalimanlarından Napoli Capodichino Havalimanı (NAP)'nda 2017 yılında, İstanbul Havalimanı Müzesi'ndeki serginin konusuna ve amacına benzer bir sergi açılmıştır. Mart 2016 yılında, Napoli Capodichino Havalimanı Şirketi ve İtalya Kültür Bakanlığı arasında imzalanan protokol kapsamında, Roma Döneminden orijinal eserler ile bazı kopyalar, söz konusu havalimanının gelen ve giden yolcu alanlarında sergilenmiştir³.

Resim 1.3: Napoli Capodichino Havalimanı'nda sergilenmekte olan orijinal eserler ve kopyalar (Archaeological path (2017-2019)", t.y.).

Roma'daki Fiumicino “Leonardo Da Vinci” Uluslararası Havalimanı (FCO)'da sürekli sergilere ve sanatsal performanslara ev sahipliği yapmaktadır. Napoli Havalimanı'ndakine benzer şekilde, Ostia Antica Arkeoloji Parkı ile yapılan ortaklık sonucunda havalimanının 1 no.lu terminalinin A biniş alanında, Roma Döneminden orijinal eserler sergilenmektedir (“Culture” t.y.).

³ Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi (MANN) işbirliği ile açılan sergide, orijinali Napoli Arkeoloji Müzesi'nde bulunan mermer Nike heykelinin kopyası, Triclinium (Roma evinde yemek odası) da kullanılan orijinal pişmiş toprak ve cam sofrta malzemeleri, ilham perisi Urania'nın orijinal mermer heykeli, Antik Capua Ulusal Arkeoloji Müzesinden ödünç alınan orijinal mermer Tritolemos heykeli, Pompei antik kentinden mulaj mozaikler ve Herculaneum'daki Villa dei Papiri'den gelen orijinal bronz tanrı Hermes Heykeli yer almaktadır (“Naples airport archeological museum..., 2017).

Resim 1.4: Roma Fiumicino “Leonardo Da Vinci” Uluslararası Havalimanı’nda sergilenmekte olan eserler (“Art”, t.y.).

İstanbul Havalimanı Müzesi’ne ev sahipliği yapan İstanbul Havalimanı, terminalde düzenlediği sergiler ve atölyeler gibi sanatsal etkinlikleri “İGA ART” çatısı altında toplamıştır (“Etkinliklerimiz”, 2021). IGA ART galerisi, dış hatlar gidiş katında, A ve B kapıları bağlantı noktasında yer almaktadır (Resim 1.5).

Resim 1.5: IGA ART galeride 15.09.2023-15.01.2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Kahve Aşkına” sergisi (M. B. Harmanakaya, 2023).

Havalimanlarının sanat programlarına ve havalimanı müzelerine kaynak ayırmasının sebepleri çeşitlidir. John Kasarda, havalimanının çevresinde ona entegre şekilde gelişen bir tür yeni kent modelini tanımlamak için kullandığı “*Aerotropolis*” kavramının en önemli unsuru uluslararası havalimanlarındaki yolcu terminallerinin, lüks alışveriş merkezlerine, sanat ve eğlence mekanlarına dönüştüğünü; terminallerin artık dergi satış yerleri, yemek alanları ve gümrüksüz satış mağazalarıyla sınırlı olmayıp canlı müzik, sanat, eğlence ve kültürel etkinliklerin yanı sıra markalı butiklerin, özel perakende satış mağazalarının, lüks restoranların yer aldığı alışveriş caddelerini ve galerileri içerdiğini belirtmektedir. Kasarda’ya göre bunlar yalnızca yolcuların stresini azaltmakla kalmayıp, aynı zamanda havalimanı deneyimlerini de geliştirmektedir. Ayrıca, yolcuların bir havayolunu ve onun merkezini seçmesinde belirleyici bir faktör olabilmektedir (Appold, Kasarda, 2010: 17).

Havalimanı terminalleri, yolcuların A noktasından B noktasına gitmek için kullandığı geçici mekanlardır. Buna ilişkin olarak antropologlar, havalimanlarının kültürel anlamda eksik olduklarını belirtmektedir. Thomas Hylland Eriksen ve Runar Doving, 1992’de sundukları bir bildiride, havalimanının “*iki yer arasında bir bekleme odası, transit bekleme salonu*” görevi gördüğünü öne sürmektedir. Onlara göre havalimanlarının bu geçici doğası, mekânı kültürel anlamdan yoksun bırakmaktadır (Smith III, 2018: 5-6).

Marc Augé; havalimanlarını, hastaneleri, otel odalarını, alışveriş merkezlerini, karayollarını ve benzerlerini “*yok-yerler*” (non-places) olarak tanımlamaktadır.⁴ Augé, üst modernitenin üretmiş olduğu, “*yer*” olarak kabul edilmeye yetecek kadar önem taşımayan antropolojik geçicilik alanlarını tanımlamakta kullandığı bu *yok-yerler*, kullanıcıları için geçici olan, birbirlerinden ayırt edici özellikleri bulunmayan, bireylerin isimsiz ve yalnız olarak geçip gittiği, hangi yolu izlemeleri ve ne yapacakları önceden belirlenmiş, herhangi bir bağ kurmadıkları (buralarda çalışanlar dışında) yerlerdir (Augé, 1995).

⁴ Yok-yer (non-places) kavramı Mark Augé’nin 1992 yılında yayınlanmış olan “Non-Lieux, Introduction à une Anthropologie de la Surmodernité” başlıklı kitabı ile gündeme gelmiş, 1997 yılında Kesit Yayıncılık tarafından Turhan Ilgaz çevirisiyle “Yer-olmayanlar, Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş” başlığıyla Türkçe olarak yayınlanmıştır. 2016 yılında Ergün A. Akça ve Arbil Ötkünç tarafından çevrilerek, “Yok-yerler, Üstmodernliğin Antropolojisine Giriş” başlığıyla Daimon Yayınları tarafından tekrar yayınlanmıştır (Koçyiğit, 2018: 537)

Amerikalı Müze Eğitimcisi Marjorie Schwarzer, “*Now Boarding: Airport Museums and the Global Audience*” başlıklı makalesinde havalimanlarının çelişkili kentsel mekanlar olduğunu, aynı anda ticari bir pazar yeri, bir geçiş alanı ve bir yok-yer olduğunu belirtmektedir (Schwarzer, 2001: 4). Schwarzer, havalimanı müzelerinin rolüne ilişkin olarak: “Havalimanlarındaki müzeler bazen birbirleriyle örtüşen üç rol oynarlar. İlki, bazı müzeler havalimanı konumunu pazar konumlandırması için pragmatik bir ortam olarak görmektedir. İkincisi, daha yaratıcı bazı havalimanı sergi programları, havalimanını doğrudan geçiş alanı olarak ele almaktadır. Son olarak SFO Müzesi gibi vakalarda, yenilikçi havalimanı yetkilileri kendi müze operasyonlarını finanse etmektedir. Burada müze, havalimanına bir mekan olarak değer ve anlam katmak gibi daha geniş bir vizyona bağlantılıdır. Müzeler geleneksel olarak başlı başına birer cazibe merkezi işlevi görmektedir. Bu bir havalimanında nadiren mümkündür. Havalimanlarında çalışan bazı küratörler, havalimanı deneyiminin geçici doğasını kabul etmekte ve buna yanıt vermektedir. Alana özgü sanat eserleri, aile sergileri ve uydu sergiler, havalimanındaki aktarmalar ve gecikmeler için rahat bir alan oluşturabilir ve yolcuların havalimanının ötesindeki topluluğa bağlanmasına hizmet edebilir. Havalimanı müzesi, mevcut bir müzenin halkla ilişkiler aracı veya uydusu değildir. Havalimanı Müzesi, havalimanı operasyonlarının ayrılmaz bir parçasıdır ve yalnızca faaliyet gösterdiği havalimanında bulunur (Schwarzer: 4-6). Schwarzer’a göre müzeler, geleneksel olarak dinlenme ve saygı duyulan, zevk, öğrenme ve hafıza mekanları olarak işlev görür. Havalimanları ise unutmayı tercih ettiğimiz, olabildiğince hızlı geçmeyi umduğumuz gergin ortamlardır. Çoğu müze, nesnelerin yavaşlatılmış bir ortamda düşünülmesiyle ilgilidir; tüm havalimanları ise hıza yöneliktir (Schwarzer : 8).

Hal Kramer’a göre; havalimanı müzeleri, kendi özel misyonları bakımından benzersizdir. Ancak genel olarak kaliteli sergiler üretmeyi, eğitmeyi, eğlendirmeyi ve havalimanını “yok-yer”den bir “yer”e taşımayı amaçlamaktadırlar. Havalimanında sergiler düzenlenmesi, havalimanına bir değer katıyor gibi görünmekle beraber bu değer maddi olarak ölçülmesi veya kısa ve öz bir şekilde ifade edilmesi zordur (Kramer, 2013: 43).

Havalimanlarının görsel sanat programlarına ilişkin hazırlanan “*Visual Arts Programs at Airports*” isimli çalışmada, ABD’de bulunan havalimanlarından 13’ü

incelenmiştir⁵. Çalışmaya göre havalimanlarındaki sanat programları, kullanıcıları arasında popüler olan ve havalimanının olumlu bir müşteri deneyimi geliştirme hedefini doğrudan destekleyen, nispeten düşük maliyetli bir olanak sağlamaktadır. Bu programlar havalimanının olumlu müşteri deneyimi yaratma çabalarına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Sergiler aynı zamanda havalimanı estetiğini geliştirmekte ve bulunduğu bölgenin yerel kültürel özelliklerine atıfta bulunan bir mekan duygusu yaratmaktadır. Sanat sergileri aynı zamanda yolcular için sakinleştirici bir atmosfer ve uçuş gecikmeleri veya aksamalarında bir meşgale vazifesi görmektedir. Sergiler, havalimanlarının içinde bulunduğu daha geniş toplulukla, havalimanlarının etkileşimini kolaylaştıracak bir araç olarak görülmektedir. Programlar, havalimanına, havalimanı paydaşlarına, topluma ve bulunduğu bölgenin ekonomisine belirgin faydalar sağlamaktadır. Bu tür programların bir havalimanının ticari faaliyetleri üzerindeki ekonomik etkisi daha küçük ama yine de önemlidir. Havalimanındaki mağaza işletmecileri sanat programlarının coşkulu destekçileridir. Sanat programlarına maddi katkıda bulunmakta ve işletmelerini sergilerin gerçekleştiği mekânların yakınına yerleştirmek istemektedirler. Sanat programlarının, yolcu memnuniyeti derecelendirmeleri, olumlu sosyal medya yorumları ve havalimanları arasında yeni yolcuları çekme (hem giden hem de bağlantılı uçan yolcular) ve havayolu trafiğinde artış yaratma olasılığı bakımından rekabet avantajı yarattığı da düşünülmektedir (Karaskiewicz, 2020).

⁵ 2003 yılında havalimanı endüstrisinin kendisine yönelik talepleri karşılamak için yenilikçi kısa vadeli çözümler geliştirebilmesinin temel araçlarından biri olarak hizmet vermek üzere yetkilendirilmiş olan Havaalanı İşbirlikçi Araştırma Programı (Airport Cooperative Research Program) kapsamında yapılan araştırmaya, Albany Uluslararası Havalimanı (ALB), Austin-Bergstrom Uluslararası Havalimanı (AUS), Indianapolis Uluslararası Havalimanı (IND), Los Angeles Uluslararası Havalimanı(LAX), Miami Uluslararası Havalimanı (MIA), Nashville Uluslararası Havalimanı (RNA), Philadelphia Uluslararası Havalimanı (PHL), Portland Uluslararası Havalimanı (PDX), San Antonio Uluslararası Havalimanı (SAT), San Diego Uluslararası Havalimanı (SAN), San Francisco Uluslararası Havalimanı (SFO), Seattle Tacoma Uluslararası Havalimanı (SEA) ve Truckee/Tahoe Uluslararası Havalimanı (TRK) konu edilmiştir (Karaskiewicz, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL HAVALİMANI MÜZESİ

Bu bölümde İstanbul Havalimanı Müzesinin kuruluş çalışmalarına, müzenin mekânsal, teknik ve idari özellikleri hakkında bilgilere yer verilmektedir. İstanbul Havalimanı'na ilişkin bilgiler havalimanının resmi web sitesinden ve İGA Havalimanı İşletmesi Anonim Şirketi'nden, müzenin kuruluş sürecine ilişkin bilgiler internet araştırması sonucunda ve müzenin kuruluşuna dair yapılan resmi yazışmalardan elde edilmiştir. Havalimanı Müzesi tasarımına ilişkin bilgiler ise müzenin tasarımcısı Oda İçmimarlık firmasından alınmıştır. Ayrıca İstanbul Havalimanı Müzesinde görevli olduğum süre içerisinde yaptığım gözlemler ve edinilen deneyimlerden yararlanılmıştır.

2.1. İGA İstanbul Havalimanı

“Yeni İstanbul Havalimanı” olarak da bilinen İGA İstanbul Havalimanı (IST) İstanbul ili, Arnavutköy ilçesi, Tayakadın mahallesinde yer almaktadır. İstanbul Havalimanı, eski adı Yeşilköy Havalimanı olan Atatürk Havalimanı ile 1998 tarihinde hizmete açılan Anadolu yakasındaki Sabiha Gökçen Havalimanı'ndan sonra İstanbul'daki üçüncü havalimanıdır. İnşaatına 2015 yılı Mayıs ayında başlanan havalimanı, 29 Ekim 2018 tarihinde açılmıştır. 18 Haziran 2020'de hizmete açılan üçüncü pisti ile birlikte faz 1 aşaması tamamlanan İGA İstanbul Havalimanı'nın işletme hakkı 25 yıllığına İGA İstanbul Havalimanı İşletmesi Anonim Şirketine aittir. Mevcutta 1,4 milyon metrekarelik ana terminal binası, 3 bağımsız pisti, 1 hava kontrol kulesi ve destek tesislerinden oluşan havalimanının tüm fazları tamamlandığında yıllık 200 milyon yolcu kapasitesiyle 300'den fazla destinasyona uçuş imkânı sunacağı öngörülmektedir ("Hakkımızda", 2024). İstanbul Havalimanı'na otobüs ve metro hattı ile ulaşılmaktadır. İstanbul Havalimanı, Türk Hava Yolları'nın merkez havalimanıdır.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin açıldığı 17 Temmuz 2020 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar İGA İstanbul Havalimanı terminalinin dış hatlar gidiş katını toplam

70.242.842 kişi tarafından kullanılmıştır. Aynı alanı kullanan transit yolcuların sayısı ise 35.544.573 kişidir (Tablo 2.1 ve Tablo 2.2).

2020		2021		2022		2023	
		Ocak	635.152	Ocak	1.368.585	Ocak	2.310.026
		şubat	579.633	şubat	1.272.826	şubat	1.970.054
		Mart	784.380	Mart	1.636.466	Mart	2.278.004
		Nisan	787.801	Nisan	1.698.127	Nisan	2.224.438
		Mayıs	639.656	Mayıs	2.031.478	Mayıs	2.391.171
		Haziran	862.117	Haziran	2.154.200	Haziran	2.472.144
Temmuz	135.838	Temmuz	1.259.468	Temmuz	2.413.659	Temmuz	2.690.046
Ağustos	547.874	Ağustos	1.631.004	Ağustos	2.652.803	Ağustos	2.979.949
Eylöl	598.094	Eylöl	1.485.657	Eylöl	2.520.914	Eylöl	2.723.794
Ekim	659.125	Ekim	1.639.358	Ekim	2.356.131	Ekim	2.660.660
Kasım	620.730	Kasım	1.456.234	Kasım	2.209.781	Kasım	2.332.016
Aralık	633.692	Aralık	1.446.810	Aralık	2.133.556	Aralık	2.359.391
Toplam	3.195.353	Toplam	13.207.270	Toplam	24.448.526	Toplam	29.391.693
Tablo 2.1 : İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar gidiş katını kullanan toplam yolcu sayıları (Kaynak İGA Havalimanı İşletmesi A.ř., 2024).							

2020		2021		2022		2023	
		Ocak	358.536	Ocak	669.120	Ocak	1.180.336
		şubat	314.515	şubat	636.191	şubat	1.050.280
		Mart	422.746	Mart	781.692	Mart	1.271.978
		Nisan	415.341	Nisan	950.939	Nisan	1.237.283
		Mayıs	393.439	Mayıs	1.008.605	Mayıs	1.228.341
		Haziran	477.749	Haziran	1.072.082	Haziran	1.187.886
Temmuz	60.474	Temmuz	663.556	Temmuz	1.226.904	Temmuz	1.351.109
Ağustos	273.676	Ağustos	826.473	Ağustos	1.306.260	Ağustos	1.487.798
Eylöl	279.755	Eylöl	727.181	Eylöl	1.230.310	Eylöl	1.368.115
Ekim	295.534	Ekim	767.957	Ekim	1.138.221	Ekim	1.305.811
Kasım	282.254	Kasım	650.895	Kasım	1.045.194	Kasım	1.133.549
Aralık	339.530	Aralık	741.209	Aralık	1.093.166	Aralık	1.292.583
Toplam	1.531.223	Toplam	6.759.597	Toplam	12.158.684	Toplam	15.095.069
Tablo 2.2 : İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar gidiş katını kullanan transit yolcu sayıları (Kaynak İGA Havalimanı İşletmesi A.ř., 2024)							

2.2. Müzenin Kuruluşu

İGA İstanbul Havalimanı'nda bir müze kurulması için çalışmalara tüm dünyada ve Türkiye'de etkisini gösteren Covid-19 salgınına ilişkin tedbirlerin yürürlükte olduğu bir dönemde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İGA Havalimanı İşletmesi A.Ş. arasında 01.08.2019 tarihinde imzalanan "İstanbul Havalimanı'na Müze Yapılmasına İlişkin Protokol" kapsamında başlanmıştır.

Söz konusu protokol, İstanbul Havalimanı'nın 1000 m²'ye kadar olan alanın kira bedeli⁶ karşılığında Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilerek Bakanlıkça İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'ne bağlı müze olarak düzenlenmesini; tahsis edilen alanda müze teması ve müzede sergilenecek eserlerin seçiminde İGA işletmesi tarafından atanacak iki üye ile Bakanlık tarafından atanacak üç üyeden oluşan Müze Komitesi kurulmasını; müze alanı içerisindeki her türlü imalatın ve sergilemenin Bakanlık imkânlarıyla yapılacağı, Bakanlık tarafından Müze'de sergilenecek eserlerle ilgili (güvenlik hükümleri dâhil) Müzecilik İç Hizmetler Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı, eserlerin taşınmasına yönelik sorumluluğun ve sergilenecek eserlerin korunması ve güvenliği dâhil eserlere ilişkin İGA işletmesinin herhangi bir sorumluluğunun bulunmayacağı, Bakanlığın Protokol'e, ilgili tüm mevzuata, terminal ve havalimanı genel işletme kurallarına, Terminal El Kitabı ve Yönetim İşletim Planı'na uygun kullanmakla ve Güvenlik Uygulama Prosedürlerinde öngörülen güvenlik prosedürlerine ve İGA işletme tarafından yayınlanacak ve zaman zaman tadil edilebilecek olan tüm yazılı güvenlik prosedürlerine ve bunlara ilişkin müeyyidelere tam olarak riayet etmekle yükümlü olduğu, Bakanlığın kendisine tahsis edilen alana İGA işletmesinin iznini almadan reklam panoları, tabelalar, yönlendirmeler veya sair reklam araçları koyamayacağı ve İGA işletme tarafından izin verilen pano, tabela veya sair reklam araçlarını, İstanbul Havalimanı'nın genel mimari konseptine, tasarımına ve görüşüne uyacak ve tehlike arz etmeyecek şekilde yerleştireceği ve muhafaza edeceği ayrıca İGA işletmesinin talep etmesi halinde

⁶ Müzenin kira bedeli, imzalanan protokole göre müze giriş ücreti ile alanın kullanılması sırasında sunulabilecek her türlü hizmetlerden elde edilecek her türlü gelirden, giderlerin (elektrik, su, iletişim sistemlerine dair) düşülmesiyle hesaplanacak kârın yarı yarıya paylaşılması suretiyle ortaya çıkan tutardır.

bunların kaldırılabilceği ve değiştirilebileceği, Alanın Bakanlığa teslimini takiben Müzeye ilişkin gerekli temizlik ve güvenlik hizmetinin İGA İşletme tarafından karşılanacağı vb. konularını kapsamaktadır.

Protokol ile İstanbul'a gelen ve transit olarak geçiş sağlayan yolculara, başta İstanbul olmak üzere Anadolu kùltürünü ve medeniyetlerini anlatan, Türkiye'nin köklü tarihini vurgulayan bir müze ile Türkiye'deki kùltür birikiminin tanıtılması amaçlanmıştır. Protokol, İGA Havalimanı İşletmesi A.ř.'nin havalimanını işletme süresince geçerli olup işletme süresi (2019-2044) sonunda müze alanının kira süresi de sona erecektir. Ayrıca bu protokole ilişkin hazırlanan 01.08.2019 tarihli 1 no.lu ek protokol ile müzede sergilenen eserlerin değişimi, eserleri, kutu ve malzemelerin saklanması vb. ihtiyaçlar için terminalin “B” katında 109 metrekarelik bir depo alanı tahsis edilmiştir. Söz konusu depo alanına ilişkin yer değişikliği yapma veya büyüklüğünü değiştirme hakkı İGA İşletmesine aittir.

şekil 2.1 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin logosu (Oda İçmimarlık, 2020).

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin fiziki olarak inşa çalışmalarına Kasım 2019'da yapılan İstanbul Havalimanı Müzesi Teşhir Tanzim, Elektrik, Mekanik Projeleri Yapımı içi kapsamında başlanılmıştır.

İnşa çalışmalarının yanı sıra T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı'nın 29.04.2020 tarih ve E.319268 sayılı Makam Onayı ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün bağlı birimi olarak hizmet verecek olan Havalimanı Müzesi'nin kurulum çalışmaları, protokolde belirtilen Müze Komitesini oluşturulması ve müzede sergilenecek eserleri seğimine yönelik toplantıların düzenlenmesi ile başlamıştır.

Müzede sergilenecek eserlere ilişkin ilk eser listesi İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü, İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü ve İGA Havalimanı İşletmesi temsilcilerinden oluşan Komite tarafından 2020 yılının Şubat ayında belirlenmiştir. Bu listeye göre; Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı yirmi yedi müzeden 261, Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı İstanbul Askeri Müze'den 1, Milli Saraylar Daire Başkanlığı'na bağlı Topkapı Sarayı Müzesinden 19 ve Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'na bağlı Millet Yazma Eserler Kütüphanesi'nden 1 adet olmak üzere toplam 285 adet eserin sergilenmesine karar verilmiştir.

Sergilenecek eserler belirlendikten sonra Kültür ve Turizm Bakanlığınca, eserlerin ödünç alınacağı Bakanlık birimleri ve diğer kurumlarla yazışmalar gerçekleştirilmiştir. Nisan 2020'de sergi metinlerinin hazırlanması için danışman akademisyenler belirlenmiştir. Aynı ay içinde Müze Komitesi, müze teşhirinin en az bir yıllık süreli sergiler şeklinde planlanması, düzenlenecek olan ilk serginin adının "Anadolu'nun Hazineleeri; Tahtın Yüzleeri" olması konusunda fikir birliğine varılmıştır. Mayıs ayında serginin adının "Türkiye'nin Hazineleeri; Tahtın Yüzleeri" olarak değiştirilmiş ve sergide yer alacak eserlerin, gerekli işlemlerin ardından uzman refakatinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'ne nakledilmesi için ilgili müzelerine yazılmıştır.

İstanbul Havalimanı Müzesinde sergilenmesi planlanan eserlere ilişkin ilk liste, eserlerin başka yerde sergilenmeleri, restorasyonda olmaları veya sergi planlamasındaki değişiklikler sebebiyle, müzenin ziyarete açılacağı tarihe kadar değişikliğe uğramıştır. Mevcutta İstanbul Havalimanı Müzesindeki sergide: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı 26 müzenin envanterine kayıtlı 230 adet eserle birlikte, Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi'nden 19 adet, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'ndan 1 adet ve Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Ankara ve İzmir Resim ve Heykel müzelerinden 11 adet olmak üzere toplam 29 müzeden 261 adet eser (Ek-I) ile 2 adet mulaj, 5 adet kopya ve 1 adet maketin yanı sıra orijinalleeri Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan yağlı boya tablo ve suluboya eserlerin 12 adet baskı kopyaları yer almaktadır.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nde sergilenecek olan eserlerin Müzeye taşınması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Bakanlık Makamı oluru ile eserler önce

bulundukları müzelerden İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğüne getirişmiş, daha sonra İstanbul Havalimanı Müzesine taşınmışlardır.

Türkiye'deki ilk, alan itibarıyla dünyadaki en büyük örneklerden biri olan İstanbul Havalimanı Müzesi, 01.08.2019 tarihinde imzalanan protokolün üzerinden bir yıldan az zaman sonunda, 17.07.2020 tarihinde ziyarete açılmıştır.

Müzenin açılış töreninde Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri ERSOY, İstanbul Havalimanı Müzesinin kuruluş amacını:

"Daha profesyonel, turizm sektörünün de yönetiminde yer aldığı bir sistemi ki dünyada 100 yıldır kullanılan bir sistemi, Türk turizm hayatına kazandırmış olduk. Tanıtım stratejilerinde çeşitliliğe giderken de özellikle yeni stratejileri devreye aldık. Bu stratejilerden bir tanesi de bugün açılışını hep beraber yaptığımız İstanbul Havalimanı Müzesi. ...Türkiye'deki, Anadolu'daki bütün medeniyetleri anlatan eserleri bir araya getirdiğimiz bir müzeyi hayata geçiriyoruz. Türkiye'ye gelen yabancı misafirin 3'te biri İstanbul Havalimanı'ndan giriş yapıyor ve bu misafirler geçen yıl 15 milyonu bulmuştu. Türkiye'ye getirmeyi başardığımız ama İstanbul'a girmeden başka bir ülkeye transit geçiş yapan bir 15 milyon misafir daha vardı. Şimdi Türkiye'ye gelip, İstanbul'a indikten sonra başka bir ülkeye gidecek misafirin aklını çelmek, Anadolu'nun farkındalığını oluşturmak için böyle bir projeyi hayata geçiriyoruz"

şeklinde ifade etmiştir ("İstanbul Havalimanı Müzesi Ziyaretçileriyle...", 2020).

Müzenin açılış törenine Bakan Ersoy'la birlikte katılan dönemin İstanbul Valisi Ali Yerlikaya ise yaptığı konuşmada;

"Bu müzede sergileyeceğimiz eserlerle yolcuları, misafirleri etkilemek, onlarda iz bırakmak ve tatil rotalarını değiştirmek istiyoruz. Bin metrekaarelik alanda her yıl farklı bir yüzle tanıtım yapacak müzemizin bu yılki teması 'Türkiye'nin Hazineleleri; Tahtın Yüzleri' oldu."... "Anadolu'nun ve İstanbul'umuzun binlerce yıllık birikimini, kralların, imparatorların kişisel eşyalarını, portrelerini, bir zamanlar dünyanın yönetildiği ecdat tahtını en modern teknolojik imkânlarla sergileyeceğiz. (İstanbul Havalimanı Müzesi) 90. müzemiz oluyor. Ülkemizin UNESCO dünya kültür

mirası alanlarını 18 dijital ekranda ayrıca tanıtacağız. Küçük ziyaretçilerimizi de unutmamak interaktif uygulamalarla onların da ilgisini çekmeye çalışıyoruz."

demıştır ("İstanbul Havalimanı Müzesi Türkiye'nin Hazinesi..., 2020).

Müzeyle ilişkin olarak İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü Rahmi Asal:

"Bu boyutta, bu büyüklükte, hem sergileme alanında hem de eser anlamında çok farklı bu müze. Havalimanı müzelerinin çok çok üzerinde bir müze anlayışı ile yapıldı. Havalimanında yapılmış olmasa; Anadolu'daki herhangi bir müze kadar yer barındıran, sergilenen ve önemli eserleri barındıran bir müze. Sıradan bir havalimanı müzesi demek burası için haksızlık."

diye belirtmiştir ("Göbeklitepe'den Cumhuriyet Dönemi'ne uzanan..., 2020). İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyarete açılmasına ilişkin olarak İGA Havalimanı İşletmesi İcra Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Kadri Samsunlu:

"Havalimanları insanların yeni yerler keşfetmesine olanak sağlayan ilk duraklar olarak hayatımızda önemli bir yere sahip. Bu yaklaşımla, havalimanında geçirilen zamanı eşsiz bir yolculuk deneyimine dönüştürme hedefiyle İstanbul Havalimanı'nda çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Amacımız, yolcularımızın seyahat stresinden uzaklaşıp sanata, kültüre odaklanarak güzel ve akılda kalıcı bir yolculuk deneyimi yaşamasıdır. "Türkiye'nin Hazinesi; Tahtın Yüzleri" sergisi kapsamında tarih öncesi Göbeklitepe ve Çatalhöyük dönemlerinden kalma eserler ile tarih çağlarındaki Anadolu uygarlıklarına, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait eserler sergileniyor. Tarihe iz bırakmış 15 döneme ve dönemini temsil eden lider ve hükümdarlara yer verilen bir animasyon çalışması da müzemizde yer alıyor. Bu müze ile tek tek görülmesi mümkün olmayan bazı orijinal eserler, tek bir çatı altında toplanmış oldu. Türkiye'ye giriş yapan her yolcu, tek bir müzede tarihimizdeki önemli eserleri görme fırsatına sahip olacaktır. Küresel aktarma ve dünyanın buluşma merkezi olan İstanbul Havalimanı'nın kültür ve sanat alanları gibi her anlamda da

buluşma merkezi olmasını amaçlıyoruz. Kültür ve sanata verdiğimiz önemin göstergesi olarak, İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ülke tanıtımımıza da katkı sağlamasını planlıyoruz. Özellikle havalimanımızdan transit uçuş yapan yabancı yolculara ülkemizin kültürel değerleri ile dokunabilir, bir sonraki uçuşlarında ülkemize gelmelerini sağlayabilirsek ülke turizmimize de önemli bir katkı sunmuş olacağız. "

diyerek müzenin önemine dikkat çekmiştir. ("Türkiye'de bir ilk: İstanbul..., 2020).

2.3. Medyada İstanbul Havalimanı Müzesi

İstanbul Havalimanı Müzesi'ne dair internette yer alan haberler ağırlıklı olarak müzenin açılışına ilişkindir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği'nin ve İstanbul Valiliği'nin internet sayfalarında duyurulan, Anadolu Ajansı ve ana akım medyaya dâhil olan basın organlarının web siteleri ile yabancı web sitelerinde 2020 yılında yer alan haberlerde; İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyarete açılış töreni fotoğraflarının eşliğinde 29 müzeden 316 eserin yer aldığı yönünde bilgi verilerek, yetkililerce verilen demeçler yer almıştır⁷. "Türkiye'nin Hazineleeri; Tahtın Yüzleeri" sergisinin bir yıl olan süresi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2021, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında uzatılmıştır. Yeni bir sergi çalışması düzenlenmemiş olduğundan müzeye ilişkin olarak 2021, 2022 yıllarında basında kayda değer bir haber yer almamıştır. 2023 yılının sonuna doğru basında müzeye eleştirel haberlere rastlanılmaktadır. Cumhuriyet gazetesinde "En önemli tarihi miraslardan bazılarını üç buçuk yıldır sadece yurtdışına çıkanlar görebiliyor: Eserler pasaporta takıldı!" başlıklı bir haber yayınlanmıştır. Haberde Türkiye'nin 29 müzesinden en ilgi çekici 316 orijinal eserin havalimanına taşınması sonrasında yurttaşların üç buçuk yıldır gittikleri müzelerde yapıtları göremedikleri için tepkili oldukları ve müzede birçok eserin yetersiz aydınlatıldığı ve açıklama ekranlarının bir kısmının da çalışmadığı iddiaları konu edilmiştir ("En önemli tarihi miraslardan bazılarını..., 2023).

⁷ İstanbul Havalimanı Müzesinin açılışı, Milliyet, Hürriyet, Sabah gazeteleri ile A Haber, NTV, Habertürk, T24, BThaber vb. yayın organlarında, ayrıca sivil havacılık sitelerinde İstanbul Havalimanı bağlamında haber yapılmıştır.

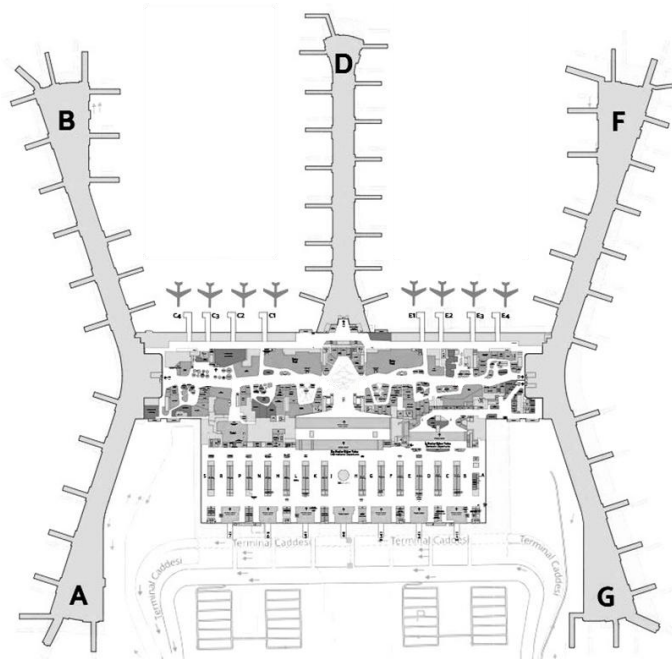
Bakanlığı'nın resmi bir açıklamasına rastlanılmamıştır.

2.4. Müzenin Konumu ve Müzeye Erişim

Müze, İstanbul Havalimanı terminalinin hava tarafında, katında yer almaktadır. 1000 m²'lik alana kurulan müzenin bulunduğu katını İstanbul'dan bir başka ülkeye uçmak üzere binis kartını

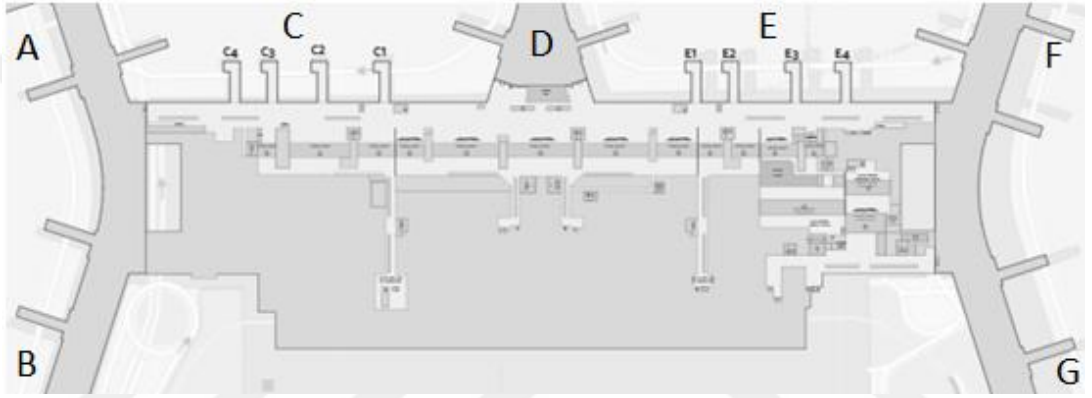
2.4. Müzenin Konumu ve Müzeye Erişim

Müze, İstanbul Havalimanı terminalinin hava tarafında, dış hatlar gidiş katında yer almaktadır. 1000 m²'lik alana kurulan müzenin bulunduğu dış hatlar gidiş katını, İstanbul'dan bir başka ülkeye uçmak üzere biniş kartını alarak pasaport kontrolünden geçen yolcular ile başka bir havalimanından gelen transit yolcular ulaşabilmektedir.

Şekil 2.2 : İstanbul Havalimanı terminal planı (“İnteraktif terminal haritası”, t.y.).

Dış hatlar gidiş katının ortasında Doğu-Batı istikametinde uzanan ana aksın etrafında, yeme-içme yerleri, yolcuların dinlendiği, gümrüksüz olarak alışveriş yaptıkları vb. tesisler bulunmaktadır. Aksın Batı tarafında A, B, C; merkezinde kuzeye doğru D ve doğuda ise E ve F biniş kapıları yer almaktadır (Şekil 2.2). G kapıları iç hatlara ayrılmıştır. Dış hatlar gidiş katının altında transit yolcu katı bulunmaktadır (Şekil 2.3). Yurt içi ve yurt dışı destinasyonlarından gelen yolcular transit yolcu katından dış hatlar gidiş katına ulaşmaktadır.

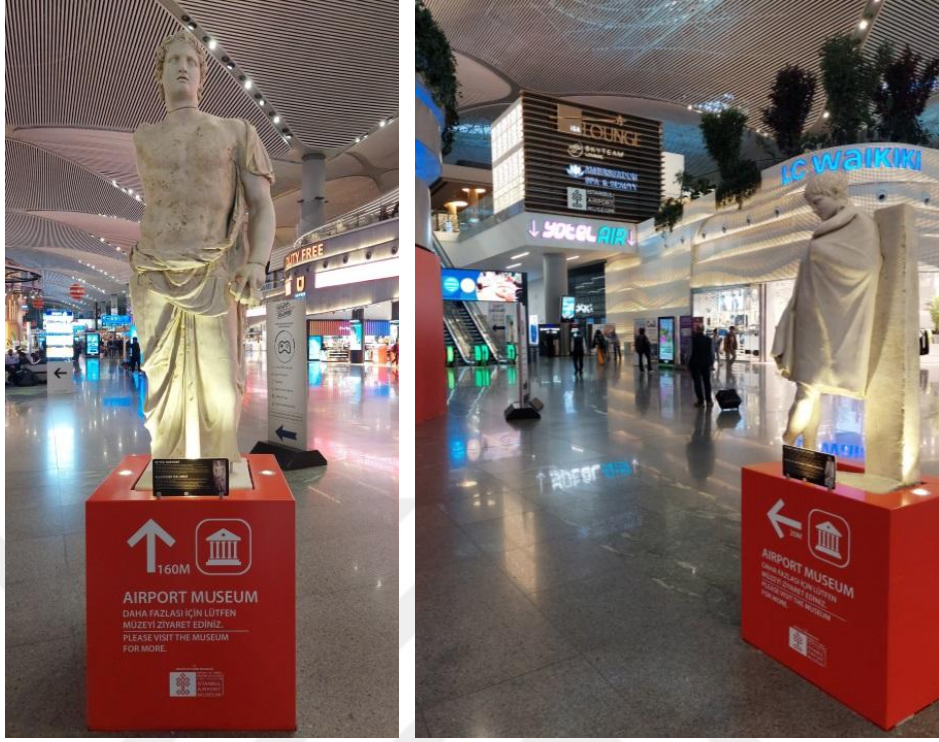
Şekil 2.3 : İstanbul Havalimanı terminali transit yolcu kat planı (“İnteraktif terminal haritası”, t.y.) (Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

Müzenin açıldığı tarihten bu yana dış hatlar gidiş katının çeşitli noktalarında yolcuları İstanbul Havalimanı Müzesi’ne yönlendiren çeşitli tabelalar mevcuttur. Ayrıca 2022 yılında dış hatlar gidiş katına, yolcuları müzeye yönlendiren heykeller kopyaları yerleştirilmiştir (Şekil 2.4). Tüm heykel kopyalarının kaideleri üzerinde müzenin hangi yönde olduğu ve mesafesine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

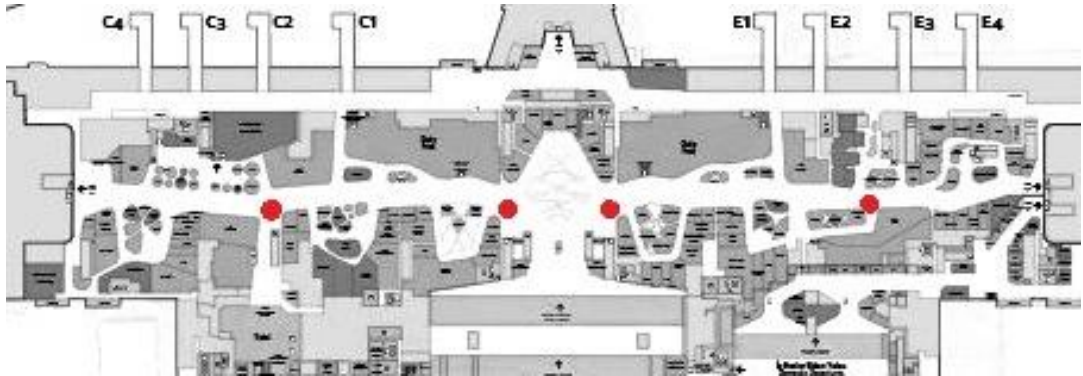
Resim 2.1 : İstanbul Havalimanı dış hatlar gidiş katında, İstanbul Havalimanı Müzesi'nin yönlendirme levhaları (M.B. Harmankaya, 2024).

A, B, C kapıların bulunduğu tarafa, orijinali İstanbul Arkeoloji Müzelerinde bulunan Büyük İskender heykeli ile müzeye çıkan yürüyen merdivenin yakınında Ephebos (Genç Atlet) heykelinin kopyası yerleştirilmiştir (Resim 2.2).

Resim 2.2 : A, B ve C kapılarının yer aldığı tarafta yer alan, yolcuları Havalimanı Müzesi’ne yönlendiren heykel kopyaları (M. B. Harmankaya, 2024).

E ve F kapıların olduğu tarafta ise İstanbul Arkeoloji Müzesi’nden Cornelia Antonia ile Afrodisyas Müzesi’nden Flavius Palmatus heykellerinin kopyaları mevcuttur (Resim 2.3).

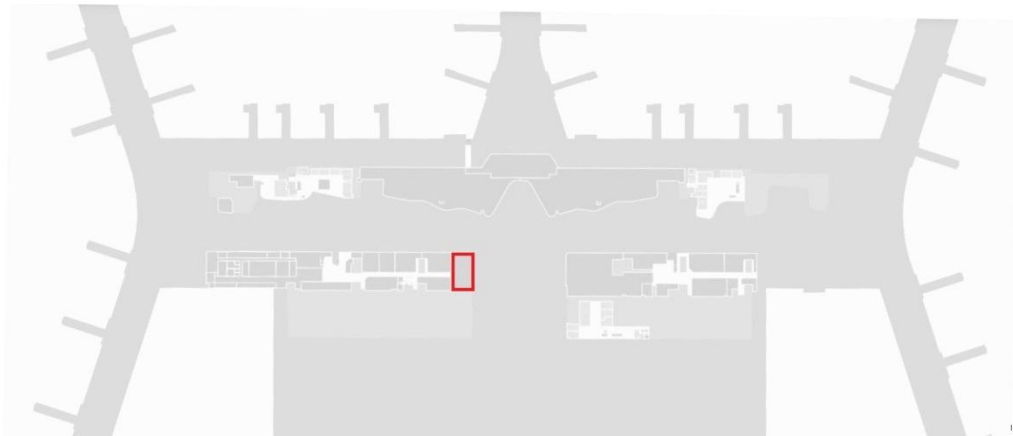

Şekil 2.4 : Dış hatlar gidiş katındaki heykel kopyalarının konumları (“İnteraktif terminal haritası”, t.y.) (Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

Resim 2.3 : E ve F kapılarının yer aldığı tarafta yer alan, yolcuları Havalimanı Müzesine yönlendiren heykel kopyalar (M. B. Harmankaya, 2024).

İstanbul Havalimanı Müzesi A, B, C kapıları yönünde, güneyde yer alan mağazaların üstündeki asma katta (H katında) bulunmaktadır. Asma kata yürüyen merdiven ve asansörle erişilebilmektedir. Müze asansör ve yürüyen merdivenin ulaştığı sahanlıktan başlayan koridorun en sonundadır (Şekil 2.2).

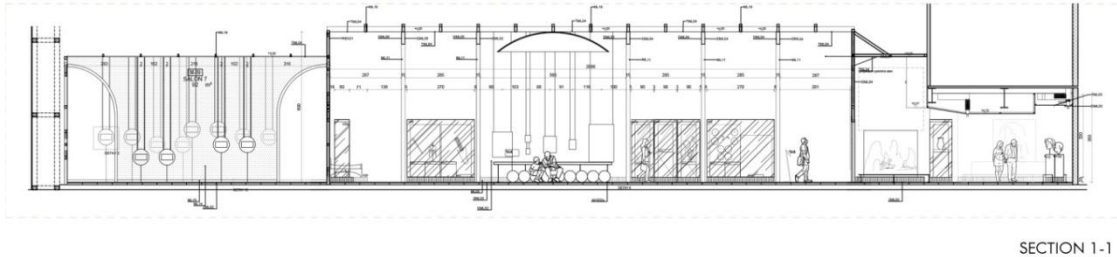
Şekil 2.5 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin asma kattaki yerleşim planında işaretli konumu ("Maps", t.y.) (Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

Resim 2.4 : Dış hatlar gidiş katından İstanbul Havalimanı Müzesi'nin görünümü
(M. B. Harmankaya, 2024).

2.5. Müzenin Fiziki ve Mekânsal Özellikleri

İstanbul Havalimanı Müzesi, Oda İçmimarlık firması tarafından en son teknolojilerin kullanıldığı, akıllı müze özelliği taşıyan bir mekan olarak tasarlanmıştır. Dünyada örneği bulunmayan sergileme sistemleri ve uygulamalar ile Türkiye'ye daha önce gelmiş yolcuların tekrar gelmesini, henüz ziyaret etmemiş transit yolcuların ise ülkemize gelmesini sağlamak amacıyla kurgulanmıştır (Oda İçmimarlık, 2019: 2).

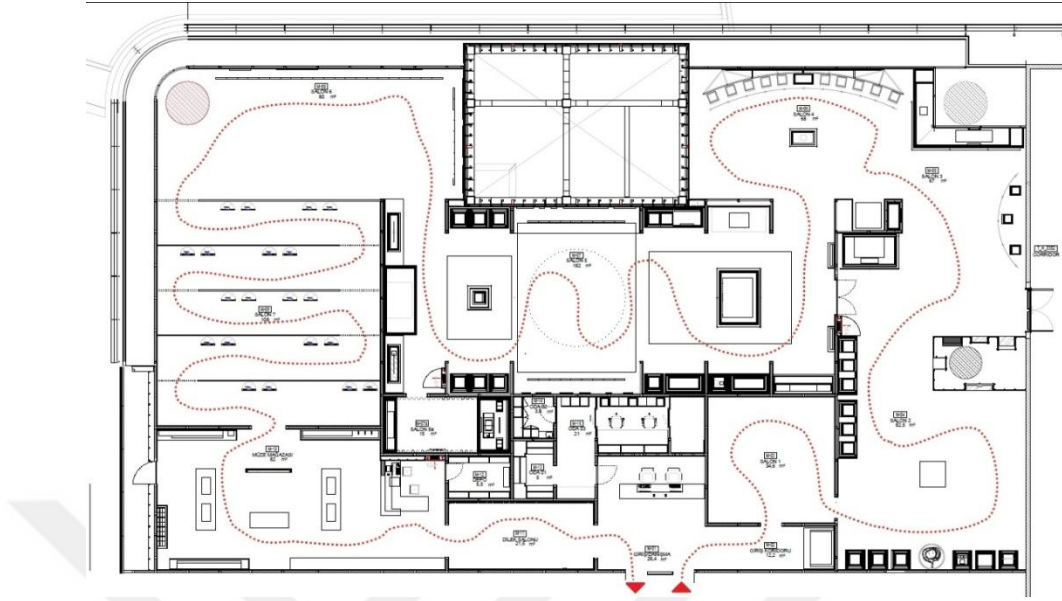
Şekil 2.6 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin projesinden kesit
(Oda İçmimarlık, 2020).

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin girişi, Grekçede “mouseïon” (μουσεῖον) kelimesinden türeyen “Müze” isminin uluslararası dillerdeki karşılığının baş harfi olan “M” şeklinde tasarlanmıştır (Oda İçmimarlık: 3). Bu girişin hemen arkasında, gerektiğinde müzeyi dışarıdan erişime tümüyle kapatan, üzerinde müzenin açıldığı dönemdeki açılış ve kapanış saatlerinin ve haftanın her gün açık olduğunun İngilizce olarak yazdığı metal bir kepenk mevcuttur.

Resim 2.5 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin “M” harfi şeklindeki girişi
(Oda İçmimarlık, 2020).

Müzeye gelen ziyaretçileri öncelikle Giriş-Danışma bölümü karşılamaktadır. Bu bölümden sonra sağ tarafta yer alan giriş koridorundan geçen ziyaretçiler, sergi salonlarına erişmektedir. Ziyaretçiler salonları gezdikten sonra önce müze mağazasına ulaşmakta, mağazadan sonra Dilek Salonu isimli mekandan geçerek yeniden Giriş-Danışma bölümüne gelmektedir (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyaretçi güzergahı
(Oda İçmimarlık, 2020.) (Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

Müzelerin koleksiyonlarını ziyaretçilerine anlatmak için kullandığı vitrin içi sergileme veya stand üzeri sergilemeler durağan gösterim teknikleri; sesli film ve video gösterileri, interaktif gösterimler ise dinamik gösterim teknikleri olarak adlandırılmaktadır (Erbay, 1999: 18-19). İstanbul Havalimanı Müzesi'nde durağan ve dinamik gösterim teknikleri birlikte kullanılmaktadır. Müzenin sergi salonlarında eserlere dair bilgi veren 60 adet bilgi ekranı, 32 adet projeksiyon, 4 adet interaktif kiosk ve 3 adet büyük ekran bulunmaktadır. Salonlardaki ses sistemlerinden, salonun özelliğine göre müzik ve ses efekti yayını yapılmaktadır. Heykeller ve büstler hariç tüm eserler vitrinler içinde sergilenmektedir. Eserlerin ait olduğu dönemlere ya da medeniyetlere ilişkin genel bilgiler bilgi panolarında, eserlere ilişkin bilgiler ise vitrinlerin içerisine ya da önüne yerleştirilmiş ağ bağlantısına sahip Android tabanlı bilgi ekranları ile verilmektedir. Her bir vitrinin ekranında, vitrindeki her eser için 9 ile 15 saniye uzunluğunda bir video gösterilmektedir. Videolarda İngilizce dilinde eserin adı, malzemesi, hangi uygarlığa ve döneme ait olduğu, hangi müzenin envanterinde bulunduğu bilgisi ile kısa bir açıklama mevcuttur. Videolarda ayrıca eserin bulunduğu müzeye ulaşmak için İstanbul Havalimanı'ndan hangi şehirdeki havalimanına uçulması gerektiği de anlatılmaktadır. Her ekranda videonun sağ tarafında eser hakkında daha fazla bilgi almak isteyen ziyaretçilerin kendi cep

telefonları ile ulaşabilecekleri internet sayfasının URL'sini barındıran küçük bir QR kod mevcuttur⁸.

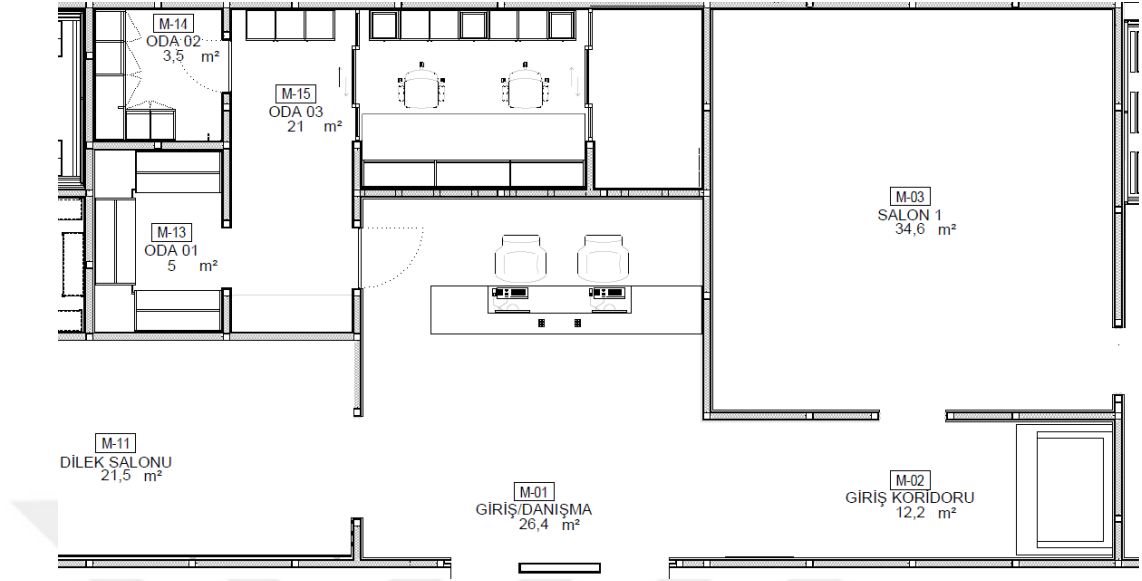
Resim 2.6 : Müzenin 3 no.lu salonunda sergilenen Tyran Başı'nın bilgi ekranı
(M. B. Harmankaya, 2024).

2.6. Müzenin Bölümleri

Müzenin iç mimari proje kurgusuna göre bölümleri; “Giriş-Danışma”, “Giriş Koridoru”, Salon 1:”Video Salonu”, Salon 2: “Tarih Öncesi Dönem”, “Salon 3: “Helenistik Dönem”, Salon 4: “Roma Dönemi”, Salon 5: “Anadolu Selçuklu Devleti-Osmanlı İmparatorluğu”, Salon 5a: “Yazma Eserler-Hat Sanatı”, Salon 6: “Modern Sanatlar”, Salon 7: “Türkiye Salonu”, “Müze Mağazası” ve “Dilek Salonu”ndan oluşmaktadır.

Yukarıda bahsedilen ana mekanların haricinde gişe bankosunun sol tarafındaki kapıdan, üç odaya açılan hole erişilmektedir. Güvenlik odası ve müzedeki elektronik sistemlerin yer aldığı bilgisayar odası ile birlikte 21 m² olan holün sol tarafında ziyaretçilerin beraberlerindeki bagajlarını koyabilecekleri 5m²’lik bir oda bulunmaktadır. Ayrıca bunun bitişiğinde gişe personeline kullanılan 3.5 m²’lik bir oda daha mevcuttur (Şekil 2.8).

⁸ 1994 yılında bir japon firması tarafından geliştirilmiştir. İngilizce "Quick Response"un (çabuk cevap) baş harfleri olan QR Code, içerisinde az miktarda karakter (harf, rakam veya simge gibi) barındırmaktadır. Sistemin az sayıda karakter içermesi sebebiyle daha ziyade “Tekdüzen Kaynak Bulucu” (URL) veya bilinen şekliyle internet adreslerini barındırarak, internet sayfalarının hızlı bir şekilde mobil cihazlarda açılması amacıyla kullanılmaktadır. (Harmankaya, 2010: 25-26)

Şekil 2.8 : Müzesi'nin Giriş/Danışma, Giriş Koridoru Salon 1 ve diğer odaları gösteren plan (Oda İçmimarlık, 2020).

2.6.1. Giriş-Danışma

Müzenin iç mimari proje kurgusuna göre ziyaretçilerin müzeye biniş kartlarını kullanarak alanda bulunan turnikelere okutup müzeye girebileceği, danışmada ziyaretçilerin biniş kartlarında bulunan barkodun elektronik ortamda kayıt altına alınması ve her ziyaretçiye bir seferlik müze giriş hakkı tanımlanması planlanmıştır. Kurguya göre ziyaretçilerin bagajları, emanet bölümüne de alınabilecek, bagajların karışmaması ve emanette unutulmaması için RFID (Radyo Frekansı İle Tanıma) sistemi kullanılarak, biniş kartlarındaki barkod ile tanımlı bir etiket verilecek, bagajını almadan çıkan ziyaretçiler bu kod sayesinde müzeden çıkış yaparken belirlenebilecektir (Oda İçmimarlık, 2019: 3). Ancak mevcutta Giriş-Danışma bölümünde turnike bulunmamakta ve ziyaretçiler müzeyi bilet olarak ziyaret edebilmektedir. Bu bölüm müze gişesini işletmekte olan Sicpa Turkey Ürün Güvenliği Sanayi ve Ticaret A.Ş. firması çalışanı iki gişe görevlisinin oturduğu masanın bulunduğu yaklaşık 25m²'lik bir mekândır (Resim 2.7). Mekanın sağ tarafında 12.2m²'lik giriş koridoru mevcuttur (Şekil 2.5).

Resim 2.7: İstanbul Havalimanı Müzesi’nin Giriş-Danışma bölümü ve Giriş Koridoru (M. B. Harmankaya, 2024).

Giriş-Danışma bölümü ve giriş koridorunun duvarları ve tavanı kırmızı renktedir. Giriş koridorunun sonunda yer alan duvarda, “Gül Koklayan Fatih” tablosu, Roma İmparatorları Augustus ve Hadrianus’un görselleriyle birlikte müzenin ilk süreli sergisinin adı “Faces Of Throne – 12000 Years Old Story Of Anatolia” (Tahtın Yüzleri – Anadolu’nun 12000 Yıllık Eski Hikayesi) yazmaktadır. Duvarın hemen önünde orijinali Topkapı Sarayı Müzesinde bulunan altın tahtın (Arife Tahtı) kopyası bulunmaktadır (Resim 2.8).

Resim 2.8 : Giriş koridorunda bulunan kopya taht (M. B. Harmankaya, 2024).

2.6.2. Salon 1

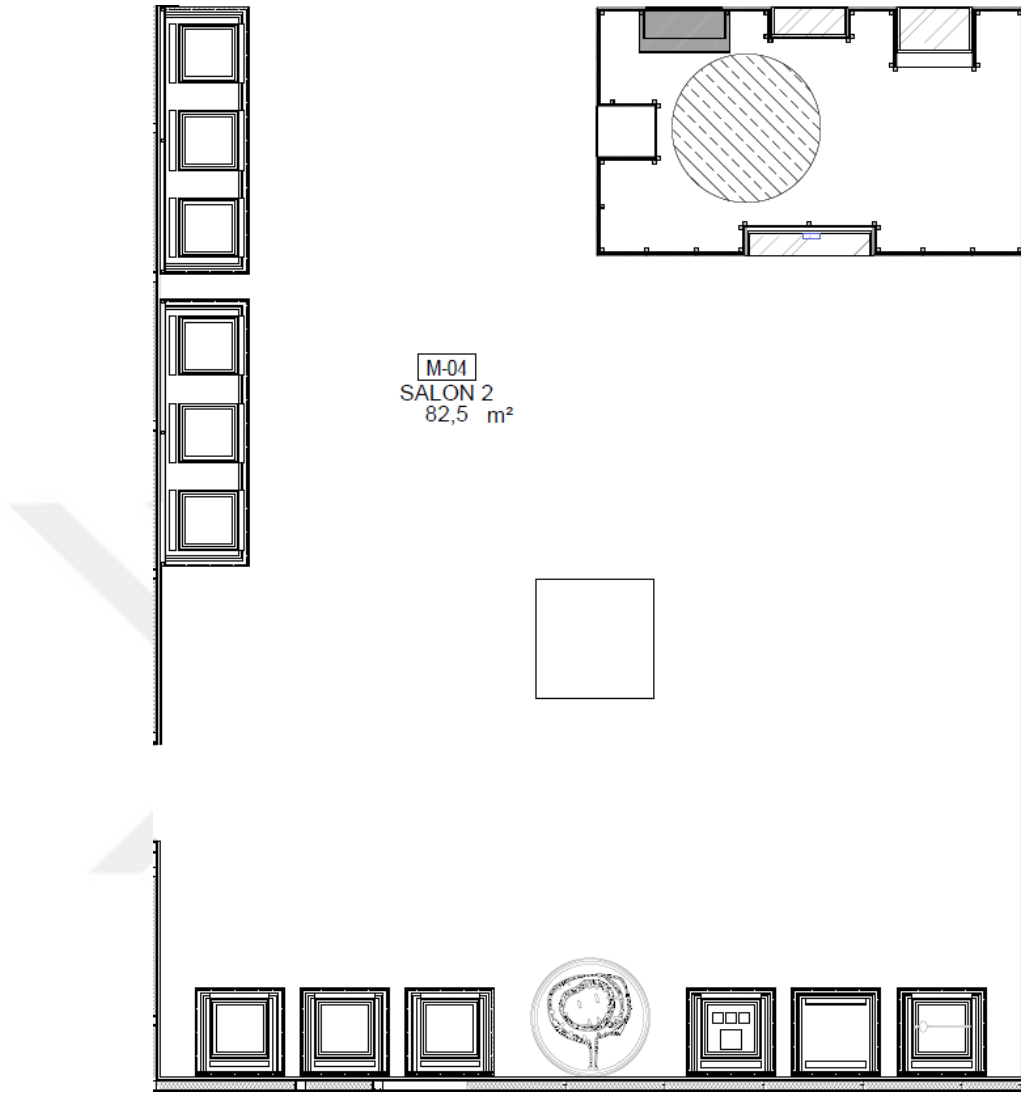
İstanbul Havalimanı Müzesi'nin giriş koridorunun sonundaki taht kopyasının hemen önündeki girişten erişilen ilk salondur. 34.6m²'lik bu salonda herhangi bir eser veya objenin sergilenmemekte, sekiz adet cihazın salonun tüm duvarlarına yansıttığı video projeksiyon ile ziyaretçiler karşılanmaktadır (Resim 2.9).

Resim 2.9 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 1 no.lu salonu.
(M. B. Harmankaya, 2024)

2.6.3. Salon 2

82.5m² yüzölçümlü salondaki sergileme, girişin sağ tarafında yer alan Neolitik Çağ yerleşim merkezleri olan Göbeklitepe, Nevalı Çori, Çayönü'nde yapılan kazılarda bulunan eserler ile başlamaktadır.

Şekil 2.9 : İstanbul Havalimanı Müzesi’nin 2 no.lu salonunu gösteren plan
(Oda İçmimarlık, 2020).

Neolitik Çağ ve İlk Tunç Çağı eserlerinin bulunduğu vitrinlerin ortasında Göbeklitepe dioraması ve arkasında Göbeklitepe’yi tanıtan videonun oynadığı bir ekran mevcuttur (Resim 2.10).

Resim 2.10 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 2 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2024).

2 no.lu salon girişinin karşısındaki duvara iki adet projeksiyon cihazı ile Çatalhöyük duvar resimlerinden esinlenilerek hazırlanmış bir av sahnesi animasyonu yansıtılmaktadır (Resim 2.11). Girişin sol tarafındaki duvarda yer alan vitrinlerde, Hitit, Urartu ve Friglere ait eserler sergilenmektedir. 2 no.lu salonun kuzeydoğu köşesindeki vitrinde Hitit İmparatorluğu ile Mısır arasında imzalanan, tarihin ilk yazılı antlaşması olarak bilinen Kadeş Antlaşmasının mulajı bulunmaktadır.

Resim 2.11 : Müzenin 2 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2024).

Salonun ortasındaki vitrin içerisinde Muğla ilinin Kaş beldesinde bulunan Uluburun'un doğu tarafında 1982 yılında keşfedilen ve M.Ö. 14. yüzyıla (Geç Bronz Çağı) tarihlenen batıkta bulunan eserler yer almaktadır. Türkiye'de ilk kez bir müzede eser sergileme maksadıyla kullanılan bir vitrin mevcuttur. 120x120 cm. ölçülerinde, dört tarafındaki camlardan içindeki eserlerin görülebildiği vitrinin, salonun girişine bakan cephesinde içindeki eserler hakkında bilgi veren bir ekran mevcuttur. Bir eşinin de Salon 4'te bulunduğu vitrin, Salon 1'den Salon 2'ye geçen ziyaretçilerin hareketine karşı duyarlı mekanizması ile çalışmaya başlamaktadır. Eserler, "Sergileme Robotu" olarak isimlendirilen vitrin içerisinde, otomatik olarak yukarı ve aşağı hareket eden tablalar üzerinde bulunmaktadır. Ziyaretçi bir tablada bulunan eser veya eserleri belirli bir süre inceledikten sonra vitrin camları bir perde ile örtülmekte, bu esnada mevcut tabla yukarı ya da aşağıya doğru hareket ederek diğer tabladaki eserler ziyaretçinin görmesi için hazırlanmaktadır. Tabla hazır hale gelince vitrin camını örten perde kalkmakta ve yeni eserler ziyaretçilerce görülebilmektedir. Bu döngü tamamlandığında, salonun girişine doğru bakan harekete duyarlı mekanizmayı tetikleyecek ziyaretçi yoksa, cihaz uyku moduna geçmektedir.

Müzenin iç mimari proje kurgusunda söz konusu sergileme robotunda 5 tablada, her tablada ayrı bir ölçek olmak üzere ilk katında Göbeklitepe kazı alanının kuş bakışı maketi yer alacağı; 2. tablada, maket ölçeğinin değişeceği ve Göbeklitepe'de yer alan tapınak alanın maketinin yer alacağı; 3. tablada, tapınak alanında bulunan dikilitaşları daha yakından gören bir maketin bulunacağı; 4. tablada Çatalhöyük'ün kuş bakışı maketi bulunacağı, 5. tablada ise Çatalhöyük'ün daha büyük ölçekli bir maketinin yer alacağı belirtilmiştir. Ayrıca Salon 2'de Boğazköy Sfenksleri ile bir koridor yaratılarak, ziyaretçilerin bu koridordan geçmesi ve koridorun sonunda Kadeş Barış Antlaşması ile simgesel olarak yeni bir döneme geçilme deneyiminin amaçlandığı ve Lidya kralı Kroisos'un yakılma sahnesinin bulunduğu amfora⁹, hologram tekniği kullanılarak ziyaretçilere 3 boyutlu olarak tanıtılacağı belirtilmektedir (Oda İçmimarlık: 4).

⁹ Söz konusu eser Paris'teki Louvre Müzesi'nde sergilenmektedir.

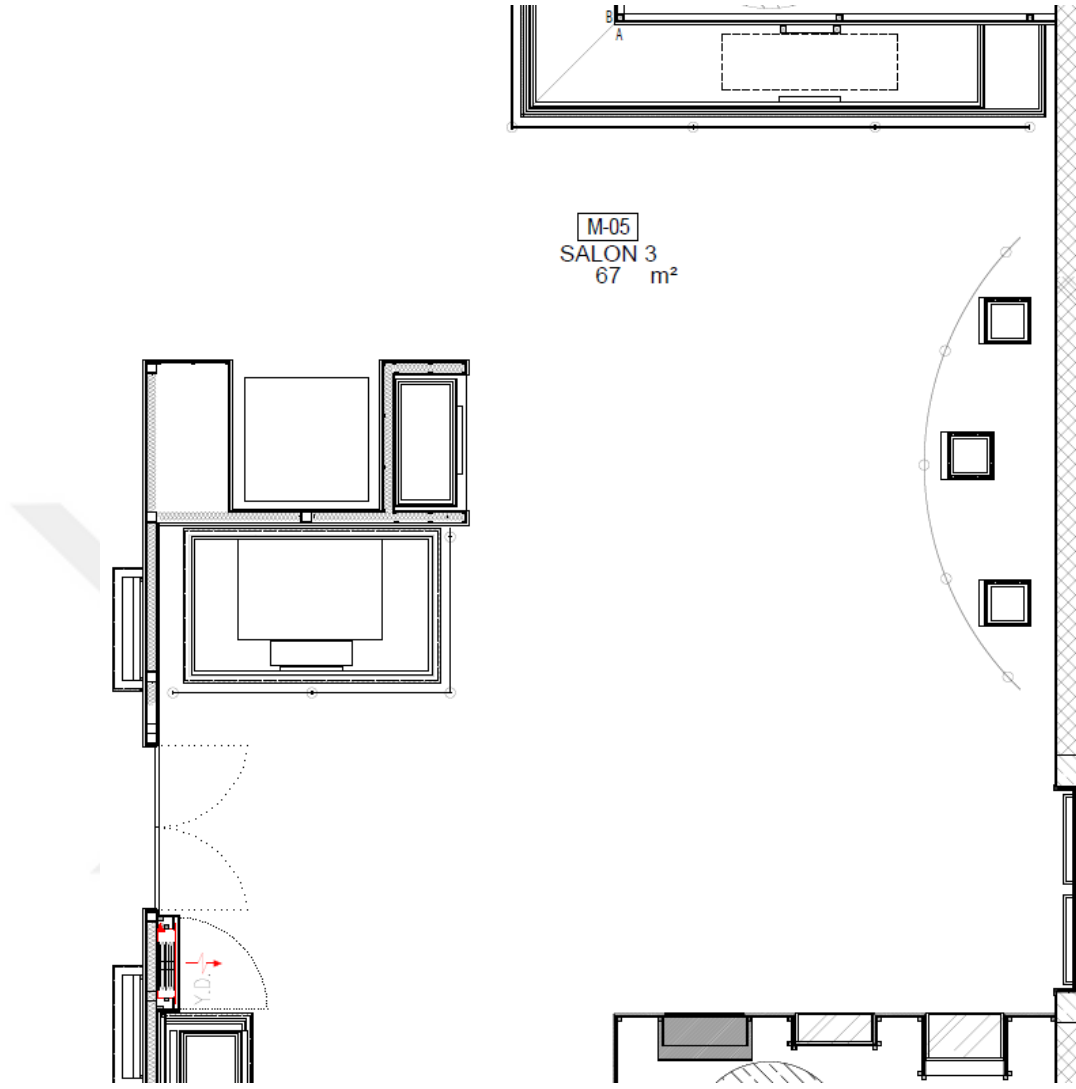
Salonun kuzeybatı köşesindeki Baş Tanrı Haldi tahtı kopyasının yanında Salon 5'e açılan bir kapı bulunmaktadır. Kapının üzerindeki "LOOK↓" yazısı ziyaretçileri, hemen altındaki küçük pencereden Salon 5'e bakmaya davet etmektedir (Resim 2.12). Pencereden bakıldığında ortada önde Selçuklu Tahtı, arkasında Fatih Sultan Mehmet'in portresi ve kılıcının da olduğu vitrin ile 5 no.lu salondaki diğer eserler görülmektedir.

Resim 2.12 : Müzenin 2 no.lu salonundan, 5 no.lu salona açılan kapı
(M. B. Harmankaya, 2024).

3.6.4. Salon 3

Yunan ve Helenistik Dönem eserlerinin bulunduğu 67m² alana sahip olan 3 no.lu salonun girişinin sağında Yunan ve Helenistik dönemi sikkeleri, Akhemenid döneminden Tiran başı, salonun ortasında ise İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü envanterine kayıtlı Büyük İskender başı ile iki heykel başı yer almaktadır. İskender başının hemen arkasındaki duvarda gösterilen video projeksiyon ile İskender Lahdinin, ziyaretçileri İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde beklediği yazmaktadır.

Şekil 2.10 : Müzenin 3 no.lu salonunu gösteren plan
(Oda İçmimarlık, 2020).

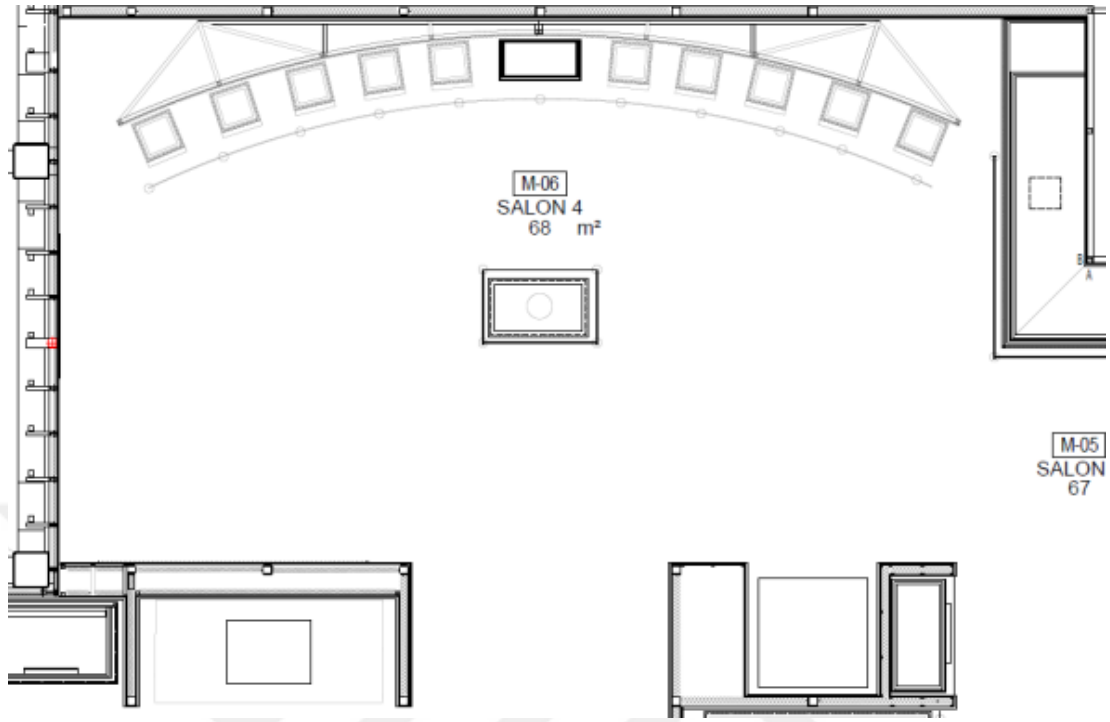
İskender başının sol tarafındaki duvarda, Aydın Afrodisyas Müzesi’nden getirilen ve Augustus figürünün konturlarının salondaki bir lazer projeksiyon ile belirgin hale getirildiği “Yeryüzünün ve Denizlerin Hakimi Augustus” kabartması dikkat çekmektedir.

Resim 2.13 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 3 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2024).

2.6.5. Salon 4

İstanbul Havalimanı Müzesinin 67m² alana sahip 4 no.lu salonunda sergilenmekte olan eserler, Anadolu'nun Roma dönemine aittir. Salonun girişinin hemen solundaki niş içerisinde Roma ve Bizans dönemlerinin sikkelerinin olduğu, bir eşi salon 2'de bulunan sergileme robotu yer almaktadır. Salon 2'deki benzeri gibi bu cihaz da hareket sensörü sayesinde ziyaretçinin salona girmesi ile çalışmaya başlamaktadır. Müzenin iç mimari proje kurgusunda: Salon 4'teki Roma Dönemi hükümdar büstlerinin, özel bir yazılımla altlarında bulunan bir mekanizma sayesinde hareket edebileceği; ziyaretçiler bu alana yaklaştıklarında, büstlerin üst kısmında tavanda konumlanan, belirli bir alana sesi yayabilen özel hoparlörlerden fısıltı sesi duymaya başlayacakları ve büstlerin bir senaryo dahilinde kafalarını sağa sola çevirerek birbirleri ile konuşuyormuş gibi görüntü verecekleri ifade edilmektedir (Oda İçmimarlık: 4). Ancak kurguda belirtilen uygulamalar hayata geçirilememiş, mevcutta büstler ve heykel başları kurguda belirtilen ses efekti olmaksızın statik bir şekilde sergilenmektedir.

Şekil 2.11 : Müzenin 4 no.lu salonunu gösteren plan
(Oda İçmimarlık, 2020) (Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

Salonun ortasında serginin konseptine uygun şekilde Antalya Müzesi’nden gelen İmparator Caracalla’nın mermer heykeli ile arkasında, Roma Dönemi yöneticilerinin büst ve heykel başları sergilenmektedir. Bunların arkasındaki duvara Sagalassos, Bergama, Perge, Efes ve Afrodisyas kentlerinin çizimleri lazer projeksiyon ile yansıtılmaktadır. Ayrıca sergilenen büst ve heykel başları arasında yer alan Hadrianus büstünün gözlerine yönlendirilmiş bir projeksiyon cihazı ile heykelin çevresine bakıyormuş izlenimi verdirilmiştir.

Salonun diğer köşesinde ise Patara antik kentine dair bir video gösterimi ve bilgi panosu yer almaktadır. Havalimanı Müzesinin açıldığı yıl olan 2020, Cumhurbaşkanlığı tarafından “Patara Yılı” olarak ilan edilmiştir (“2020 “Patara Yılı” İlan Edildi”, t.y.). Salonun bu köşesinde, müzenin ilk broşürü ile sesli rehber broşüründe (Ek II ve Ek III) de gösterilen, Patara kökenli eserlerin sergileneceği bir vitrinin konulmasının planlanmış ancak söz konusu vitrin serginin son halinde yer almamıştır.

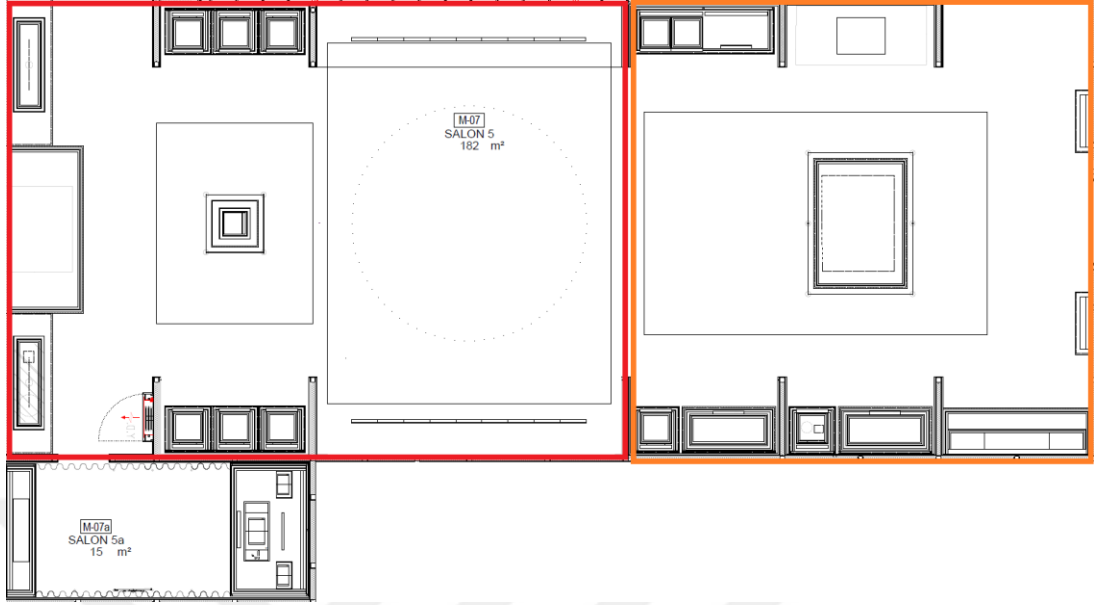

Resim 2.14 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 4 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2024).

2.6.6. Salon 5 ve 5a

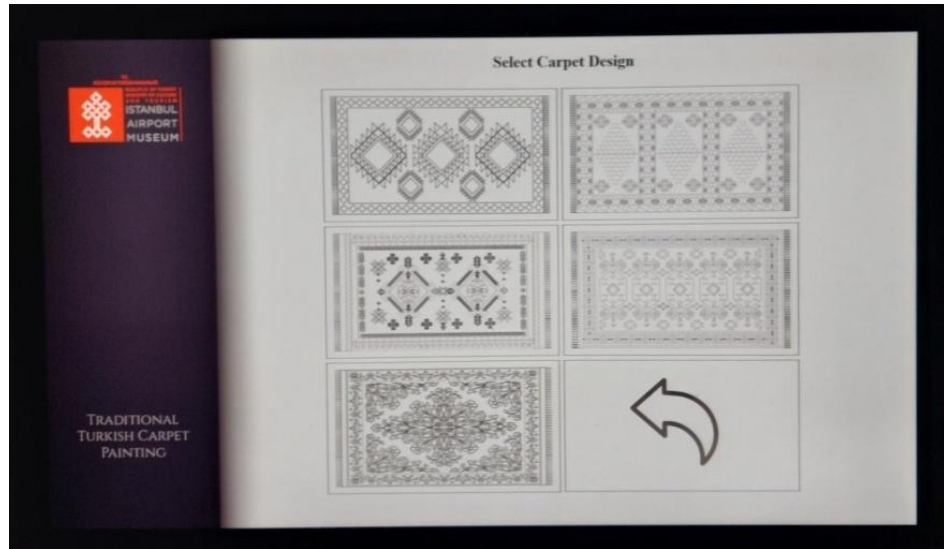
Müzenin iç mimari proje kurgusuna göre Salon 5'te Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu'nun anlatıldığı salonda kemerler kullanılarak derinlik algısı ve perspektif yaratılmaya çalışıldığı ifade edilmektedir (Oda İçmimarlık: 5).

Müze'nin 5 numaralı salonu Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserlere ayrılmıştır. Projesinde 5 ve 5a olarak adlandırılan iki bölümden oluşmaktadır. Anadolu Selçuklu Dönemi eserlerinden başlayarak Osmanlı Dönemi eserlerine doğru kronolojik bir sıra izleyen ahşap kapılar, taş eserler, sikkeler, mimari parçalar, kılıçlar, zırhlar, el yazmaları, kaftanlar vb. eserler sergilenmektedir. Vitrin grupları, tavana doğru yükselen sivri kemerli bölme duvarlarıyla ayrılmaktadır.

Şekil 2.12 : Müzenin 5 ve 5a no.lu salonlarını gösteren plan
(Oda İçmimarlık, 2020 - Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

182 m² yüzölçümlü 5 no.lu salonun ilk bölümü Anadolu Selçuklu Dönemine ayrılmıştır (Şekil 2.12'daki turuncu çerçeveli bölüm). Salona girişin hemen sağ tarafında yetişkinlere göre tasarlanmış interaktif halı boyama kiosku mevcuttur.

Resim 2.15 : 5 no.lu salondaki halı boyama kiosku
(M. B. Harmankaya, 2024).

Ziyaretçiler dilerlerse boyadıkları halıları QR kod yardımıyla cep telefonlarına indirebilmektedirler. Bu bölümde sergilenen Anadolu Selçuklu Dönemi eserlerinin ortasında 13. yüzyıla tarihlenen taht kopyası bulunmaktadır. Ayrıca salona girişin karşısında Konya Taş ve Ahşap Eserleri Müzesi'nden (İnce Minareli Medrese) getirilen Çift Başlıklı Kartal Rölyefi yer almaktadır.

Resim 2.16 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 5 no.lu salonu
(Oda İçmimarlık, 2020).

Salonun, Osmanlı Dönemi eserlerine ayrılan diğer bölümünde (Şekil 2.12 kırmızı çerçeveli bölüm) bulunan kubbenin içinde Ayasofya Camii'nin kubbesinin fotoğrafı yerleştirilmiştir. Kubbe çevresine yerleştirilen projeksiyon cihazlarıyla kubbe etrafındaki duvarlara video projeksiyon haritalama ile Topkapı Sarayı Hünkar Sofası, Bağdat Köşkü, Divanı-ı Hümayun ve Arz Odasının iç mekan görüntüleri yansıtılmaktadır¹⁰. Söz konusu mekanlara ilişkin bilgilerin yer aldığı kısa videolar karşılıklı olarak uzun duvarların köşesine yerleştirilmiş ekranlarda gösterilmektedir.

¹⁰ Video Projeksiyon Haritalama (Video Mapping): Tasarlanmış olan yüzey için oluşturulan film ve animasyonların, yüzeye birebir olarak yerleştirilmesi işlemidir. Hazırlanan içerik öncelikle haritalama yazılımının yüklü olduğu bilgisayarlara gelir. İşlemden geçen bu görüntüler projeksiyon cihazları yardımıyla dokuya yansıtılır (Aksu, 2019: 107).

Ayrıca aynı duvarlarda Topkapı Sarayı Müzesi'nde sergilenmekte olan yağlıboya ve suluboya tabloların baskı kopyaları sergilenmektedir

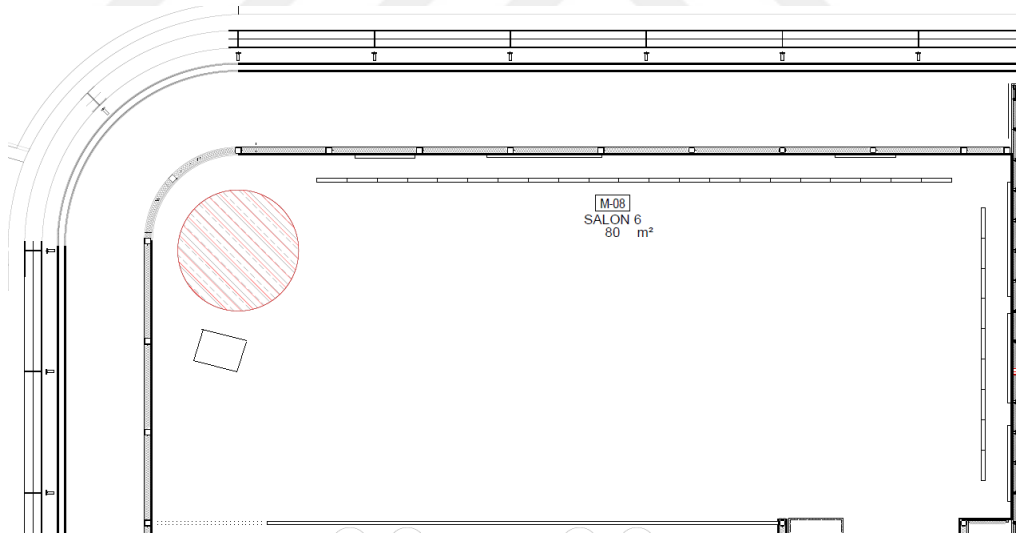
Resim 2.17 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 5 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2024).

Kubbenin ilerisinde, ortada Fatih Sultan Mehmet'e ilişkin eserlerin yer aldığı bir vitrin, salonun sonundaki duvarın hemen önünde ise Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonundaki Sedefli Taht'ın bir kopyası bulunmaktadır.

Salonun güneybatı köşesindeki 15m²'lik 5a numaralı salonda, karşılıklı iki vitrinde yazma eserler ve hat sanatına ilişkin eserler sergilenmektedir. Yazma eserlerin restorasyon süreçlerinin gösterildiği bir de ekran bulunmaktadır. İç mimari proje kurgusuna göre Salon 5a'da ziyaretçilerin Kufi yazı sanatı ile diledikleri sözcükleri yazabilmeleri için özel bir yazılımın yer alacağı kioskun bulunması planlanmıştır. Ekranda beliren kare kod ile müze sitesine yönlendirildiklerinde e-posta adreslerine bu çalışmayı indirebilecekleri, telefonu olmayan ziyaretçilerin ise kiosk ekranındaki e-posta bölümüne adreslerini yazarak çalışmalarını kendilerine gönderebilecekleri belirtilmektedir. Ancak sergilemenin son halinde bu kiosk uygulaması yer almamıştır.

2.6.7. Salon 6

Müzenin proje kurgusunda Modern Sanatlar Salonu olarak tasarlanan 6 no.lu salon, içinde eser sergilenen son salondur. Burada Ankara Resim ve Heykel Müzesi ile İzmir Resim ve Heykel Müzesi'nden getirilen Çağdaş Türk Resim Sanatının önemli temsilcilerine ve Cumhuriyet Dönemine ait İstanbul'u konu alan yağlıboya tablolar sergilenmektedir. Eşref Üren'in "Sarayburnu", Hulusi Mercan'ın "Çay Bahçesi", Karakümrüklü Hüseyin'in "Kariye Camii", Müşerref R. Köktürk'ün "Büyükdere'den Boğaziçi", Kangırlı Mehmet'in "Çağlayan Köşkü", Hikmet Onat'ın "Kurbağalı Dere", Şeref Akdik'in "Kalender'den Boğaziçi", Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Marmara'nın içinden", Hüseyin Hazan'ın "Haliç", İbrahim Çallı'nın "Cihangir'den Üsküdar'a", Namık İsmail Sebük'ün "Mehtapta Cami", Mehmet Ruhi Arel'in Atatürk'e İstikbal," (kopya) sergilenen tablolardır.

Şekil 2.13 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonunu gösteren plan
(Oda İçmimarlık, 2020) (Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

Salonun kuzeybatı köşesindeki kolonun üzerinde, ziyaretçilerin dikkatini bir sonraki salona yönlendiren "Neler kaçırdığınızı görmeye hazır mısınız?" (READY TO SEE WHAT YOU ARE MISSING?) yazmaktadır.

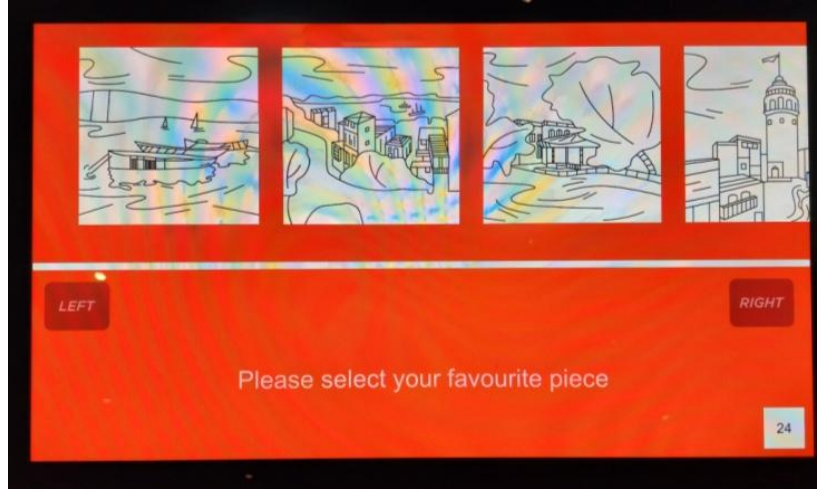

Resim 2.18 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2023).

Kolonun hemen yanında müzenin küçük ziyaretçileri için interaktif bir kiosk bulunmaktadır. Windows tabanlı olarak çalışan bir program ile çocuklar, aralarında sergilenmekte olan tabloların da olduğu siyah beyaz tablo şablonlarını yandaki renk paletindeki renklerle boyayabilmektedirler (Resim 2.20).

Resim 2.19 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2023)

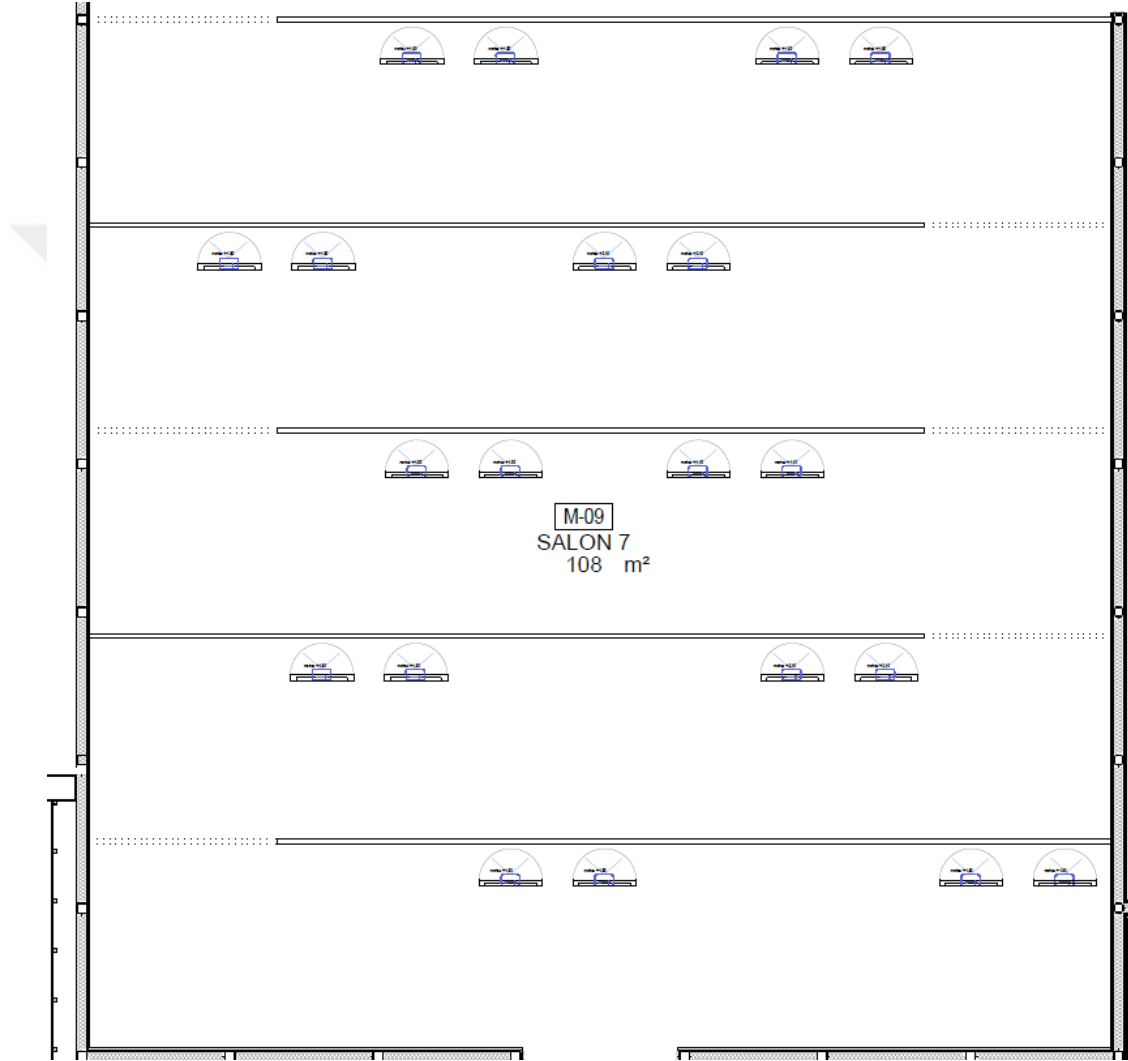
Resim 2.20 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 6 no.lu salonundaki tablo boyama kiosku ekranı (M. B. Harmankaya, 2024).

2.6.8. Salon 7

108 m² yüzölçümlü 7 no.lu salon, aralarındaki file dokumayla beş koridora bölünmüştür. Salonda yer alan iki projeksiyon cihazı ile koridorların arasındaki file dokuma üzerine sema eden Mevlevi videosu yansıtılmaktadır. Her bir koridorda dörder adet olmak üzere, bir tarafında üzerinde göz kırpan, sağa ve sola bakan gözlerin olduğu yarım küre biçiminde 20 adet ekran bulunmaktadır.

Ayrıca Salon 6'daki kolonun üzerinde yazan ifade ile bağlantılı olarak, bu ekranların müze mağazasına bakan diğer yüzlerinde ise UNESCO Dünya Mirası listesinde bulunan kültürel ve karma dünya mirası alanlarından; Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas-1985), İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul-1985), Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Karma Miras Alanı-Nevşehir-1985), Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum-1986), Nemrut Dağı (Adıyaman-1987), Hieropolis-Pamukkale (Karma Miras Alanı - Denizli-1988), Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla 1988), Safranbolu Şehri (Karabük-1994), Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale-1998), Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne-2011), Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya-2012), Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa-2014), Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir-2014), Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır-2015), Efes (İzmir-2015), Ani Arkeolojik Alanı (Kars-

2016), Aphrodisias (Aydın-2017), Göbekli Tepe (Şanlıurfa-2018) ile UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde yer alan Geleneksel Çini Sanatı (2016) ve Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı (2014)'na ilişkin videoların oynadığı ekranlar bulunmaktadır.

Şekil 2.14 : Müzenin 7 no.lu salonunu gösteren plan
(Oda İçmimarlık, 2020 -Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır).

İç Mekan Proje Kurgusunda bu bölümdeki ekranların sensörlü olacağı planlanmıştır. Harekete duyarlı olacak bu ekranlara ziyaretçiler yaklaştığında, üzerlerindeki noktasal atım özellikli hoparlörler ile aynı anda birden çok videonun sesleri karışmadan izlenebileceği, ayrıca çocuk ziyaretçilerin ilgisini çekecek

oyunları gösterildiği ekranlar olması planlanmıştır (Oda İçmimarlık: 7). Ancak bu uygulamaya hayata geçirilmemiştir.

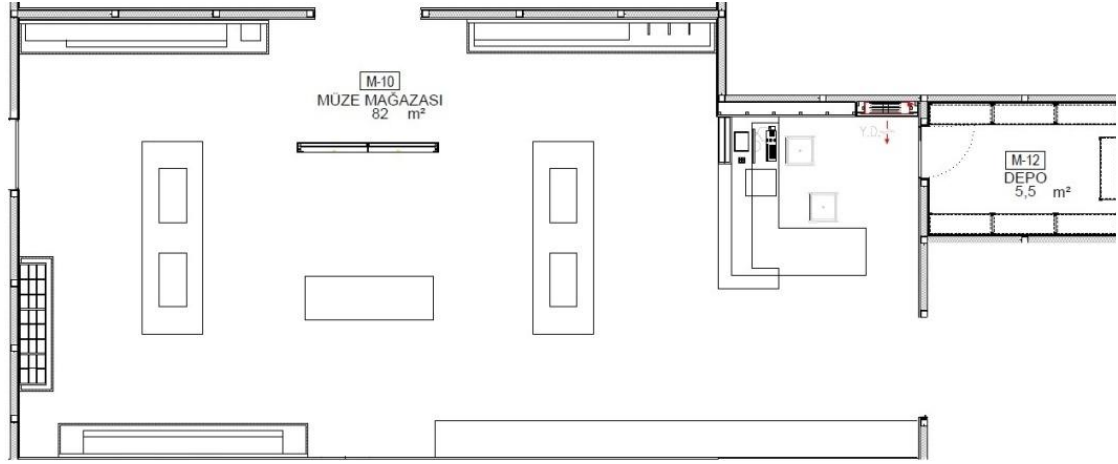

Resim 2.21 : İstanbul Havalimanı Müzesinin 7 no.lu salonu
(M. B. Harmankaya, 2024).

2.6.9. Müze Mağazası

7 no.lu salondan sonra ziyaretçiler, 82.5 m² yüzölçümlü müze mağazasına erişmektedir. Mağazada, satışa sunulan hediyelik eşyaları teşhir edecek raflar, stantlar ve vitrinler bulunmaktadır.

Mağazanın ortasında yer alan iki adet dokunmatik ekran ile ziyaretçi, sisteme yüklü figüratif yağlıboya tabloların kullanıldığı şablonlardan birini seçmektedir. Sonra ekranın üzerindeki kamera yardımıyla ziyaretçinin fotoğrafı çekilmekte ve seçilen şablondaki resimde yer alan figüre ziyaretçinin yüzü yerleştirilerek ziyaretçinin QR kod vasıtasıyla kendi yüzü ile oluşturulan bu yeni resmi telefonuna indirebilmesi sağlanmaktadır. Müze mağazasının çıkışının solunda satış personelinin oturduğu bir masa, bunun da arkasında 5.5 m²'lik bir depo alanı mevcuttur.

Şekil 2.15 : Müze Mağazası planı

(Oda İçmimarlık, 2020 - Tez için tarafımdan düzenleme yapılmıştır)

Resim 2.22 : İstanbul Havalimanı Müze Mağazası (Oda İçmimarlık, 2020).

İç Mekan Proje Kurgusuna göre müze ziyaretleri sırasında kendilerine verilen sesli rehber sayesinde ziyaretçilerin hangi eser önünde kaç dakika geçirdikleri ve hangi eserlerin sesli anlatımını dinledikleri gibi bilgilerin toplanması amaçlanarak, müze mağazasında bulunacak olan bir kiosk ile ziyaretçiye daha önce ziyareti esnasında toplanan bilgiler sayesinde Türkiye’de gezmek isteyebileceği şehirler ile ilgili bir tur önerileceği ifade edilmektedir (Oda İçmimarlık: 8). Bu uygulama serginin son halinde hayata geçirilmemiştir. Ayrıca Bakanlık ile Sıcpa Turkey Ürün Güvenliği Sanayi ve Tic. A.Ş. arasında 28.08.2020 tarihinde imzalanan bir sözleşme

Ziyaretçiler, kartların birini isterlerse dileğin gerçekleşmesi için tavandan sarkıtılan mandallara asabilmekte, diğerini ise anı olarak yanlarında götürebilmektedir.

Resim 2.24 : İstanbul Havalimanı Müzesi Dilek Salonu
(M. B. Harmankaya, 2021).

2.7. Müze Ziyaret Saatleri, Giriş Ücretleri ve Sesli Rehber

İstanbul Havalimanı Müzesi, ziyarete açıldığı 17.07.2020 tarihi ile 31 Mart 2021 tarihi arasında 09:00 - 21:00 saatlerinde; 1 Nisan 2021 - 31 Mart 2022 tarihleri arasında 08:30 - 24:00 saatlerinde ziyaret edilmiştir. Müze, 21 Nisan 2022 tarihinden itibaren ise 08:30 - 23:00 saatleri arasında açıktır. Müzenin ziyarete açıldığı tarihten itibaren müze giriş ücretleri aşağıdaki şekildedir.

Tarih	17.07.2020 – 30.04.2022	01.05.2022 - 31.07.2023	01.08.2023 -
Bilet Ücreti	5 €	10 €	13 €* <

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyarete açıldığı tarihten 2023 yılı sonuna kadar olan ziyaretçi sayıları aşağıdaki şekildedir.

Yıl	Ücretli Ziyaretçi Sayısı	Ücretsiz Ziyaretçi Sayısı	Toplam Ziyaretçi Sayısı	Günlük Ortalama Ziyaretçi Sayısı
2020	1595	139	1734	10.3
2021	5175	192	5367	14.7
2022	7668	463	8131	22.2
2023	10590	440	10130	30.1
Tablo 2.4 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin 17.07.2020 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar olan ziyaretçi sayıları (M. B. Harmankaya 2024).				

Müzenin ziyaretçi sayısının, İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar gidiş katını kullanan yolcu sayısına oranı aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Yıl	Toplam Yolcu Sayısı	Transit Yolcu Sayısı	Ziyaretçilerin Toplam giden Yolcu Sayısına Oranı	Ziyaretçilerin Transit Yolcu Sayısına Oranı
2020	3.195.353	1.531.223	% 0.05	% 0.11
2021	13.207.270	6.759.597	% 0.04	% 0.08
2022	24.448.526	12.158.684	% 0.03	% 0.07
2023	29.391.693	15.095.069	% 0.03	% 0.07
Tablo 2.5 : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyaretçi sayısının, havalimanı dış hatlar toplam giden yolcu ve transit yolcu sayılarına oranı (M. B. Harmankaya, 2024).				

* 1 Ağustos 2023 tarihinden itibaren giriş ücretine sesli rehber dahil edilmiştir. Müzekart ile veya ücretsiz olarak ziyaret edecekler isterlerse 3€ ödeyerek sesli rehber ya da mobil sesli rehber alabilmektedir.

Yerli ziyaretçiler müzeyi ücretsiz olarak Müzekart ile gezebilmektedir. Yabancı ziyaretçilerin Türkiye'deki müzeleri ücretsiz olarak gezebildiği Museumpass, İstanbul Havalimanı Müzesi'nde geçerli değildir. Bunun yanı sıra 18 yaş altı ve 65 yaş üstü yerli ziyaretçilere, 8 yaş altı yabancı ziyaretçilere ve yerli ya da yabancı engelli ziyaretçiler ile ICOM kart sahipleri müzeyi ücretsiz olarak ziyaret edebilmektedir.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nde, ziyarete açıldığı günden bu zamana kadar Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde sesli rehber hizmeti mevcuttur. Sesli rehberde, toplam süresi 54 dakika 35 saniye olan 47 adet Türkçe ile toplam süresi 58 dakika 15 saniye olan 47 İngilizce ses dosyası vardır. Sicpa Turkey Ürün Güvenliği Sanayi ve Ticaret A.Ş tarafından hazırlanan broşürdeki ses dosyaları listesi aşağıda yer almaktadır.

1- Hoşgeldiniz	19- Kolye (Bayındır Tümülüsü Eserleri)	34- Türkiye Anadolu Selçuklu Devleti
2- Tarih Öncesi Dönem	20- Fibula	35- Çift Başlı Kartal
3- Göbeklitepe Diorama	21- Lidya Krallığı	Kabartması
4- Ana Tanrıça Heykelciği	22- Lidya Karun Hazinesi	36- Selçuklu Tahtı
5- Kolye	23- Lidya Krallığı Kroisos'a Ait Sikke	37- Çini Pano
6- Arslantepe Kılıçları	24- Makedon İmparatorluğu / Hellenistik Uygarlık	38- Kandil Zarfı
7- İlk Tunç Çağı	25- Büyük İskender Başı	39- Osmanlı İmparatorluğu
8- Alacahöyük	26- Tyhe Kabartmalı Oinochoe	40- Alemler
9- Uluburun Batığı	27- Altın Taç	41- Kılıç
10- Hitit İmparatorluğu	28- Roma İmparatorluğu	42- Fatih Sultan Mehmed
11- Kadeş Antlaşması	29- Augustus Başı	Madalyonu
12- Kral 1. Tuthaliya'nın Kılıcı	30- Hadrianus Büstü	43- Zırh Gömlek
13- Taprammi Çanağı	31- Caracalla Heykeli	44- Kaftan
14- Urartu Krallığı	32- Doğu Roma İmparatorluğu	45- Şifalı Gömlek
15- Altın Urartu Bileziği	33- Konstantinus 1'e ait Heykel	46- Şam Evrak'ı
16- Kemer	Baş	47- Kanuni Divanı (Divan-Muhibbi)
17- Frig Krallığı		
18- Kral Midas Figürini		

Tablo 2.6: İstanbul Havalimanı Müzesi sesli rehber ses dosyası listesi

(Sesli Rehberlik Brüşürü, 2020).

Sergide öne çıkan eserlere ilişkin ses dosyalarının bulunduğu sesli rehberde Salon 6'da sergilenen tablolara ilişkin herhangi bir içerik yer almamaktadır. Türkçe sesli rehber özellikle, tüm etiketlerin ve bilgi panolarının İngilizce olduğu İstanbul Havalimanı Müzesi'ni ziyaret edecek yerli ziyaretçinin müzeyi daha iyi deneyimlemesine yardımcı olmaktadır.

Müzeyi sesli rehber ile gezmek isteyen ziyaretçiler, gişeden içinde ses dosyalarını çalıştıran aplikasyonun yüklü olduğu bir cep telefonu alabilmekte veya kendi cep telefonlarına indirecekleri ve biletlerinin üzerindeki QR kod ile çalıştırılabilen *Museums Of Turkey* aplikasyonu ile dinleyebilmektedir. Ses dosyaları oynatılırken aplikasyonun ekranında ses dosyasının ait olduğu eserin fotoğrafı görünmektedir. İstanbul Havalimanı Müzesinde ziyaretçilerin yararlanabileceği Wi-Fi hizmeti bulunmamaktadır. Ancak İstanbul Havalimanı'nda yolculara günlük 60 dakika geçerli olan Wi-Fi hizmeti sunulmaktadır. İstanbul Havalimanı Müzesinde ziyaretçilere yönelik herhangi bir etkinlik gerçekleştirilmemektedir.

Müzenin kendine ait bir web sitesi ya da sosyal medya mecraları bulunmamaktadır, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2020 yılından beri, İstanbul Havalimanı Müzesi'nin çevrimiçi olarak gezilebildiği bir sanal müze web sayfası mevcuttur ("İstanbul Havalimanı Müzesi", t.y.).

2.8. Müzenin Organizasyonu

İstanbul Havalimanı Müzesi'nde, müzenin ziyarete açık olduğu saatlerde İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğünde görevli bir uzman personel bulunmaktadır. Bu vazife anılan Müdürlük uzmanlarınca dönüşümlü olarak yerine getirilmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı bir müze olan İstanbul Havalimanı Müzesi'nin güvenliği, 01.08.2019 tarihli protokol uyarınca İGA Havalimanı İşletmesi A.Ş.'nin havalimanı genelinin güvenliğinden sorumlu biriminin üç personeli tarafından günde üç vardiya halinde 7/24 sağlanmaktadır. Müzedeki özel güvenlik personeli sadece müze güvenliği için tahsisli olmayıp havalimanı genelinde görev yapan güvenlik personeli arasından belirlenmektedir. Benzer şekilde müzenin

temizliği de havalimanının genelinde faaliyet gösteren İGA Havalimanı İşletmesi A.ř. 'nin temizlik birimi tarafından sağlanmaktadır.

Havalimanından kaynaklanan, müzeyi etkileyebilecek teknik sorunlar Havalimanı işletmesince çözölmektedir. Bunların haricindeki her türlü bakım ve onarım işleri, müzenin ziyaret saatlerinin ve giriş ücretinin belirlenmesi vb. konular T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yetki ve sorumluluğundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADAKİ HAVALİMANI MÜZELERİ

İstanbul Havalimanı dış hatlar gidiş katında 2020 yılında ziyaret açılan İstanbul Havalimanı Müzesi, bu bölümde incelenen dünyadaki havalimanı müzelerinin sonuncu örneğidir. İstanbul Havalimanı Müzesi'ne benzer şekilde, faal bir havalimanı terminalinde, kendine ayrılmış alanlarda kalıcı ya da süreli sergilere ev sahipliği yapan müze ve galerilere dair bilgilere, başta müze idareleri ile yapılan e-posta yazışmalarından, müzelerin ve bulundukları havalimanlarının web siteleri, sosyal medya hesapları ile müzelere ilişkin internette yer alan haberlerden elde edilmiştir. Bu müzeler açılış tarihlerine göre sıralanmış olup bulundukları havalimanı, tarihçeleri ile yönetsel, mekânsal özellikleri ve koleksiyonları hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. SFO Müzesi, San Francisco Uluslararası Havalimanı (SFO), San Francisco/ABD

San Francisco Havalimanı terminali içinde yer alan San Francisco Havalimanı Müzesi'nde başta havacılık olmak üzere, tasarım, zanaat, halk sanatı, etnografya, bilim, teknoloji, tarih, mutfak, kostüm ve popüler kültür konularında sergiler düzenlenmektedir.

Müzenin adını aldığı San Francisco Havalimanı (SFO), 1927 yılında, "*Mills Field Municipal Airport of San Francisco*" adıyla faaliyete geçmiştir("Happy 90th Anniversary", t.y.).

SFO Müzesi, San Francisco Uluslararası Havalimanı'nda sergiler yoluyla şehre kültürel zenginlik sağlamak amacıyla San Francisco Havalimanı Komisyonu ve San Francisco Güzel Sanatlar Müzeleri işbirliği ile "*Sergiler ve Kültürel Eğitim Bürosu*" adıyla 1980 yılında kurulmuştur. Programın amacı: havalimanı topluluğu, yerel gezginler ve küresel bir izleyici kitlesi için "Havalimanı ortamını insanileştirmek" ve "Körfez Bölgesi'nin benzersiz kültürel yaşamını sergilemek" olarak belirtilmektedir. Büro, dört SFO terminal binasının tamamında sergiler

alanları geliştirmek ve programlamak amacıyla büyüdükçe, adı 1997'de önce "San Francisco Havalimanı Müzeleri" ve ardından 2010'da "SFO Müzesi" olarak değiştirilmiştir. 1980'li ve 1990'lı yıllarda SFO sergi programı, özellikle maddi kültür alanında geniş kapsamlı, ilgi çekici ve çoğunlukla beklenmedik konuları sunma konusunda küresel bir üne kavuşmuştur. 1990'ların ortasında SFO sergi programını genişletmek için yeni galeri alanları planlamanın yanı sıra, müstakil bir havacılık müzesi ile kütüphane ve kalıcı koleksiyona sahip bir arşiv fikri hayata geçirilmiştir. Kurulan bu yeni tesis resmi olarak, "San Francisco Havalimanı Komisyonu Havacılık Kütüphanesi" ve adını 1981-1995 yılları arasında Havalimanı Direktörü olan Louis A. Turpen'dan alan "Louis A. Turpen Havacılık Müzesi" olarak adlandırılmıştır ("History", t.y.).

Resim 3.1: Louis A. Turpen Havacılık Müzesi ve Havacılık Kütüphanesi ("Aviation Museum & Library", t.y.).

Yaklaşık 1022 m² (11.000 ft²) alana kurulu bu yeni tesis Fong&Chan Architects firması tarafından San Francisco Havalimanı'nın 1937 yılındaki yolcu

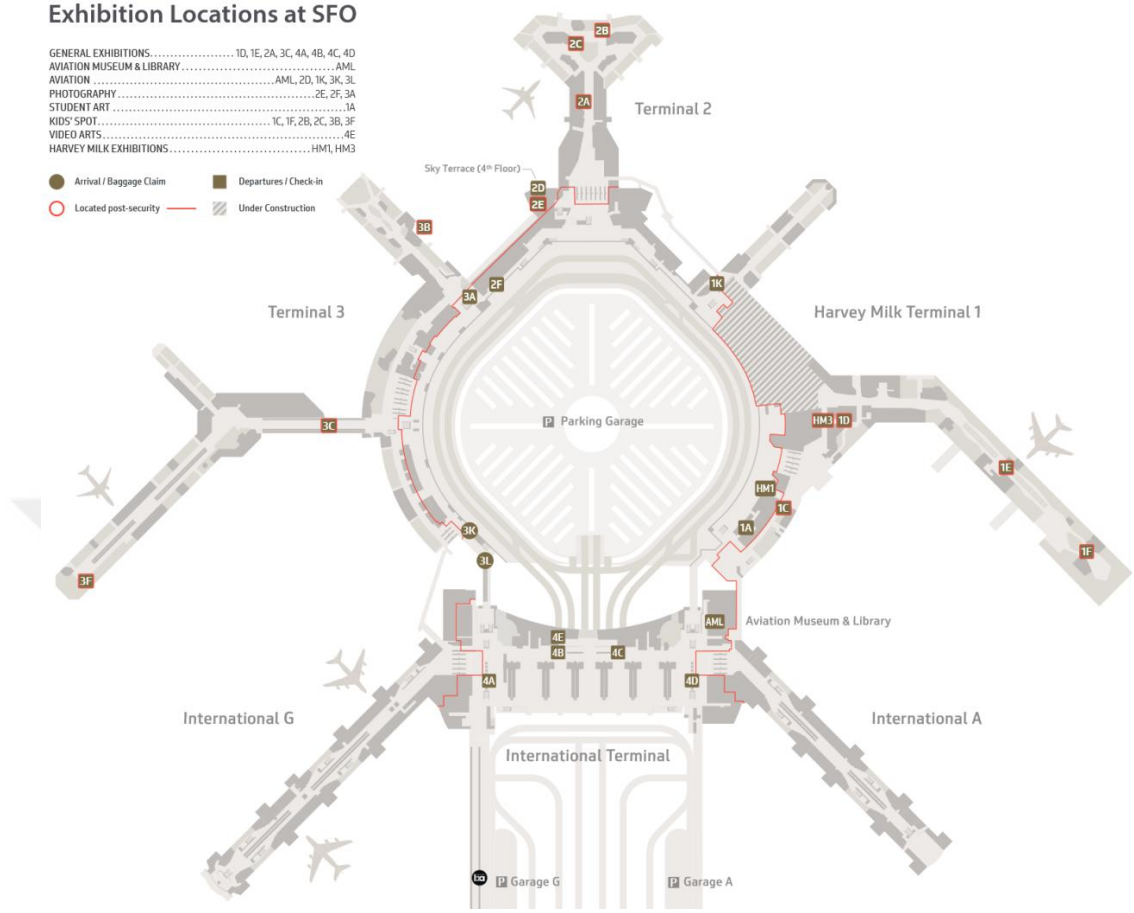
bekleme salonunun bir mimari uyarlaması olarak tasarlanarak dış hatlar terminalinin faaliyete geçmesiyle 2000 yılında ziyarete açılmıştır ("History", t.y.).

SFO Müzesi'nin Koleksiyon Yönetim Politika metninde müzenin misyonu: *"Geniş bir yelpazedeki konulardaki programlar ile küresel bir izleyici kitlesini memnun etmek, etkileşime geçirmek ve ilham vermektir; ticari havacılığın tarihine dair objeleri toplamak, korumak, yorumlamak ve paylaşmak; ve San Francisco Uluslararası Havalimanı'ndaki kamusal deneyimi zenginleştirmek"* olarak belirtilmektedir. SFO Müzesi bu misyonu yerine getirmek için, sanatı ve havacılığı her yaştan ve her kökenden, aralarında havalimanı yolcularını, uzman akademisyenleri ve genel kamuoyunu kapsayan geniş bir kitlenin erişebileceği hale getirmeyi amaçlamaktadır (Collection Management Policy for SFO Museum, 2020: 5).

Müze, Birleşik Devletlerde bir havalimanı terminalinde bulunan ve Amerikan Müzeler Birliği (AAM) tarafından ilk kez 1999 yılında, daha sonra 2005 ve 2019 yıllarında tekrardan müze olarak kabul edilen tek havalimanı müzesi olmaya devam etmektedir. SFO Müzesi, ticari havacılığa dair 150,000'den fazla nesneden oluşan bir koleksiyona sahiptir. SFO Müzesinin sergi alanları, havalimanı terminalleri boyunca; dış hatlar terminali ana salonunun A kapılarının bulunduğu taraftaki güvenlik kontrol noktasından önce yer alan kütüphane ile Louis A. Turpen Havacılık Müzesi'nde, havalimanında SkyTerrace olarak adlandırılan bölümde, 1, 2 ve 3 no.lu terminaller ile uluslararası terminalin güvenlik kontrol noktalarının önünde ve ardında yer almaktadır ("Museum FAQs", t.y.).

Eğer ziyaretçiler biniş kartı ile geçilen bir güvenlik noktasının ardında yer alan bir sergiyi görmek isterlerse SFO Müzesi ile irtibata geçerek bir görevli eşliğinde sergiyi dolaşabilmektedirler. Müzenin havalimanı terminalleri boyunca yayılmış olan tüm sergi alanlarının gezilmesi bir gün sürebilmektedir¹¹.

¹¹ Bu bilgiler, SFO Müzesi, Halkla İlişkiler Yardımcı Küratörü Bao LI ile yapılan e-posta yazışmadan edinilmiştir (E-Posta Tarihi 02.05.2024).

Şekil 3.1: SFO Müzesi sergilerinin terminallerdeki konumlarını gösteren harita (“Exhibitor Locations at SFO”, t.y.).

Müzenin, havalimanı terminali içinde faaliyet gösterdiği yerler; Genel Sergiler, Havacılık Müzesi ve Kütüphanesi, Havacılık, Fotoğraf, Öğrenci Sanat, Çocuk Noktaları, Video Sanatları ve Harvey Milk Sergileri olarak isimlendirilmiştir ("Programs", t.y.). Bu yerlerin on dördünde dönüşümlü sergiler düzenlenmektedir. Objeye odaklı sergiler her altı ile dokuz ayda bir, fotoğraf ve öğrenci sanat sergileri ise her üç ya da dört ayda bir dönüşümlü olarak gerçekleştirilmektedir. SFO Müzesi'nde düzenlenen sergiler için; nesnelerin seçimi ve taşınması, etiketlerin hazırlanması, serginin görsel tasarımı çalışmalarının tümü SFO Müzesi personeline yapılmaktadır. Sergilenen nesnelerin çoğu, özel kişi ve kuruluşlar ile kamuya ait kuruluşlardan sergi süresince ödünç alınmaktadır. Havacılık temalı sergilerde ise SFO Müzesi'nin havacılık koleksiyonundan seçkiler sunulmaktadır ("Museum FAQs", t.y.).

Müzenin finansmanı havalimanı idaresi tarafından sağlanmaktadır. Müzenin, yarısı müze çalışanı yarısı ise havalimanı çalışanlarından oluşan altı kişilik bir danışma kurulu bulunmaktadır. SFO Müzesinin idari mekânları, müze koleksiyonu, atölyeler ile sergi hazırlık alanları havalimanı yerleşkesi içerisinde, ancak terminal dışındadır (Kramer, 2013: 19). San Francisco Havalimanı'nın bir parçası olmakla birlikte bağımsız bir belediye kuruluşu olarak faaliyet gösteren SFO Müzesinin halkla ilişkilerinden sorumlu Yardımcı Küratörü Bao Li'den alınan bilgilere göre: SFO Müzesi idari olarak özerk bir kurum olup, San Francisco Belediyesi tarafından işletilmekte olan San Francisco Havalimanı'nın bir parçasıdır. Bu bağlamda belediye müzesi olarak nitelendirilebilir. SFO Müzesinin havalimanı içerisinde faaliyet gösterdiği alanlar, havalimanı tarafından müzeye tahsis edilmiştir. Havalimanı ve müze idareleri, alanların oluşturulmasında yakın işbirliği içinde hareket etmektedir. Müzede tam zamanlı olarak kırk, yarı zamanlı olarak on personel çalışmaktadır. Sergilenen objelerle ilgili hususlarla müze idaresi, havalimanından kaynaklı meseleler ile müze alanları ve vitrin dışlarının temizliği havalimanı idaresinin sorumluluğundadır. Müzenin geniş depoları ve tam zamanlı konservatörün görev yaptığı bir konservasyon laboratuvarı bulunmaktadır. Sergilenen objelerden bazıları (örneğin mevcuttaki havayolu şirketi posterleri sergisindeki tüm posterler gibi) kopyadır. SFO Müzesi'nin depolama alanlarında özel bir HVAC sistemi bulunmaktadır. SFO Müzesinin tüm galerileri, yolcu konforunu sağlamak için HVAC sistemine sahip terminallerde bulunmaktadır. Bu, sergilenmekte olan objeler için temel seviyede iklim kontrolü sağlamaktadır. Terminallerdeki müze alanlarının iklim kontrol yetenekleri değişiklik göstermektedir; bazı alanlarda hem sıcaklık hem de nem kontrollü özel HVAC sistemi bulunurken, bazı alanlarda yalnızca sıcaklık kontrolü bulunmaktadır. Bazı alanlarda ise yalnızca terminal binasının genel HVAC sistemi kullanılır. SFO Müzesinde sergilenen objelerin konumları, havalimanının iklimlendirme sisteminin sağladığı olanaklara göre belirlenmektedir¹².

SFO Müzesi, AAM akreditasyonunu sürdürmek için misyonuna "... geniş bir yelpazede sergiler ve eğitim programları sağlamak, insan başarısının çeşitliliğini toplu olarak temsil etmek, kamu deneyimini zenginleştirmek ve SFO'yu diğer

¹² Bu bilgiler, SFO Müzesi, Halkla İlişkiler Yardımcı Küratörü Bao LI ile yapılan e-posta yazışmadan edinilmiştir (E-Posta Tarihi 02.05.2024).

havalimanlarından farklılaştırmak" ile "SFO Müzesi'nin eğitim ve çocuk bileşenlerini sunmak ve geliştirmeye devam etmek" hedeflerini koymuştur (Dare, 2016: 7). SFO Müzesi'nde öğrencilere yönelik havacılık odaklı, uygulamalı ve ücretsiz bir eğitim programı da sunulmaktadır. Programda, deneyimli müze ve kütüphane personelinin rehberliğinde Kaliforniya Eğitim Bakanlığı İçerik Standartlarına uygun olarak belirli sınıf seviyeleri için tasarlanmış müfredat kullanılmaktadır. Ayrıca program, daha bireysel bir eğitim için özelleştirilebilmekte, üst sınıf düzeylerine ve karma yaş gruplarına uygun olacak şekilde uyarlanabilmektedir ("Education Program", t.y.).

SFO Müzesi'nin Öğrenci Sanat Programı, San Francisco Körfez Bölgesi'ndeki okulların, gençlik kuruluşlarının ve yetişkin eğitim programlarının iki boyutlu, özgün sanat eserlerinin dönüşümlü sergilerini içermektedir ("Student Art", t.y.).

SFO Müzesinin bir diğer programı olan Video Sanatları ile ise çağdaş sanatçılara ve film yapımcılarına görünürlük sağlamaktadır. Bunun yanında uluslararası terminalin gidiş katında, ön güvenlik alanında yer alan galeride kısa belgesellerden, deneysel filmlere kadar çeşitli yapımlar gösterilmektedir ("Video Arts", t.y.). Ayrıca SFO Müzesi bünyesindeki Louis A. Turpen Havacılık Müzesi ve Havacılık Kütüphanesi genellikle ücretsiz olan özel etkinliklere, resepsiyonlara, konferanslara, sempozyumlara, filmlere ve diğer eğitim programlarına ev sahipliği de yapmaktadır ("Events", t.y.).

Müzenin; tarihçesi, düzenlenen sergilerin fotoğraf ve basın broşürleri, etik kuralları, koleksiyon yönetimi vb. bilgilerin yer aldığı oldukça kapsamlı bir internet sitesi ve ziyaretçilerin ulaşabileceği sosyal medya hesapları mevcuttur¹³.

3.2. Mitchell Uçuş Galerisi, Milwaukee Mitchell Uluslararası Havalimanı (MKE), Milwaukee/ABD

1987 yılında ziyarete açılan Mitchell Uçuş Galerisi (Mitchell Gallery of Flight), ABD'nin Wisconsin eyaletindeki Milwaukee Mitchell Uluslararası

¹³ SFO Müzesi internet sitesi için: www.sfomuseum.org, sosyal medya hesapları için: www.facebook.com/sfomuseum, www.x.com/sfomuseum, www.instagram.com/sfomuseum. (Erişim Tarihi 03.05.2024)

Havalimanı terminali içinde faaliyette olan, Güneybatı Wisconsin'in havacılık tarihi ile ilgili bir havalimanı müzesidir.

Resim 3.2 : Mitchell Uçuş Galerisi'nin dışarıdan görünümü (C Rasberry Arşivi, 2024).

Galerinin bulunduğu havalimanı, adını General William "Billy" Mitchell'dan almaktadır¹⁴. Havalimanı, 1919'da "*Butler Havalimanı*" adıyla kurulmuştur. 1926 yılında adı Milwaukee Bölge Havalimanı, 1986 yılında General Mitchell Uluslararası Havalimanı ve son olarak 2019'da Milwaukee Mitchell Uluslararası Havalimanı olarak değiştirilmiştir ("History", t.y.).

Mitchell Uçuş Galerisi, 2020 yılında açılan yeni yerinde, alışveriş merkezindeki yolcu salonu E'nin yakınındaki, Amerikan Ordusu üyeleri ile ailelerine eğlence ve bakım hizmetleri sunan USO (United Service Organizations) bekleme salonunun bitişiğinde yer almaktadır. Yaklaşık 110 m² (1181ft²) alana kurulu olan galeri, güvenlikten önce yer almakta olduğundan biniş kartı olmaksızın ücretsiz

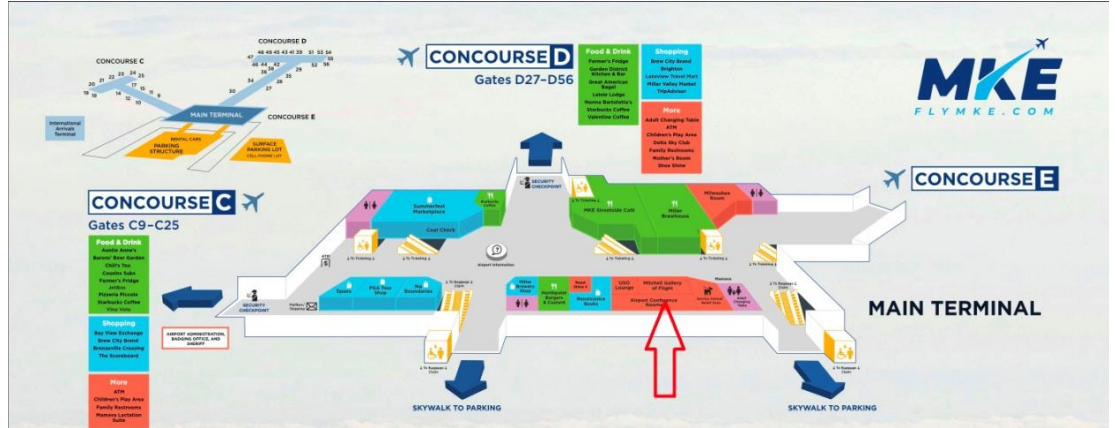
¹⁴ William Mitchell (1879-1936), 1.Dünya Savaşı'nın arifesinde havacılığın önemini kavrayarak masraflarını kendi cebinden ödeyerek uçuş eğitimi almış, binbaşılığa terfi ettikten sonra, ABD Kara Kuvvetlerinin bir parçası olan Birleşik Devletler Ordusu Hava Servisi'nin başkanlığına atanmıştır. Savaş sırasında 1500 civarı İngiliz, Fransız ve Amerikan uçağına kumanda etmiş, başarıları sonucunda Tuğgeneralliğe terfi ederek Hava Servisinin başına getirilmiştir. 1919'da Birleşik Devletlere dönüşünden sonra Mitchell, hava gücünün gelecek savaşlarda önemli bir yeri olacağını, bu nedenle hava üstünlüğünün önemini ve hava gücüne daha çok yatırım yapılması gerektiğini savunmuştur. Düşünceleri ve fikirlerinin arkasında şiddetle durması, Ordu yöneticileri ile çatışmasına sebep olmuştur. Mitchell'ın 1925'te önce rütbesi düşürülmüş, sonra askeri mahkemeye verilmiştir. 1926 yılında ordudan istifa etmiştir ("Gen. William "Billy" Mitchel", t.y.).

olarak ziyaret edilebilmektedir. Galeri, havalimanını faaliyette olduğu günler ziyarete açıktır.

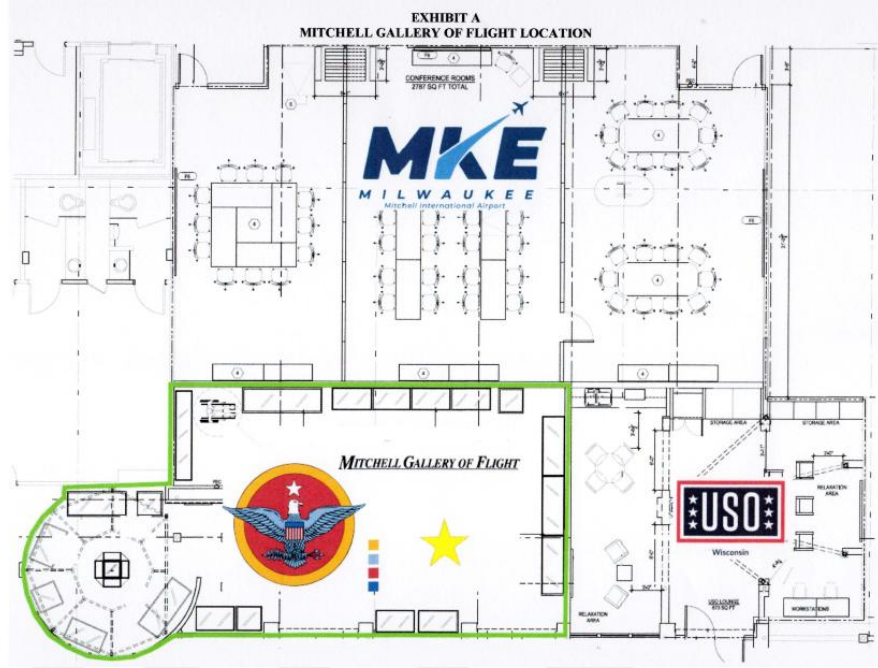

Resim 3.3 : Mitchell Uçuş Galerisi'nin yeni salonu (C Rasberry Arşivi, 2024).

Galeri, Mitchell Uçuş Galerisi Dostları isimli kar amacı gütmeyen bir organizasyon tarafından idare edilmektedir. Gönüllülük esasında faaliyet gösteren organizasyon, toplanan bağışlarla galeriyi geliştirmeye ve tanıtmaya yönelik etkinlikler düzenlemektedir ("About the Gallery", t.y.).

Şekil 3.2 : Mitchell Uçuş Galerisi'nin havalimanındaki konumu ("Interactive Terminal Guide", t.y.).

Şekil 3.3 : Mitchell Uçuş Galerisi'nin mevcut yerleşim planı (Streicher, 2020: 7).

Mitchell Uçuş Galerisi Yönetim Kurulu Üyesi Carrie Rasberry'den alınan bilgilere göre, galerinin bulunduğu alan, havalimanından kiralanmıştır. Haftada birkaç saat idari işlere yardımcı olması için işe alınmış olan bir personeli mevcuttur. Diğer faaliyetleri gönüllüler tarafından yapılmaktadır. Havalimanı dışında bir depo alanı daha bulunan galerideki objeler ile vitrinlerin kontrolleri ve ortaya çıkabilecek herhangi bir teknik sorun da gönüllülerce sağlanmaktadır. Eğer teknik sorun havalimanı ile ilgiliyse ise havalimanı teknik birimlerince çözülmektedir. Müzenin sergilemesi kalıcıdır, ancak zaman zaman eskiyen vitrinleri yenilenmektedir. Müzede objelere yönelik özel bir iklimlendirme bulunmamaktadır. Yolcuların galeriyi gezmesi yaklaşık 1 saat almaktadır¹⁵. Mitchell Uçuş Galerisi'nde resmi turlar düzenlenmemektedir. Ancak ziyaretçi grupları için önceden randevu alınarak düzenlenen havalimanı turlarına müze de dahil edilebilmektedir ("Events", t.y.). Müze, faaliyetleriyle ilgili olarak üç ayda bir *Flightlines* isimli bir bülten yayınlamaktadır.

Galeride her biri ayrı bir konu ele alan yaklaşık 30 vitrin bulunmaktadır. Bir havacılık öncüsüne ya da yerel bir uçak üreticisine adanmış olan vitrinlerde

¹⁵ Bu bilgiler, Mitchell Uçuş Galerisi Yönetim Kurulu Üyesi Carrie Rasberry ile yapılan e-posta yazışması ile edinilmiştir (E-Posta Tarihi 02.05.2024).

fotoğraflar, efemera malzemeleri, ölçekli modeller vb. objeler sergilenmektedir. Vitrinlerde sergilenen tematik konulara: Milwaukee'nin havacılık endüstrisine yaptığı katkısı yanı sıra Wisconsin'li as Pilot Binbaşı Richard Bong, Pilot Teğmen Alfred M. Gorham, doğma büyüme Milwaukee'li olan Apollo programı astronotu James A. Lovell, Milwaukee doğumlu Tuğgeneral Lester Maitland ve Yüzbaşı Lance P. Sijan ile Milwaukee lisesi mezunu Tümgeneral Thomas A. Benes örnek gösterilebilir ("Exhibits", t.y.). Mitchell Uçuş Galerisi'nin facebook ve youtube hesapları bulunmaktadır¹⁶.

3.3. Phoenix Havalimanı Müzesi, Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı (PHX), Phoenix/ABD

Arizona eyaleti Phoenix şehrindeki Phoenix Havalimanı Müzesi'nin ana sergisinin yer aldığı Phoenix Sky Harbor Havalimanı, 1928 yılında Scenic Airways isimli şirket tarafından kurulmuştur. Havalimanı 1935'te Phoenix şehri tarafından satın alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından inşasına başlanan 1 numaralı terminal 1952'de hizmete açılmıştır. 1962-1990 yılları arasında 2, 3 ve 4 numaralı terminaller hizmete girmiştir ("Phoenix Sky Harbor International Airport..." t.y.).

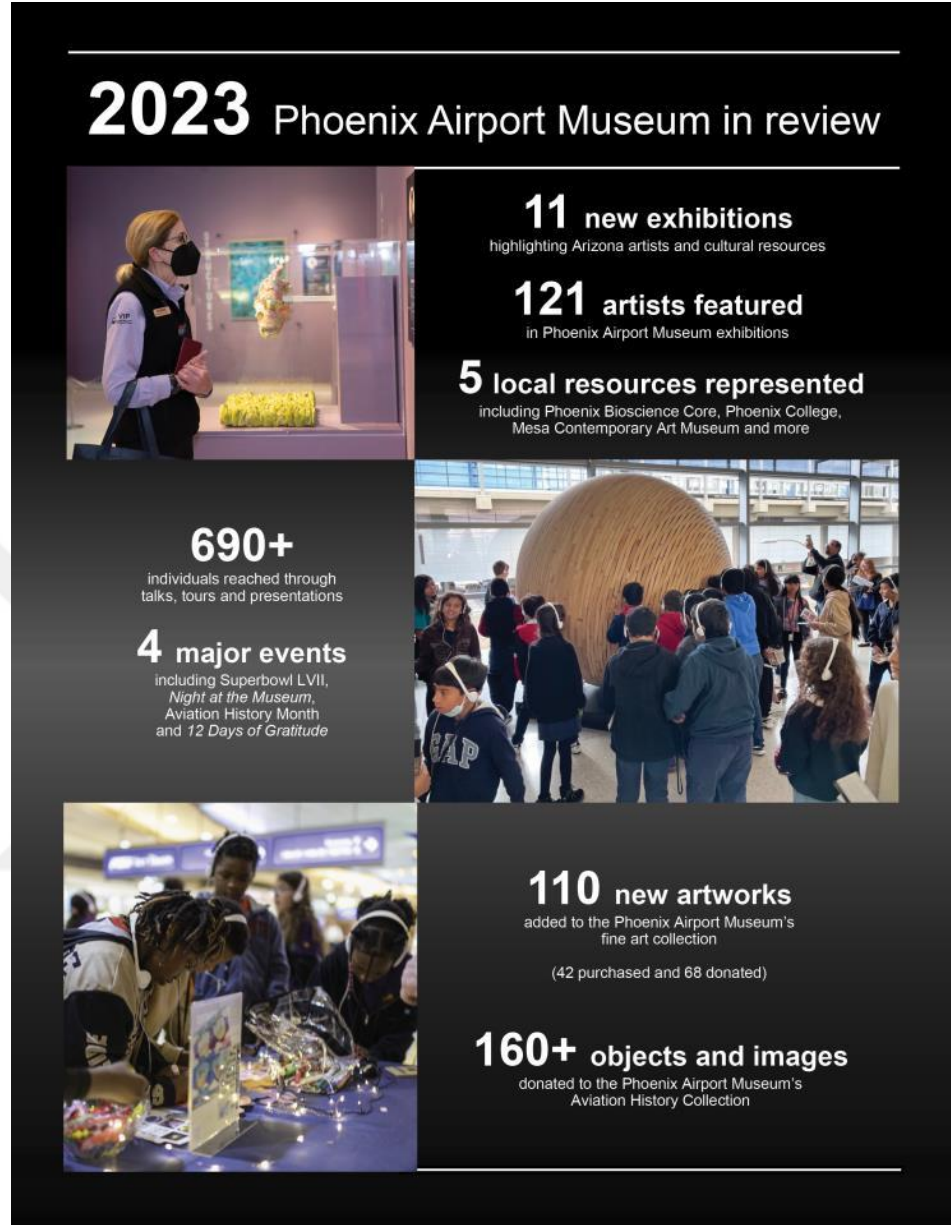

Resim 3.4 : Phoenix Havalimanı Müzesi galerileri (Phoenix Havalimanı Müzesi Arşivi, 2022).

¹⁶ Mitchell Uçuş Galerisi'nin sosyal medya hesabı için bkz. <https://www.facebook.com/MitchellGalleryOfFlight> ve https://www.youtube.com/channel/UCSwsr_KU7nsUUHmEnr7VQHw (Erişim Tarihi 02.05.2024)

Phoenix Havalimanı Müzesi'nin (Phoenix Airport Museum) misyonu; *“Müzenin Sanat Koleksiyonu, Sergi Programı ve Havacılık Tarihi Koleksiyonu aracılığıyla Arizona'nın eşsiz sanatsal ve kültürel mirasını tanıtıcı unutulmaz bir ortam yaratarak havalimanı ziyaretçisinin deneyimini geliştirmek”* olarak belirtilmektedir ("Our Mission", 2024).

Havalimanı müzesinin havacılık tarihi ve görsel sanatlara dair objelerin yer aldığı sergileri, başlıca Sky Harbor Uluslararası Havalimanı'nın 3 ve 4 numaralı terminallerindeki güvenlik noktasından önce ve sonra olmak üzere çeşitli katlarda, yürüyüş yollarında, kapıların bulunduğu salonlarda, tren istasyonu platformu ile yaya köprülerinde yer almaktadır. Ayrıca Kiralık Araba Merkezi'nde (Rental Car Center) ve Deer Valley Havalimanı (DVT) ile Goodyear Havalimanı (GYR)'nda sergiler mevcuttur. 1987 yılında havalimanında 28 eserden oluşan koleksiyonun değerlendirilmesi, temizlenmesi ve bakımı için yarı zamanlı bir personel işe alınmıştır. 1988'de öğrencilere dış dolgularını tanıtan sanat eserlerinin gösterilmesi yönünde gelen bir talep üzerine düzenlenen sergi ile Phoenix Havalimanı Müzesi doğmuştur. Müze koleksiyonunun oluşumu 1960'lı yıllarda terminallerin estetiğini artırmak için alınan sanat eserleri ile başlamıştır. Koleksiyonun oluşmasını sağlayan finansal kaynak, 1986 tarihli bir Phoenix yönetmeliği ile sağlanmıştır. Bu yönetmelik ile Kamu İyileştirme Projelerine harcanan bütçenin (belediyenin inşaat bütçesi) %1'i ile sanat eserleri alınmaktadır (Kramer 2013: 23).

Şekil 3.4 : Phoenix Havalimanı Müzesi'nin 2023 yılı faaliyetlerini içeren tablo ("Our Mission", 2024)¹⁷.

Sanat eserlerinin satın alma ve edinilme süreci, Phoenix Havalimanı Müzesi personeli ile Phoenix Kültür İşleri Ofisinin işbirliği ile yönetilmektedir. Phoenix Havalimanı Müzesi koleksiyonu 1000'den fazla sanat eserine sahiptir. Sabit

¹⁷ Şekil 3.4'teki tabloda, 11 yeni sergi açıldığı, 121 sanatçının katıldığı, 700'e yakın kişinin düzenlenen konuşmalara, turlara ve sunumlara geldiği, dört büyük çaplı etkinliğin gerçekleştiği, müze koleksiyonuna 110 yeni sanat eserinin eklendiği ve 160'dan fazla obje ve görselin koleksiyona bağışlandığını anlatılmaktadır.

yerleştirmeler ve taşınabilir objelerden oluşan koleksiyondaki eser ve objeler; zemin mozaikleri, camdan duvar resimleri gibi büyük ebatlı mimariyle bütünleşik sabit eserler ile fotoğraflar, dijital baskılar, suluboya ve yağlıboya tablolar gibi taşınabilir objelerden meydana gelmektedir. Phoenix Uluslararası Havalimanı'nda müzeden ayrı olarak bir sanat programı bulunmamaktadır. Düzenlenen sergiler Havalimanı Müzesi personelinin sanatçılar, koleksiyoncular ve müzelerle işbirliği yapması ile gerçekleşmektedir. Sergiler kısmen ya da tamamen havalimanını koleksiyonundaki eser ve objelerden olabilmektedir. Müzenin, Deer Valley Havalimanı ve Goodyear Havalimanı'ndaki gibi uzun s reden beri devam eden, kalıcı hale gelmiş sergileri de mevcuttur. Sky Harbor Havalimanı'ndaki sergiler 7/24, Terminal 4'teki galeri alanı ve diğer havalimanlarındaki sergiler sabah 06.00 ile 21.00 saatleri arasında gezilebilmektedir ("Arts and Exhibitions FAQs", 2024).

Resim 3.5 : Phoenix Havalimanı Müzesi sergisi
(Phoenix Havalimanı Müzesi Arşivi, 2023).

Phoenix Havalimanı Müzesi'nin Halkla İlişkilerden sorumlu Yardımcı Küratörü Haley Hinds'dan alınan bilgiye göre: sanatın, 1960'lı yıllardan bu yana gelenekselleştiği Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı'nda bulunan Phoenix Havalimanı Müzesi'nin biri Müdür/küratör, biri Yardımcı Küratör, biri havacılık uzmanı ve iki de müze asistanından oluşan personeli vardır. Müzenin bulunduğu

Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı'nın mülkiyeti ve idaresi Phoenix Belediyesi'ne aittir. Phoenix Havalimanı Müzesi, Phoenix Belediyesi Havacılık Departmanı'nın Misafir ve Çalışan Deneyimi Bölümü'nün bir parçası olarak faaliyet göstermektedir. Müze çalışanları, Phoenix Belediyesi bünyesindeki kamu personelidir. Müzede oluşabilecek teknik sorunlar, müze personeli ve havalimanının bakım-onarım ekiplerince çözülmektedir. Phoenix Havalimanı Müzesi'nde yılda ortalama 12 sergi gerçekleştirilmektedir. havalimanı genelinde tümünde süreli sergilerin düzenlendiği 40'tan fazla sergileme alanı bulunmaktadır. Süreli sergiler altı ay kadar devam etmektedir. Ancak bazı sergiler bundan daha uzun süre sergilenebilmektedir. Müzenin koleksiyonundaki tablolar, fotoğraflar, baskılar, kumaş ve seramik malzemeler ile heykeller gibi taşınabilir objelerin için ilkim kontrollü bir depo alanı vardır. Sergilenmekte veya depoda olan tüm objelerin temizliği, konservasyonu, taşınması ve yerleştirme işlemleri havalimanı müzesinin görevidir. Bazı büyük objeler için ise özel sektör uzmanlarından hizmet alımı yapılmaktadır. Havalimanı müzesinin özgün sanat eserlerinden oluşan koleksiyonu, zemin mozaikleri, camdan duvar resimler vb. büyük ebatlı mimariyle bütünleşik sabit eserler ile taşınabilir objelerden meydana gelmektedir. 1000'den fazla sanat eseri bulunan müzenin sergideki eser sayısı koleksiyonun %5'ine tekabül etmektedir. Müzenin ayrıca Arizona'nın havacılık tarihine ilişkin fotoğraflar, sanat eserleri ve havayollarına ait efemera malzemelerinde oluşan bir koleksiyonu bulunmaktadır. Düzenlenmekte olan sergiler ya müzenin koleksiyonundaki objelerde ya da Arizona'lı sanatçılarından, yerel müzelerden ve galerilerden ödünç alınan sanat eserleri ile gerçekleştirilmektedir. Phoenix Havalimanı Müzesi'ndeki vitrinlerin içindeki pozitif hava akışı ile tozların sanat eserlerinden ve nesnelerden uzak tutulması sağlanmaktadır. Müze sergilerinin yaklaşık %90'ı pasaport kontrolü öncesinde yer almaktadır. Phoenix Havalimanı Müzesi'nde üç ayda bir eğitim programları/atölyeler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler genellikle güvenlik kontrolünün önündeki alanda düzenlendiğinden uçakla seyahat etmeyen kişiler de etkinliğe katılabilmektedir¹⁸.

¹⁸ Bu bilgi, Phoenix Havalimanı Müzesi Yardımcı Küratörü Haley Hinds ile yapılan e-posta yazışmaları ile edinilmiştir (E-Posta Tarihleri 09.05.2024/28.05.2024).

Phoenix Havalimanı Müzesi'nin kendine ait bir internet sitesi ya da sosyal medya hesabı bulunmamaktadır. Faaliyetlerine ilişkin bilgiler Phoenix Sky Harbor Uluslararası Havalimanı web sitesi ve sosyal medya hesaplarından duyurulmaktadır.

3.4. Howard W. Cannon Havacılık Müzesi, Harry Reid Uluslararası Havalimanı (LAS), Las Vegas/ABD

Güney Nevada'nın zengin havacılık tarihine ilişkin objeler içeren Howard W. Cannon Havacılık Müzesinin sergileri, ABD Nevada eyaletinin Clark Bölgesi havalimanı sistemindeki üç havalimanına yayılmıştır. Müzenin yaklaşık 278 m²'lik (3000 ft²) bir alanı kaplayan ana sergisi, Las Vegas şehrindeki Harry Reid Uluslararası Havalimanı'nın 1 numaralı terminalinin ikinci katında, bagaj alım yerinin üzerindeki bilet kontuarlarının önünde yer almaktadır¹⁹. Diğer sergi alanları, C kapılarına giden hareketli yürüyüş yolu boyunca, B ve C salonları arasındaki yürüyüş yolunda ve Clark Bölgesindeki diğer iki havalimanı olan Henderson Executive ile Kuzey Las Vegas havalimanlarında bulunmaktadır ("Aviation Museum", t.y.).

Resim 3.6 : Las Vegas Harry Reid Havalimanı'nda bulunan Howard W. Cannon Havacılık Müzesi (Howard W. Cannon Havacılık Müzesi Arşivi, 2011).

¹⁹ Hal Kramer, tarih belirtmeksizin müzenin başlangıçta 3500 ft² (yaklaşık 325 m²) olan alanının, havaalanı idaresinin yolcuların biletlerini kendilerinin alabileceği kiosklar kurmak istemesi sebebiyle 3000 ft² (yaklaşık 278 m²)'ye düşürüldüğünü söylemektedir (Kramer, 2013: 34).

Harry Reid Uluslararası Havalimanı, Las Vegas şehir merkezine 8 km. uzaklıkta yer almaktadır. Havalimanının tarihçesi 1940'lı yıllara kadar uzanmakta olup bir uçuş eğitmeni olan George Crockett'ın 1941'de bugünkü havalimanının yerinde, atası Davy Crockett'ın anısına "Alamo" isimli bir havaalanı inşa etmesiyle başlar. 1948 yılında Nevada Senatörü Pat McCarran'ın yardımıyla, alanın Clark Bölgesi tarafından George Crockett'tan satın alınmasından sonra havalimanının adı "McCarran" olarak değiştirilir. 1950'li yıllarda Las Vegas'da kumarhane sektörünün gelişmesiyle, şehre gelen yolcu sayısında büyük oranda artış meydana gelir ve 1963'te yeni bir terminal inşa edilir. 2021'de Clark Bölgesi Komisyonunun, havalimanını Senatör Harry Reid'in adıyla yeniden adlandırmaya karar vermesiyle günümüzdeki adını almıştır (Harry Reid International Airport, 2024).

Müzenin kuruluşu 1992 yılında George Crockett'ın eşi Peg'in, havacılıkla ilgili objeleri havalimanına bağışlamak istemesi ve dönemin havalimanı müdürünün, bunu yolculara ilginç ve bilgi içeren bir şeyler sunabilmek için bir fırsat olarak görmesi ile gerçekleşmiştir. Başlangıç sermayesi, Peg Crockett, yerel Rotary kulübü ve özel bağışçılar tarafından sağlanmıştır (Hall-Patton, 1997: 99).

Müze projesinin bir tarihçi ve müze uzmanının gözetiminde sürdürülmesini isteyen Havalimanı idaresi 1997'de tarihçi ve küratör olan Mark Hall-Patton'u işin başına getirmiştir. Hall-Patton, Howard W. Cannon Havacılık Müzesinin amacını: *"Clark bölgesi sakinlerine ve ziyaretçilerine Nevada, McCarran Uluslararası Havalimanında yer alan sergiler ve Clark İlçesi Müzesi merkezli sosyal yardım ve araştırma programları aracılığıyla. Güney Nevada'nın havacılık mirasına odaklanan ilginç ve bilgilendirici bir müze operasyonu sunmak"* olarak belirtmektedir (Kramer, 2013: 15). İlk kurulduğunda müzenin ismi "McCarran Havacılık Mirası Müzesi"dir. 1999 yılında, Nevada eyaleti eski senatörlerinden Howard W. Cannon'un anısına yeniden isimlendirilmiştir ("Airport museum named after...", 1999). Howard Walter Cannon, 1958'den 1982'ye kadar ABD Senatosunda dört dönem görev yapmıştır. 1978 tarihli Havayolu Serbestleştirme Yasasının çıkmasına önyak olmuştur ("Aviation Museum", t.y.).

Clark Bölgesi Parklar ve Rekreasyon Departmanı, Clark Bölgesi Müzeleri Yöneticisi olan Amber Colbert'ten alınan bilgilere göre: Howard W. Cannon Müzesi, idari olarak Clark Bölgesi Parklar ve Rekreasyon Departmanı tarafından yönetilen üç

müzeden (Clark Bölgesi Müzesi, Howard W. Cannon Havacılık Müzesi ve Searchlight Müzesi) biridir. Harry Reid Uluslararası Havalimanı gibi müze de Clark Bölgesi mülkiyetindedir. Müze, faaliyetlerini Clark Bölgesi Havacılık Departmanı (Department of Aviation) ile yapılan bir mutabakat çerçevesinde sürdürmektedir.

Resim 3.7 : Las Vegas Harry Reid Havalimanı'nda bulunan Howard W. Cannon Havacılık Müzesi (Howard W. Cannon Havacılık Müzesi Arşivi, 2011).

İlk sergilerini 1993 yılında ziyarete açan Howard W. Cannon Havacılık Müzesi idari olarak Clark Bölgesi Müze Sistemi içinde ayrı bir müze olmakla birlikte şu anda bir bütün olarak faaliyet göstermektedir. Geçmişte müze, havalimanında bulunan kendi personeliyle daha bağımsız bir şekilde çalışmaktayken, bugün müzenin bulunduğu Harry Reid Uluslararası Havalimanı'nın yanı sıra Nevada'daki diğer iki havalimanı olan Henderson Executive ve Kuzey Las Vegas havaalanlarına da yayılmış bağımsız sergileri bulunmaktadır. Bu sebeple mevcutta Howard W. Cannon Havacılık Müzesi'ne özel olarak tahsis edilmiş personel bulunmamaktadır. Müze ile ilgilenen personel, ana müze idaresi olan Clark İlçesi Müzesi'nde görevli olup bir yönetici, bir sergi küratörü, bir uzman (eğitim ve ziyaretçi hizmetlerini denetleyen), bir müze yazı işleri müdürü ve on iki yarı zamanlı personelden ibarettir. Söz konusu personelden dört tam zamanlı çalışan personel, üç müzenin tamamına ve yarı zamanlı çalışan dört personel ise Howard W. Cannon Havacılık Müzesi'nin koleksiyonlarına ve 45'ten fazla vitrini içeren sergilerine sınırlı miktarda zaman ayırmaktadır.

Clark Bölgesi Parklar ve Rekreasyon Departmanına ile Clark Bölgesi Havacılık Departmanı arasında imzalanan mutabakat zaptı uyarınca Havacılık

Departmanı: Howard W. Cannon Havacılık Müzesi'ndeki yeni sergi tesislerinin geliştirilmesinden, sergi iç mekanlarının büyük çaplı onarımları ile tesislerin bakım masraflarından, sigorta masraflarından, Harry Reid Uluslararası Havalimanı terminal 1'de Parklar ve Rekreasyon Departmanı'na güvenli bir depolama alanı sağlamaktan sorumludur.

Aynı zapt uyarınca Howard W. Cannon Havacılık Müzesi ise: araştırma, inceleme, yorumlama, eğitim programlarının ve tarihsel içeriğin hazırlanması ile sergi tasarımı; koleksiyona dahil olan objelerin alımlarından, bağışların uygun şekilde belgelenmesi ile müzenin misyonuna ve yasalara uygunluğunun denetlenmesinden, olası bağışçılarla yazışmaları gerçekleştirmekten; koleksiyondaki öğelerin uygun şekilde depolanmasından, bakımından ve korunmasından; koleksiyondaki mevcut olan ve gelecekte koleksiyona dahil olacak tüm öğelerin kataloğunun oluşturulmasından, koleksiyon yönetim politikaları ve prosedürü ile kataloglama kılavuzunun güncellenmesinden; Her üç havalimanındaki sergi alanlarının düzenli temizlenmesi ve bakımından sorumludur. Müzede süreli sergiler için kullanılan bir alan mevcut olmakla beraber 2023 yılında havalimanının 75. yıldönümünün kutlandığı tek bir süreli sergi düzenlenmiştir. Ancak ideal olarak yeterli personelin olması durumunda süreli sergiler her altı ayda bir değiştirilmektedir. Sergilenmekte olan fotoğraflar vb. kağıt objelerin çoğu kopyadır. Objelerin orijinal olanlarının kopyalarıyla değiştirilmesi üzerinde çalışılmaktadır²⁰.

Haftanın her günü 7/24 ücretsiz gezilebilen müze, havalimanının açık bir alanında bulunmaktadır. Yolcular bilet ve bagaj almaya giderken veya uçaktan indikten sonra bagajlarıyla birlikte sergi alanını gezebilmektedirler. Bazı ufak değişikliklerin dışında (örneğin, müzenin adı McCarran Havacılık Mirası Müzesi'nden mevcut isimle değiştiğinde Senatör Howard Cannon'la ilgili bir pano konulması gibi) 1960'lar boyunca Las Vegas bölgesindeki ticari havacılığın öyküsünü anlatan müzedeki kalıcı sergi aynıdır. Ayrıca havalimanının değişik noktalarında Cannon Havacılık Müzesinin herhangi bir ilişkisinin olmadığı 31 adet kamusal sanat eseri de bulunmaktadır (Kramer, 2013: 16-17).

²⁰ Bu bilgiler, Clark Bölgesi Parklar ve Rekreasyon Departmanı, Clark Bölgesi Müzeleri Yöneticisi olan Amber Colbert ile yapılan e-posta yazışması ile edinilmiştir (E-Posta Tarihi 08.04.2024).

3.5. Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi, Burke Lakefront Havalimanı (BKL), Cleveland/ABD

ABD Ohio eyaletinin Cleveland kent merkezinde, Eire Gölü kıyısında yer alan Havalimanı, Cleveland Belediyesince işletilmektedir. Eski belediye başkanı ve senator olan Thomas A. Burke'ün adını taşıyan havalimanının terminalinde, Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi (International Women's Aviation and Space -IWASM) isimli, havacılık tarihi temalı bir müze bulunmaktadır. Kadınların havacılık ve uzay yolculuğu tarihine yaptığı önemli katkıları tanıtmaya ve koruma amacıyla faaliyet gösteren müze, haftanın her günü (Ulusal tatil günleri ve Cleveland Brown takımının maç günleri haricinde) 08.00-20:00 saatleri arasında ücretsiz olarak ziyaret edilebilmektedir. Ayrıca Pazartesi-Cuma günleri arasında ücret karşılığında turlar düzenlenmektedir ("International Women's Air & Space Museum", t.y.). Objelerin vitrinler içerisinde sergilendiği müze, havalimanı terminali yolcu salonuna yayılmıştır.

Müzenin temelleri, 1960'ların sonlarında, adı “Doksan Dokuzlar” olan, dünyanın ilk kadın pilot organizasyonuna üye olan bir grup kadın pilotun, kendi tarihlerini gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla 1970 yılında bir vakıf kurmasıyla atılmıştır. Müze, 1986'da önce Centerville, Ohio'da açılmıştır. 1990'lı yılların ortalarında daha geniş bir alana ihtiyaç duyulmasından sonra yeni bir yer arayışına girilmiş ve 1998'de, Burke Lakefront Havalimanı'na taşınmıştır. Bir yıl süren sergi tasarımı ve teşhir tanzim çalışmalarından sonra 1999 tarihinde yeni yeri olan Burke Lakefront Havalimanı terminalinde ziyarete açılmıştır ("Our History", t.y.).

Resim 3.8: Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi galerisi (English, 2023).

Müzenin programları arasında ücretli rehberli turlar, ücretli konferanslar, 5-12 ve 12-18 yaş arası çocuk ve gençlere yönelik turlar ve uygulamalı aktivite programları vardır. Müze, ücret karşılığında kütüphanelerde, okullarda ve konuya ile ilgi duyan kuruluşlarda 20-40 adet bilgi panosundan oluşan seyyar sergiler düzenlemektedir ("Traveling Temporary Exhibits", t.y.). Müzenin koleksiyonunda yaklaşık 20.000 obje bulunmaktadır. Bunlar arasında fotoğraflar, mektuplar, gazete kupürleri, kitaplar, sanat eserleri, üniformalar vb. objeler vardır. Müze koleksiyonu, NASA tarihi, Doksan Dokuzlar, Amelia Earhart, Ruth Nichols ve Bessie Coleman gibi ilk kadın havacıları, kadın uçuş görevlilerini, ticari pilotları, Kadın Hava Kuvvetleri Hizmet Pilotlarını (Women Airforce Service Pilots), hava derbilerini vb. konuları kapsamaktadır ("Frequently Asked Questions", t.y.)

Müzeye bağlı olarak faaliyet gösteren Fay Gillis Wells Araştırma Merkezi'ndeki kapsamlı kütüphanede, tüm araştırmacıların ücretsiz olarak faydalanabilecekleri havacılık ve uzay çalışmalarında emeği geçen kadınları konu alan romanlar, biyografiler, otobiyografiler, ansiklopediler vb. yayınlar bulunmaktadır. Müzenin çevrimiçi satış da yapan bir hediyelik eşya dükkanı

mevcuttur. Müzenin düzenlediği etkinlikleri, faaliyetleri kendine ait web sitesi ile sosyal medya hesapları üzerinden duyurmaktadır²¹.

Şekil 3.5 : Müzenin düzenlediği “Roket Günü” etkinliği reklamı
("International Women's Air & Space Museum", t.y.).

Gönüllülerle çalışan ve bağış kabul eden müze, düzenlediği ücretli aktiviteler ile hediyelik eşya dükkanında indirim ve özel etkinliklere katılım gibi avantajlar sağlayan üyelik programlarından da gelir elde etmektedir.

3.6. Rijksmuseum Schiphol, Schiphol Uluslararası Havalimanı (AMS) Amsterdam/Hollanda

Hollanda’nın Başkenti Amsterdam’da Schipol Uluslararası Havalimanı’nda, yolcuların Hollanda’nın ulusal müzesi olan Rijksmuseum’un envanterinde bulunan tablolara ait seçkiyi görebildikleri bir müze bulunmaktadır²².

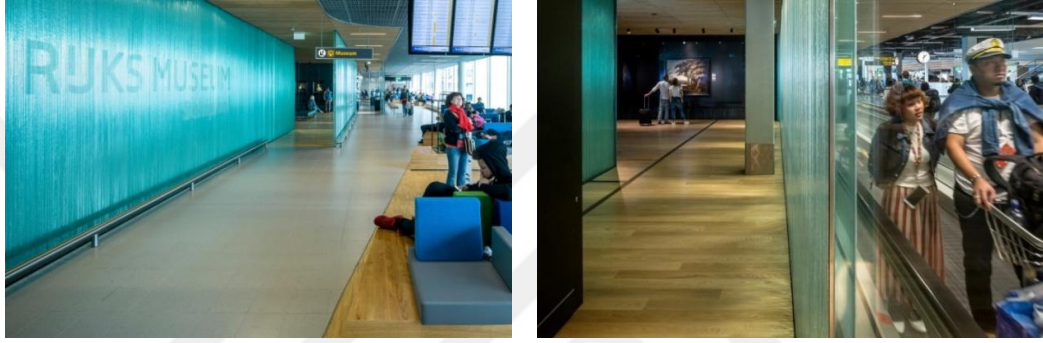
Müzenin bulunduğu Amsterdam Schiphol Havalimanı, Hollanda’nın ve uluslararası yolcu trafiği açısından dünyanın en yoğun havalimanlarından biridir.

²¹ Müzenin sosyal medya hesapları için bkz. www.instagram.com/women_of_the_air, <https://www.facebook.com/IntlWomensAirSpaceMuseum>, www.youtube.com/@internationalwomensairspac1760, <https://www.linkedin.com/company/international-women's-air-&-space-museum>

²² “Schiphol” kelimesi, 1450 yılına tarihlenen eski bir dokümanda bir arazi parçasını tanımlamak için kullanılmaktadır. Söz konusu arazi Amstelveen’in güneyinde yer alan bataklık bir yer olup insanlar buraya odun toplamaya gitmektedir. "Schip Holl" 15. yüzyılda gotik kelimeler olan "Skip" (Odun, kereste) ve "Holl" (Alçakta bulunan arazi) kelimelerinin birleşiminden oluşmuş ve daha sonra bu alanda aynı ismi taşıyan bir kale inşa edilmiştir ("The Origin of 'Schiphol'", 2018)

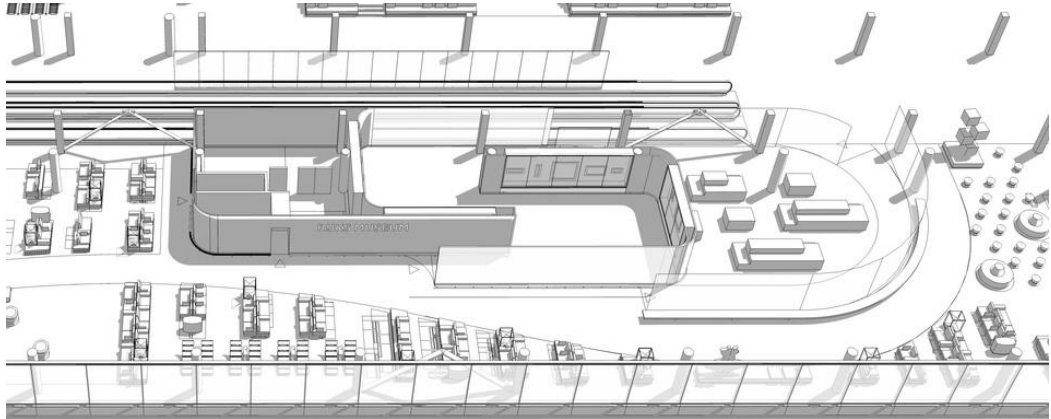
Şehir merkezine yaklaşık 21 km. uzaklıkta, Haarlemmermeer Bölgesi'nde yer alan havalimanının tarihi 1916'da Schiphol Kalesi'nin yakınlarında kurulan askeri havaalanına dayanmaktadır ("From muddy puddle to global hub", 2024)

Temelleri 1798 yılında atılan Hollanda'nın ulusal müzesi Rijksmuseum, 2002 yılında Amsterdam Schiphol'da açtığı bu müze ile bir havalimanında birim oluşturan ilk sanat müzesi olmuştur ("Setting the Table", t.y.).

Resim 3.9 : Rijksmuseum Schiphol'ün müze alanının görünümü ("Holland Boulevard and Rijksmuseum Schiphol", t.y.).

Rijksmuseum Schiphol, havalimanının gidiş katında, pasaport kontrolünden sonra, E ve F kapılarının arasında yer almaktadır. Müze havalimanının alışveriş, eğlence, yeme-içme mekanlarının yer aldığı 5000m² yüzölçümlü "*Holland Boulevard*" (Hollanda Bulvarı) olarak anılan alanda 2 ve 3 numaralı bekleme salonlarının arasında 162 m²'lik alana kurulmuştur ("Dutch Masters", 2023).

Şekil 3.6 : Rijksmuseum Schiphol'ün üç boyutlu çizimi ("Holland Boulevard and Rijksmuseum Schiphol", t.y.).

7/24 faaliyet gösteren müzenin hemen yanında hediyelik eşya dükkânı mevcuttur. Müzeye giriş ücretsizdir. Müzede şimdiye kadar düzenlenen sergiler arasında "Sunny Skies in the Golden Age", "Brueghel in Business", "The art of flying - Bird pieces by Melchior d'Hondecoeter", "Holland & Japan: 400 Years of Trade", dünyaca ünlü ressam Van Gogh'un sekiz orijinal eserin sergilendiği "Vincent van Gogh: Nature Close-Up" ve "Dutch Cows – symbol of prosperity. Cattle pieces from the Rijksmuseum" yer almaktadır ("Rijksmuseum Schiphol Airport", t.y.).

Müzenin mevcut sergisi olan "Setting the Table" (Sofrayı Hazırlamak) da Rijksmuseum koleksiyonundaki sekiz tablo ile 17. yüzyıl Hollanda yemek kültürü, Gabriël Metsu, Abraham Mignon ve Cornelis Dusart gibi sanatçıların natüremortları ile günlük sahnelerin betimlendiği tabloları yolculara sunmaktadır ("Setting the Table", t.y.).

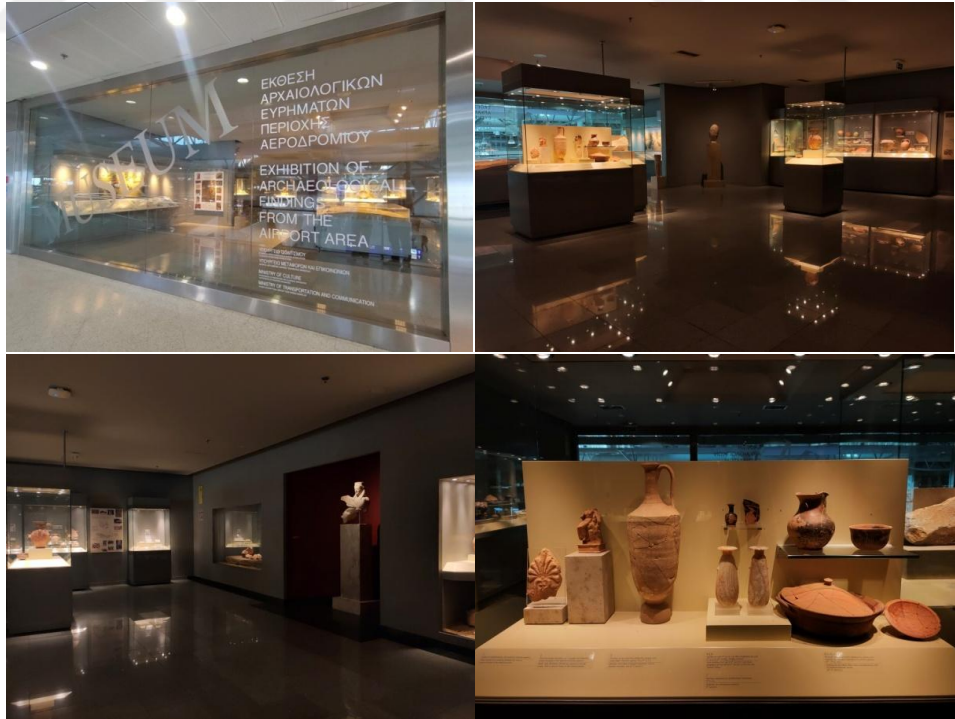
Resim 3.10 : Rijksmuseum Schiphol'un müze alanı ve müze mağazası ("Display Of Dutch Culture", 2024).

2017 yılında Rijksmuseum Schiphol, içinde yer aldığı "Holland Boulevard" ile birlikte Next Architects firmasının tasarımıyla yenilenmiştir. Yeni müzede, birbirine yapıştırılan 10 cm. genişliğinde cam şeritler kullanılarak oluşturulan yarı şeffaf cam duvar müze içine giren ışığı filtrelemektedir. Müze, iç içe geçerek doğal bir rotaya yol açan "U" şeklindeki iki mekan ve bu mekanlara eklenerek Müze mağazasını meydana getiren üçüncü bir "U" şekilli mekandan oluşmaktadır (Şekil.4.6) ("Display Of Dutch Culture", 2024).

3.7. Atina Uluslararası Havalimanı Müzesi, Eleftherios Venizelos Uluslararası Havalimanı (ATH), Atina/Yunanistan.

Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki müze, havalimanının terminal binasında, giden yolcu alanındaki asma katta yer almaktadır ("Archaeological Collection in the Athens... ,t.y.). Müzede, "Havalimanı Alanında Bulunan Arkeolojik Buluntular Sergisi" ismi taşıyan kalıcı bir sergi mevcuttur.

Yunan Havacılık Bakanlığı'nın kurucusu ve ilk bakanı olan, eski başbakanlardan Eleftherios Venizelos'un adını taşıyan havalimanı, Yunanistan'ın en büyük, Balkanların en yoğun havalimanıdır. Atina şehir merkezinden yaklaşık 30 km. mesafede, Spata adlı bölgede yer alan havalimanı 2001 yılında açılmıştır (Athens International Airport, 2024). Müze pasaport kontrol noktasından önce yer almakta olup biniş kartı olmaksızın, herkes tarafından haftanın her günü 06:00-23:00 saatleri arasında ücretsiz olarak ziyaret edilebilmektedir.

Resim 3.11: Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki müze alanı (Z. Oral Arşivi, 2023).

Atina Uluslararası Havalimanı ile Yunanistan Kültür Bakanlığı'nın işbirliği ile 2003 yılında ziyarete açılan müze 184 m² bir alanda yer almaktadır (Stathi, t.y.) Müze alanı havalimanı idaresi tarafından Kültür Bakanlığına bedelsiz olarak tahsis edilmiştir. Eserlerin ve vitrinlerin düzenli kontrolü, temizliği, koruma ve onarımları müzenin bağlı olduğu Doğu Attika Eski Eserler Bölge Müdürlüğü'nün (Ephorate of Antiquities of Eastern Attica) sorumluluğundadır. Aynı zamanda havalimanı idaresi de limanın geneliyle birlikte müzenin güvenliği ve müzede ortaya çıkabilecek teknik sorunların çözümünden de sorumludur²³.

Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki müzenin en önemli özelliği, sergilenen eserlerin, havalimanının bulunduğu Mesogaia Bölgesinde ve limanın inşası sırasında yapılan arkeolojik kazılarda bulunmuş olmasıdır. Müzede toplam 180 adet eser sergilenmektedir²⁴. 1980 yılından bu yana bölgede yürütülen kazılarda gün yüzüne çıkartılan altın objeler ve takılar haricindeki Prehistorik'ten Geç Bizans'a uzanan tarihsel dönemlere ait eserler sergilenmektedir. Müzede ayrıca, Zagani Tepesi prehistorik yerleşiminin modeli ve Ulusal Arkeoloji Müzesinde bulunan Spata Sfenksinin kopyası ile haritalar ve fotoğrafların yer aldığı bilgi panoları bulunmaktadır ("Archaeological exhibition on show...", 2003) .

Müzeye ait resmi web sitesi yoktur. Ancak, Yunanistan Kültür Bakanlığı'nın internet sayfasında ve havalimanının web sitesinde müzeye ilişkin bilgilere ulaşılabilmektedir. Havalimanının web sitesinde ayrıca müze ile havalimanı içerisindeki diğer kalıcı ve süreli sergilere ilişkin bilgiler ve üç boyutlu sanal müze linki mevcuttur ("Athens International Airport...", t.y.).

Müzenin giriş kapısının olduğu tarata bir süreli sergi alanı, diğer yanda ise Akropolis Müzesi Klasik Bir Destinasyon" isimli kalıcı serginin bulunduğu alan mevcuttur. Havalimanı ve Akropol Müzesi işbirliğiyle düzenlenen bu sergide, Akropolis'te bulunan Parthenon Tapınağı'nın batı frizinin günümüzde British Museum'da sergilenen II. bloğu, Akropol Müzesinde bulunan III., IV. ve V.

²³ Bu bilgi Doğu Attika Eski Eserler Bölge Müdürlüğü'nden Arkeolog Irene Syrianou ile yapılan e-posta yazışması ile edinilmiştir (E-Posta Tarihi 02.04.2024).

²⁴ Müzedeki eserlerin sayısına ilişkin olarak Atina Uluslararası Havalimanı'nın web sitesinde 172 ("Permanent Exhibitions", t.y.), Kültür Bakanlığının web sitesinde ise 177 rakamı verilmektedir ("History", t.y.). Ancak Doğu Attika Eski Eserler Bölge Müdürlüğü'nden Arkeolog Irene Syrianou ile yapılan E-posta yazışmasından eser sayısının 180 olduğu bilgisi edinilmiştir (E-Posta Tarihi 02.04.2024).

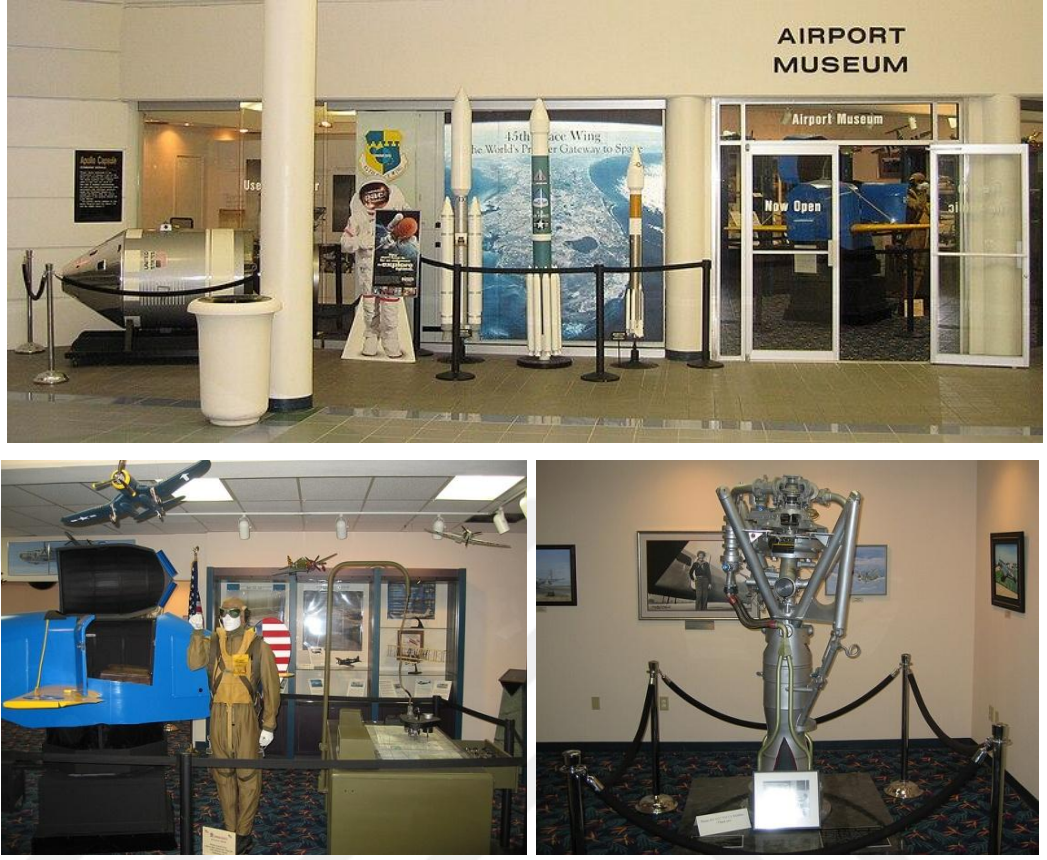
bloklarının mulajı, “Peplos Kore” heykelinin kopyası ve orijinaline ilişkin dijital bir sunum ile Akropolis Müzesi'nin kısa bir video sunumu da yer almaktadır. Bu alanın diğer yanında, duvar boyunca yerleştirilen video ekranlar ve bilgi panoları ile Eleftherios Venizelos'un Yunanistan ve Yunan Havacılık Bakanlığı'na olan katkıları anlatılmaktadır (Resim 3.12) ("Permanent Exhibitions", t.y.).

Resim 3.12 : Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki diğer kalıcı sergiler (Z. Oral Arşivi, 2023).

3.8. Melbourne Havalimanı Müzesi, Melbourne Orlando Uluslararası Havalimanı (MLB), Florida/ABD

Birleşik Devletler, Florida eyaletindeki Melbourne Orlando Uluslararası Havalimanı terminal binasında 2007 yılında, havacılık ve uzay temalı bir müze açılmıştır. Müzede Melbourne Deniz Havacılık İstasyonu ile havalimanının tarihine ilişkin objeler sergilenmiştir. Havalimanının terminalinin açık olduğu günlerde 07:00-18:00 saatleri arasında ücretsiz olarak gezilebilen müze, güvenlik noktasından önce yer almaktadır ("Melbourne Airport Museum...", t.y.). 2021 yılındaki havalimanı genişleme projesi kapsamında müzenin yerine gazete ve hediyelik eşya dükkanı yapılmıştır (Melbourne Orlando International Airport, 2024).

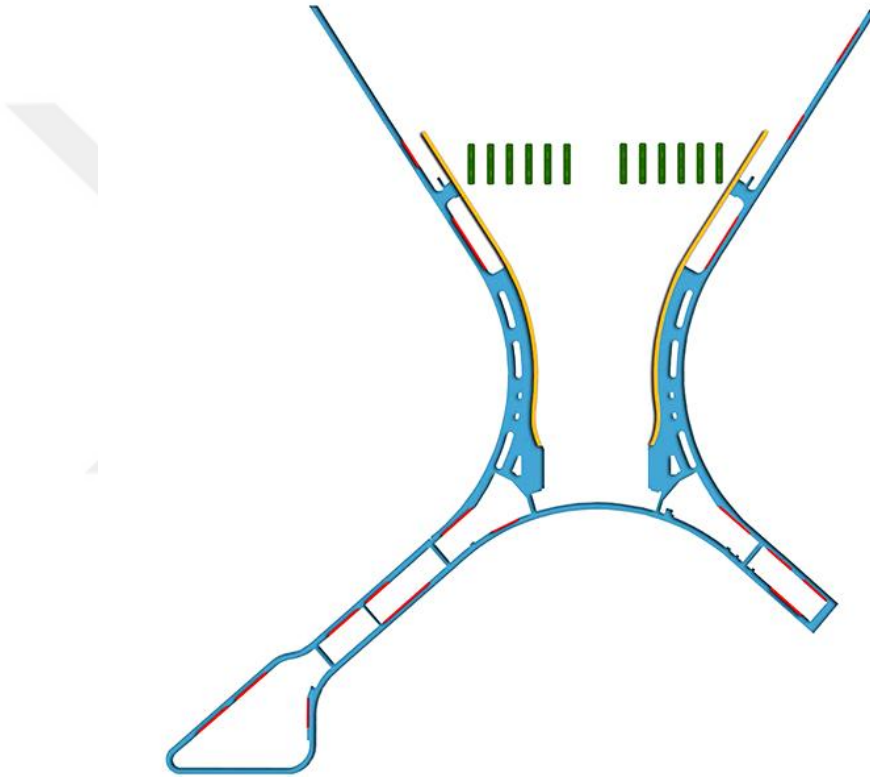

Resim 3.13 : Melbourne Havalimanı Müzesi (Airport Museum (Melbourne, Florida), 2020).

3.9. Jaya He GVK Yeni Müzesi, Chhatrapati Shivaji Maharaj Uluslararası Havalimanı (BOM), Mumbai/Hindistan

Jaya He GVK Yeni Müzesi, Hindistan'ın Mumbai şehrindeki Chhatrapati Shivaji Uluslararası Havalimanı'nda yer almaktadır. Hindistan'ın en yoğun ikinci havalimanı olan Chhatrapati Shivaji Uluslararası Havalimanı, 1942 yılında İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerinin hava üssü olarak kurulmuştur. Havalimanı 1946'da sivil havacılığa devrolmuş, Kraliyet Hava Kuvvetlerinin bıraktığı hangarlar, yolcu terminallerine dönüştürülmüştür. 1950'li yıllardan itibaren sürekli gelişen ve büyüyen havalimanında 2008 yılında başlayan en son modernizasyon çalışmaları kapsamında inşa edilen, müzenin bulunduğu 2 numaralı terminal (T2) 2014'te açılmıştır ("Chhatrapati Shivaji Maharaj..., t.y.).

Müzenin Sanat Küratörü olan Hintli tasarımcı ve Sanat Küratörü Rajeev Sethi müzeye ilişkin olarak: *"yoğun trafiğin ve yüksek güvenliğin ortasında kalan bu paha b cilmez hazinelerin, birçok müzenin bir ay içinde ulaşmayı umabileceğinden daha fazla izleyiciye her gün ulaşacağını"* belirtmiştir. Müzenin mimari projesi ve tüm teknik işleri ABM Architects firması tarafından gerçekleştirilmiştir ("MIAL T2 Art Program", 2024).

şekil 3.7 : Jaya He GVK Yeni Müzesi'nin planı (Kaushik, 2014)²⁵.

Jaya He GVK Yeni Müzesi, 2 numaralı terminal binasının, yaklaşık 3,2 km'lik kavisli duvarı üzerine yayılmış 5000'den fazla sanat eserine ev sahipliği yapmaktadır²⁶. Jaya He GVK Yeni Müzesi'nin havalimanı terminal binası içerisinde kendine ait özel bir alanı bulunmayıp koleksiyonundaki objeler, terminal içerisine yayılmış şekilde sergilenmektedir (şekil 3.7). Jaya He GVK Yeni Müzesi,

²⁵ Hindistan'ın Eşikleri" turuncu ile, "Katmanlı Anlatılar" kırmızı ile ve "Bagaj Alımı" yeşil ile gösterilmektedir.

²⁶ Bazı internet kaynaklarında müzedeki eser sayısının 3000 (Ganguly, 2016), 4000 (Kaushik, 2014). 7000 ("Jaya He GVK New Museum", t.y.) olduğu belirtilmektedir.

"Hindistan'ın Eşikleri", "Katmanlı Anlatılar" ve "Bagaj Alımı" olarak adlandırılan üç ayrı bölüm olarak tasarlanmıştır. Terminalin gidiş katında yer alan "Hindistan'ın Eşikleri" isimli sergi altı adet alt tematik koleksiyondan oluşmaktadır. Bu altı koleksiyondan; "Hindistan Elementsel", Hint felsefesine göre doğanın beş elementini konu almaktadır. Sergideki antik taş musluklardan oluşan yerleştirme suyu; bronz ve taş lambalar ateşi; lamba tutucuları kullanılarak yapılan kozmolojik diyagramlar uzayı; çamur mimarisi ve tapınaklar Dünya'yı; kanopiler, uçan lokomotifler ile telkâri perdeler ise havayı temsil etmektedir. "Hindistan Sessiz Nöbetçiler" temasında, geleneksel olarak evlerin eşiklerinde, basamaklı kuyularda ve dini mimaride göze çarpan çeşitli mimari ve heykeltıraşlık öğeleri sergilenmektedir. "Küresel Hindistan" temasında, eski ve yeninin, küresel ve yerelin yan yana var olduğu çağdaş sanat eserleri görülebilmektedir. "Hindistan Selamlıyor" temasında, ülkenin çeşitli yerlerinden alınmış, süslemeli bina cepheleri, kapılar, geçitler sergilenmektedir. "Kesintisiz Hindistan" da ülkenin Keşmir, Tamil Nadu, Rajasthan ve Bengal bölgelerinden gelen eserlerden oluşan enstalasyonlar yer almaktadır. "Hindistan Hareket Ediyor" temasında, antika tekneler, öküz arabaları, düğün tahtırevanları, tapınak arabaları ve padokalar sergilenmektedir (Resim 3.14).

Resim 3.14 : "Hindistan Hareket Ediyor" isimli yerleştirme
(“MIAL T2 Art Program”, 2024).

Gelen yolcu bölümünde yer alan "*Katmanlı Anlatılar*" sergisinde, uçaktan inen yolcuların bagaj alım alanına yönlendiren hareketli yürüyüş yollarının yanında bulunmaktadır. Burada, ülkenin önde gelen sanatçılarından bazıları tarafından yapılan 32 sanat eseri aracılığıyla Mumbai ve kentsel Hindistan'ın öyküsü anlatılmaktadır. "*Bagaj Alımı*" adını taşıyan üçüncü bölüm, Hindistan'ın tekstil ve kostüm çeşitliliğini sergileyen dört enstalasyondan oluşmaktadır (Ganguly, 2016).

Resim 3.15 : “Katmanlı Anlatılar ” isimli yerleştirme (“MIAL T2 Art Program”, 2024).

Jaya He GVK Yeni Müzesi’nin kendine ait bir web sitesi bulunmamaktadır. Chhatrapati Shivaji Maharaj Uluslararası Havalimanı’nın web sitesinde müzeye ilişkin çok kısıtlı bir bilgi mevcuttur. Sitede müze, “The Artbeat of New India” olarak geçmekte, 100 sanatçı ve 1000 zanaatkârın 5500’ün üzerinde eserinin müzede yer aldığı belirtilmektedir ("The Artbeat of New India", t.y.). İsim değişikliğinin havalimanı işletmesinin 2021’de GVK Grup’tan Adani Grup’a geçmesinin ardından gerçekleştiği anlaşılmaktadır ("Adani Group to acquire...,2020). Havalimanı’nın T2 (uluslararası) veya T1 (yurtiçi) terminallerinde üç mağazası bulunmaktadır. İnternet sitesinde, mağazalar ile Hindistan’ın sanatçılarını ve zanaatkârlarını bir araya getirmenin amaçlandığı belirtilmektedir (“About”, t.y.).

Resim 3.16 : Jaya He GVK Yeni Müzesi mağazası (“About”, t.y.).

Müzenin web sitesi erişime kapalıdır. Müze mağazasının web sitesi, sosyal medya hesaplarının en son güncellemesinin ise 2021 yılında yapıldığı görülmektedir²⁷. “The Artbeat of New India” isimli bir Android uygulaması ile yolcular sergi hakkında bilgi edinebilmektedir²⁸.

3.10. Keşif Müzesi, Haneda Uluslararası Havalimanı (HND), Tokyo/Japonya

Japonya’nın başkenti Tokyo bölgesine hizmet Haneda Uluslararası Havalimanı (HND)’nin tesisleri 2010 yılında genişletilirken Japon sanatını ve kültürünü daha erişilebilir hale getirmeyi hedefleyen, ücretsiz olarak ziyaret edilebilen ve orijinal eserlerin yer aldığı süreli sergilerin düzenlendiği “Keşif Müzesi” (Discovery Museum) adıyla bir havalimanı müzesi açılmıştır (Gordenker, t.y.). Havalimanının 2 numaralı iç hatlar terminalinin 3. katında yer alan müze, hafta

²⁷ İnternet ortamında müzenin resmi sitesi olarak www.jayahe.in adresi verilmektedir. Ancak söz konusu adresin alan adının satılık olduğu görülmektedir. Müzenin sosyal medya hesapları için bkz. <https://www.facebook.com/jayaheadaninemuseum/>,

<https://www.instagram.com/jayaheadaninemuseum> <https://twitter.com/JayaHeNewMuseum>. Müze mağazasının sosyal medya hesabı için bkz. <https://www.instagram.com/jayahegyknewmuseumstore/>

²⁸ Aplikasyon, “Museums22” isimli yerel kültürel mirasa yönelik dijital içerikler hazırlayan bir şirket tarafından hazırlanmıştır (“The Artbeat of New India”, t.y.).

içi 11.00-18.30, hafta sonları ve tatil günlerinde ise 10.00-18.30 saatleri arasında ziyaret edilebilmektedir ("Discovery Museum...", 2018).

Resim 3.17 : Tokyo Haneda Uluslararası Havalimanı'ndaki Keşif Müzesi (Gordenker, t.y.).

Haneda Havalimanı Japon Havalimanı Terminal Şirketi'nden alınan bilgilere göre: Havalimanı işletmecisine bağlı olarak faaliyette bulunan müze 2018'de 2 no.lu terminalin yenileme çalışmaları kapsamında kapanmıştır. Müzenin ziyarete açık olduğu 2010-2018 arasındaki dönemde 2 idari personeli mevcuttur. Aynı dönemde herhangi bir güvenlik görevlisi bulunmayan müzenin bakım ve onarım faaliyetleri, ihtiyaç duyulması halinde bir yükleniciden sağlanmaktadır. Müzede düzenlenen sergilerdeki eserler Tokyo'daki müzelerden ödünç alınmıştır. Keşif Müzesi'nde yılda dört defa üçer ay süreyle süreli sergiler gerçekleştirilmiştir. Eserler için kullanılan küçük bir depo alanına sahip olan müzede eserlerin sergilendiği vitrinlerde nemlendirme ve nem alma cihazları vardır²⁹. Müzenin kapladığı alanın yüzölçümüne ilişkin ilgili idare tarafından bilgi verilmemiştir. Müzeden ayrı olarak Tokyo Haneda Uluslararası Havalimanı terminallerinde sanat eserleri de sergilenmiştir ("Summer Events to be Held...",2016).

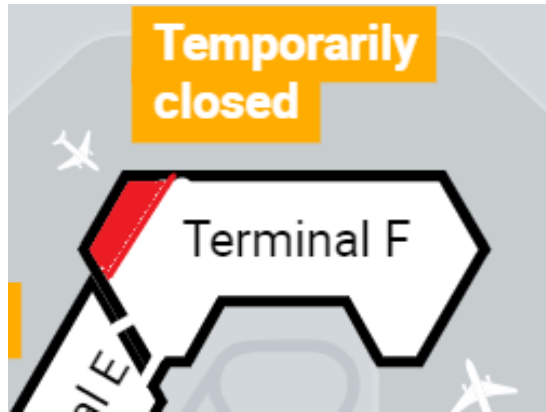
²⁹ Bu bilgi Haneda Uluslararası Havalimanı işletmecisi Japon Havalimanı Terminal Şirketi'nden edinilmiştir (E-Posta Tarihi 11.07.2024).

3.11. Sheremetyevo Tarih Müzesi, Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı (SVO), Moskova/Rusya

Rusya'nın başkenti Moskova'nın en yoğun havalimanı olan Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı'nda bir havacılık müzesi bulunmaktadır. Müze, eski adı Sheremetyevo 2 olan F terminalinin 5. katında, 2009 yılında açılmıştır. Pazartesiden Perşembeye 09.00-18.00 arası, Cuma günleri ise 09.00-15.30 arasında ücretsiz olarak ziyaret edilebilen müze, günümüzde F terminalindeki cihazların yenileme çalışmaları sebebiyle geçici olarak ziyarete kapalıdır ("History Museum of Sheremetyevo", t.y.).

Resim 3.18 : Sheremetyevo Tarih Müzesi (Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı Halkla İlişkiler Bölümü Basın Servisi, 2018)

Şekil 3.8 : Sheremetyevo Tarih Müzesi'nin konumu (Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı Halkla İlişkiler Bölümü Basın Servisi, 2024).

Havalimanı Halkla İlişkiler Bölümü Basın Servisi Başuzmanı Elena S. Fomina'dan edinilen bilgilere göre idari olarak Sheremetyevo Havalimanı Halkla İlişkiler bölümüne bağlı olarak faaliyet gösteren müze, havalimanının 50. kuruluş yıldönümünde açılmıştır. Toplam alanı 426 m² olan müzenin sergi alanı ise 238 m²'dir. Müzede 2500'den fazla obje bulunmaktadır. Ülkenin havacılık endüstrisinin tarihini, Sheremetyevo Uluslararası Havalimanının gelişimi üzerinden yansıtan müzedeki objeler arasında; Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı'nın ilk genel planı, eski havacılık aletleri, tarihi belgeler, nadir fotoğraflar, havalimanı ve havayolları markalarına ait rozetler, Sheremetyevo Havalimanı personelinin farklı yıllara ait üniformaları, Sheremetyevo Uluslararası Havalimanı'nın büyük ölçekli bir modeli, 1960'ların uçak kokpitindeki uçak uçuş mühendisinin kontrol paneli gibi objeler yer almaktadır. Sheremetyevo Tarih Müzesi, pasaport kontrolünden önce yer almakta olup biniş kartı olmaksızın ziyaret edilebilmektedir. Müze alanında geçici sergiler düzenlenmemekte olup müze havalimanının yolcu bekleme salonlarında gerçekleştirilen fotoğraf sergileri, konserler vb. kültürel etkinliklere katılmaktadır. Müzenin sergi faaliyetleri, müzenin idari olarak bağlı olduğu Sheremetyevo Havalimanı Halkla İlişkiler Bölümü personeline gerçekleştirilmekte, teknik sorunlar ise havalimanının uzman personeline çözülmektedir. Sheremetyevo Tarih Müzesi'nin bir mağazası bulunmamaktadır. Müzede, havalimanında kurumsal etkinliklerin düzenlenmesi için bir konferans salonu, çalışanlar için ofisler, ziyaretçi gruplarına verilen hediyelik eşyaların depolandığı bir depo ve havalimanına bağışlanan kitaplar da dahil olmak üzere nadir kitap baskılarının bulunduğu bir kütüphane bulunmaktadır. Ziyaretçilerin 1959'da havalimanında gerçekleşen ilk uçuştan günümüze kadar Sheremetyevo Havalimanı'nın tarihi hakkında bilgi edindiği eğitim programı: geziler, film gösterimleri, ders programları ile okul çocukları, öğrenciler ve havalimanı çalışanları için özel dersler içermektedir. Sheremetyevo Tarih Müzesi'nin bir başka önemli bir faaliyeti de engelli çocuklara ve çocuk bakımevlerinin koşullarına yönelik geziler düzenlemektir. Mevcutta F terminalinin yeniden inşası nedeniyle çalışmaları geçici olarak sınırlanan müze, çeşitli havalimanı departmanı çalışanları, turistler ve okul öğrencileri için halen eğitim gezileri düzenlemektedir. Buna ek olarak, Sheremetyevo Tarih Müzesi, havacılık

fotoğrafçılığı hayranları için bir çekim merkezi görevi de görmektedir. Müze alanındaki panoramik pencereler, havalimanından manzaralar sunmaktadır.³⁰.

Resim 3.19 : Sheremetyevo Tarih Müzesinde ziyaretçilere yönelik etkinlikler (Shremetyevo Uluslararası Havalimanı Halkla İlişkiler Bölümü Basın Servisi, 2018)

3.12. Incheon Havalimanı Müzesi, Incheon Uluslararası Havalimanı (ICN), Seul/Güney Kore

Incheon Havalimanı Müzesi, Güney Kore'nin başkenti Seul'un ana havalimanı olan Incheon Uluslararası Havalimanı'nda bulunmaktadır. Müzenin yer aldığı ve dünyanın en yoğun havalimanlarından olan havalimanı 2001 yılında açılmıştır. Havalimanının iki terminali bulunmaktadır (Incheon International Airport, 2024). Incheon Uluslararası Havalimanı, Kore kültürünü dünyaya tanıtmaya amacıyla yoğun bir sanat programı sürdürmektedir. Ayrıca havalimanı, Dubai'de düzenlenen Expo 2020 sırasında duyurduğu “sanat limanı” orijinal planı çerçevesinde dünyaca ünlü bir müzenin şubesini açmak için de girişimlerde bulunmuştur (Yuna, 2022).

2021 yılında Kore Ulusal Müzesi, Kore'nin kültürel mirasını dünyaya duyurmak için Incheon Uluslararası Havalimanı Şirketi (IIAC) ile bir protokol imzalamıştır. Bu anlaşma, Kore Ulusal Müzesi ve bölgesel ulusal müzelerin koleksiyonlarındaki eserlerin, havalimanının 1 ve 2 numaralı terminalleri arasındaki konkorsta bulunan Incheon Havalimanı Müzesi'nde sergilenmeleri sağlanmıştır.

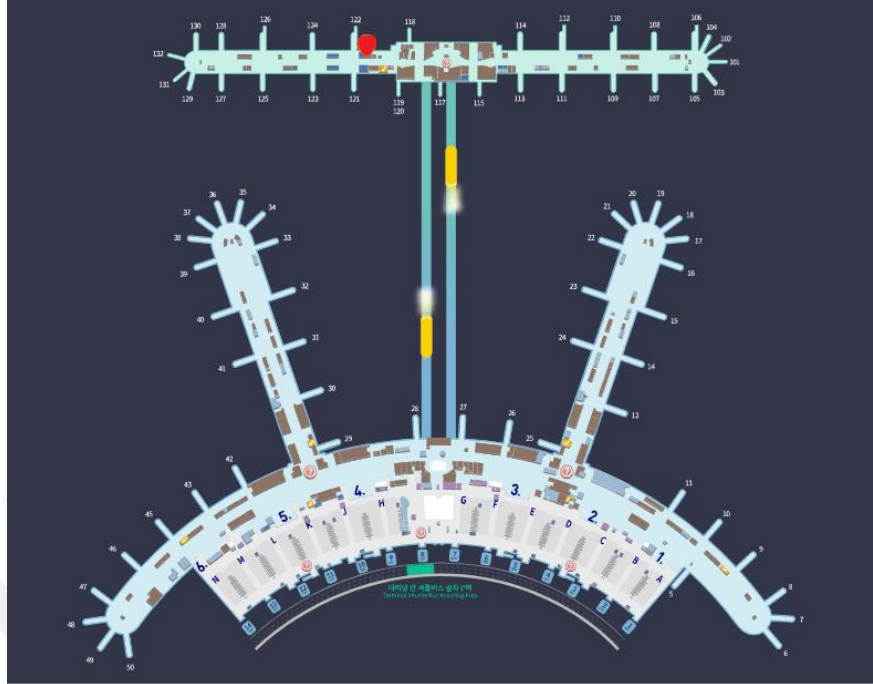
³⁰ Bu bilgiler Sheremetyevo Havalimanı Halkla İlişkiler Bölümü Basın Servisi Başuzmanı Elena S. Fomina ile yapılan e-posta yazışmalarından ile edinilmiştir (E-Posta Tarihi 10.06.2024/01.07.2024/19.07.2024).

Incheon Havalimanı Müzesi, müzelerden gelen eserlerin sergilendiği bir sergi salonu ile modern sanat eserlerinin sergilendiği salondan oluşmaktadır. Müze'nin sergi salonlarının yönetiminden Kore Ulusal Müzesi sorumludur (Kang, 2023: 45).

Resim 3.20 : Incheon Havalimanı Müzesi ("Incheon Airport Museum ", t.y.).

İdari olarak müzenin bağlı birimi olmayan Incheon Havalimanı Müzesi, pasaport kontrolünden sonra, 122 No.lu kapının önünde yer almaktadır. Müze, 244 metrekare alana kurulmuştur. Müze'nin 2021 yılındaki ilk sergisinde 32 adet Kore eseri bir yıl boyunca sergilenmiştir. Müzenin varlığı ile Incheon Uluslararası Havalimanı'nda ilk kez orijinal eserler sergilenmeye başlanmıştır (Yoon, 2021). Kore'nin geleneksel giyim ve aksesuarlarını tanıtmak amacıyla 2022 yılında Daegu Ulusal Müzesi iş birliği ile Kore Geleneksel Kıyafetleri (Hanbok) sergisi düzenlenmiştir. 2023 yılında Buyeo Ulusal Müzesi koleksiyonundan önemli parçalarının sergilendiği "Baekje Krallığının Başyapıtları, Desen Tasarımlı Çiniler" sergisi ile Baekje desenli çinilerin nasıl ortaya çıkarıldığı ve çinilerdeki desenlerin ardındaki hikâyeler yolcuların beğenisine sunulmuştur. Incheon Havalimanı Müzesi'ndeki her serginin temasıyla bağlantılı olarak uygulamalı öğrenme programları yürütülmekte ve ziyaretçilerin konuyu daha iyi anlamalarına yardımcı olarak sergilerin kamuoyuna tanıtılmasına yardımcı olmaktadır. (Kang, 2023: 45).

Şekil 3.9 : Incheon Havalimanı Müzesi’nin konumu (“Incheon Airport Museum, t.y.).

3.13. Charles de Gaulle Uluslararası Havalimanı (CDG) Müzeler Alanı, Paris/Fransa³¹

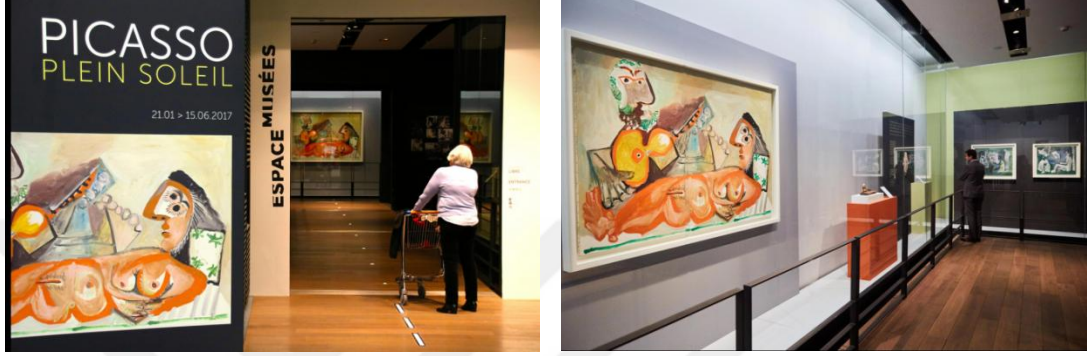
Fransa’nın başkenti Paris’te Charles de Gaulle Uluslararası Havalimanı’nın 2E terminali içinde 2012’den bu yana faaliyette olan bir müzeler alanı mevcuttur.

Fransa’nın eski Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle’ün adını taşıyan Havalimanı Paris’in beş havalimanından biridir. 1974 yılında açılan havalimanı bulunduğu yerin adı olan “Roissy”den dolayı “Roissy Havalimanı” olarak da bilinmektedir. Uluslararası yolcu ve kargo taşımacılığında dünyadaki en yoğun havalimanlarından olan Charles de Gaulle, Fransa devlet havayolu şirketi Air France’ın da merkezidir (“Paris Charles de Gaulle...”, t.y.).

Groupe ADP tarafından işletilmekte olan Charles de Gaulle Havalimanı’nın 2E terminalinin hava tarafında, “M” kapılarının olduğu salonda bulunan “Müzeler Alanı”, Fransız Heykeltıraş Rodin’in 50 adet eserinin yer aldığı “*Les ailes de la*

³¹ Charles De Gaulle Havalimanı’nda yer alan alanın özel bir adı yoktur. Havalimanındaki çocuk alanı, bebek alanı, sigara içme alanı, sinema alanı gibi isimlendirilen alanlardan biridir.

gloire“ (Zaferin Kanatları) isimli sergiyle ziyarete açılmıştır. Kar amacı gütmeyen bir bağış fonunun yönetiminde olan Müzeler Alanı ile Fransız sanatının tüm yönleri, gerçekleştirilen sergiler yoluyla tüm dünyadan yolculara tanıtılarak istisnai ve ücretsiz bir deneyim fırsatı sunulması amaçlanmaktadır.

Resim 3.21 : “Müzeler Alanı”nda düzenlenen “Picasso Plein Soleil” Sergisi ("Picasso Plein Soleil, t.y.).

Charles de Gaulle Havalimanı Müzeler Alanı projesi Groupe ADP, Be Relax, Artcurial müzayede evinin kurucu ortağı Francis Briest ile Sorbonne Üniversitesi emekli öğretim üyelerinden Musée d'Orsay'ın Eski Başkanı Serge Lemoine'un katkılarıyla hayata geçirilmiştir. Müzeni web sitesine göre: Müzeler Alanı'nın bulunduğu 2E terminali, M salonundan transit geçiş yapan yolcuların üçte ikisi yabancısıdır. Yolcular, uçuşları arasında bu salonda ortalama iki saat beklemektedirler. 2E terminalinde bulunan müze, sabahın erken saatlerinde inip, öğleden sonra tekrar uçan bu yolcular için Fransa ve Paris'e kısa bir göz atma fırsatı sunmaktadır. web sitesinde kültürün Fransa'nın imajını desteklemede çok önemli bir araç olduğu belirtilmektedir. Ayrıca günümüzde Paris'teki uluslararası havalimanlarının Fransa'ya açılan birer pencere olduğu ve “Müzeler Alanı”nın da Fransız sanat ve kültürünün en iyilerine açılan bir pencere olduğu vurgulanmaktadır ("About", t.y.).

Resim 3.22 : “Voyager est un art-Une excellence française” (Seyahat Etmek Bir Sanattır: Fransız Mükemmelliği) sergisi ("Voyager est un art..., t.y.).

Şekil 3.10 : Charles de Gaulle Havalimanı “Müzeler Alanı”nın üç boyutlu çizimi ("Place", t.y.).

Nelson Wilmotte ve Wilmotte Associés'in önderliğinde bir grup mimar tarafından tasarlanan alan, yukarı doğru hafifçe eğim yapan masif ahşap zemine, yaklaşık 4 m. tavan yüksekliğine ve 250 m²'lik yüzölçümüne sahiptir. Alanın duvarları elli üç metrelik sergileme alanı sağlamaktadır. İklim kontrolü sayesinde tablolar, heykeller, mobilyalar, kağıt malzemeler, duvar halıları, seramikler vb. her türlü malzemeden yapılmış esere ev sahipliği yapabilmektedir. Sergilenen eserler, güvenli özel camların ardında yer almaktadır. Kalıcı bir sergilemesi olmayan Müzeler Alanı, adından da anlaşılacağı üzere Fransız müzelerinin ya da sanatçıların eserlerinin yer aldığı sergilere ev sahipliği yapan bir mekandır. Her yıl

iki sergi olmak üzere, prestijli kültürel kuruluşların ortaklığı ile dekoratif sanatlar, monografi ve çağdaş sanat konularında düzenlenen tüm sergilerin tasarımları, Musée d'Orsay, Musée Maillol, Musée du Luxembourg veya Musée Jacquemart-André için sergiler de tasarlamış olan sanatçı Hubert le Gall tarafından gerçekleştirilmiştir ("Expositions", t.y.).

Resim 3.23 : Müzeler alanında 2015'te ziyarete açılan “Paris 1900” Sergisi
("Paris 1900..." t.y.).

Müzenin yanında, mimarisi Müzeler Alanını yansıtacak şekilde tasarlanmış olan Café Cubiste isimli kafeterya ziyaretçilere hizmet vermektedir. İşletme, müzeler alanının tam ortağı Be-Gourmet Grubu'na aittir ("Place", t.y.).

Müzenin paydaşları arasında: Paris Havalimanı, bir müzayede evi olan Artcurial'ın ajansı Artcurial Culture, Le Musée Rodin, La Fondation Dubuffet, Le Mobilier National, MAD - Musée des Arts Décoratifs, La cité de la céramique de Sèvres, Le Musée National Picasso-Paris, L'ADIAF, Le Musée Maillol, Le Centre Pompidou, Le Musée du Quai Branly, La Fondation Dina Vierny yer almaktadır ("Partners", t.y.). Charles de Gaulle Uluslararası Havalimanı Müzeler Alanının etkinlik duyurularına ve tanıtımlarına yönelik sosyal medya hesapları da bulunmaktadır³².

³² Müzeler alanının sosyal medya hesapları için bkz. <https://www.facebook.com/espacemusees/> ve <https://www.instagram.com/espacemusees/> (Erişim Tarihi 24.04.2024)

3.14. Kahire Uluslararası Havalimanı (CAI) Müzeleri, Kahire/Mısır

Mısır'ın başkenti Kahire'nin kuzeydoğusunda, Heliopolis bölgesinde yer alan Kahire Uluslararası Havalimanı'nın 2 ve 3 numaralı terminallerinde arkeoloji ve sanat temalı iki müze bulunmaktadır.

Kahire Uluslararası Havalimanı tarihçesi, İkinci Dünya Savaşı sırasında müttefiklerce kullanılan bir hava üssünün 1945 yılında Kral 1. Faruk Havalimanı adıyla uluslararası sivil havacılığın hizmetine girmesi ile başlamaktadır. 1963 yılında hizmete giren yeni terminal binasına 1980'e kadar yeni eklemeler yapılmıştır. 1980'li yıllarda artan hava trafiği sebebiyle bu terminale ek olarak 2 numaralı terminal binası, 2009'da ise 3 numaralı terminal binası inşa edilmiştir ("Airport Information", t.y.).

Kahire Uluslararası Havalimanı'nda bulunan müzeler pek çok yönden İstanbul Havalimanı Müzesi ile benzerlik göstermektedir. İlk müze, 2016 yılında Mısır Turizm ve Eski Eserler Bakanlığı ile Sivil Havacılık Bakanlığı'nın ortak çabalarıyla 3 no.lu terminalde açılmıştır. Başlangıçta 60 m²'lik alanda 38 adet objenin sergilendiği müze, Covid-19 salgınının yaşandığı 2020 yılında aynı terminalin dördüncü katındaki 150 m²'lik yeni alanına taşınmış ve 2021 yılında ziyarete açılmıştır ("Cairo International Airport Museum - Terminal 3", t.y.).

Resim 3.24: Kahire Uluslararası Havalimanı'nın 3 no.lu terminalindeki müze (Abu Zaid, 2021).

Mevcutta 59 adet eser sergilenen müze 'L' planlıdır. 'L'nin kısa kolunda giriş kapısı ve bir idari oda bulunmaktadır. Müzenin broşüründe girişin hemen yanında

küçük bir hediyelik eşya satış vitrini olduğu görülmektedir ("Cairo International Airport Museum - Terminal 3", t.y.).

2020 yılında havalimanının 2 numaralı terminalinde, 100 m²'lik alanda dikdörtgen planlı ikinci bir müzenin kurulmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. 2021 yılında ziyarete açılan bu müzede 304 adet eser sergilenmektedir ("Cairo International Airport Museum - Terminal 2", t.y.).

Resim 3.25: Kahire Uluslararası Havalimanı'nın 2 no.lu terminalindeki müze ("Cairo International Airport Museum - Terminal 2", t.y.).

Her vardiyada 4-6 kişi, toplamda ise yaklaşık 25 personele sahip olan müzelere pasaport kontrolünden sonra erişilebilmektedir. Müze alanları Eski Eserler ve Turizm Bakanlığı'nca havalimanı idaresinden kiralanmıştır. Müzelerdeki herhangi bir teknik sorunun çözümü ve bakım ve temizlik işleri, havalimanı idaresince sağlanmaktadır. Tümü orijinal olan eserler için özel iklimlendirme mevcuttur, ancak eserler için bir depo veya olası onarım ihtiyaçları için bir mekan bulunmamaktadır³³.

Müzelerin ziyarete açıldığı tarihte dönemin Mısır Turizm ve Eski Eserler Bakanı Khaled Al-Anany Kahire Havalimanı müzelerinin kuruluş amacına ilişkin olarak "Kahire'den ayrılan ve havalimanını transfer yolcusu olarak kullanan turistler için Mısır Uygarlığını ve eski eserlerini görmenin çok ilginç olacağını, her iki

³³ Bu bilgi Kahire Havalimanı Müzeleri'nde Küratör olarak görev yapan Rasha Hassan'dan edinilmiştir (E-Posta Tarihi 28.06.2024).

müzede Mısır'ın turistik ve arkeolojik alanlarını ziyaret etme fırsatı bulamayan havalimanı yolcularına yönelik çekici ve ayrıcalıklı hizmetler sunulduğunu... müzelerin Bakanlığın sürdürülebilir gelişim planının stratejik hedeflerinin gerçekleşmesi için önemli katkıda bulunacağı; bu planın, pazarlama ve tanıtım aktivitelerini arttırarak mümkün olan en fazla sayıda turisti çekerek Mısır'ın turizm destinasyonu olarak rekabet edilebilirliğini arttırmayı hedeflediğini ve müzenin ücretsiz olacağını” belirtmiştir. Sivil Havacılık Bakanı Muhammed Manar da: “Mısır havalimanlarının ülkenin dünyaya açılan ilk kapısı olduğunu ve havalimanlarında müzelerin bulunmasının yakında diğer Mısır havalimanlarında da norm haline geleceğini” şeklinde açıklama yapmıştır (Abu Zaid, 2021).

Müzede sergilenecek olan eserler, Bakanlığın Müzeler Üst Komitesince Mısır Müzesi'nin Tahrir meydanındaki binasından, Süveyş şehrindeki bir müzeden ve İskenderiye'deki Yunan-Roma Müzesi'nden seçilmiştir (Tabikha, 2021). Müzelerde Mısır tarihinin firavunlar, Yunan-Roma, Koptik ve İslami dönemlerinden günlük yaşam, ölümden sonraki hayat, Mısır Tanrıları vb. konulara dair eserler sergilenmektedir. Bunlar arasında mumyalar, heykeller, büstler, el yazmaları, papirüsler, sikkeler, ahşap, seramik ve metal eserler bulunmaktadır ("Cairo International Airport Museum - Terminal 3", t.y.).

Her iki müze de haftanın her günü 7/24 ziyarete açıktır. Cuma, Cumartesi günleri ve bayramlar hariç 60 yaş ve üzeri ile engelli Mısır ve Arap vatandaşlarına, kimsesiz çocuklara, okul gezilerine, ilkokul ve ana sınıflarına ücretsizdir. Geri kalan günlerde müze giriş ücretleri Mısır ve Arap vatandaşlarına 25 Mısır Lirası, yabancı ziyaretçiye ise 8 dolardır ("Cairo International Airport Museum - Terminal 2", t.y.).

Müzede, ziyaretçilerle birlikte bazı aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Ancak havalimanına girişin, güvenlik prosedürlerinden ötürü zor olması sebebiyle geçici sergiler düzenlenmemektedir³⁴. Müzenin tanıtım amaçlı Facebook ve Instagram sosyal medya hesapları mevcuttur³⁵.

³⁴ Bu bilgi Kahire Havalimanı Müzeleri'nde Küratör olarak görev yapan Rasha Hassan'dan edinilmiştir (E-Posta Tarihi 02.07.2024).

³⁵ Müzenin sosyal medya hesapları için bkz. <https://www.instagram.com/cairoairportmuseum/> <https://www.facebook.com/CairoInternationalAirportMuseumTerminal3/> ve <https://www.facebook.com/CairoInternationalAirportMuseumTerminal2> (Erişim Tarihi 30.03.2024)

Bu bölümde incelenen havalimanı müzelerinin şehir ve ülke bilgileri, hangi tip sergilere ev sahipliği yaptıkları, bulundukları havalimanının, müzeden ayrı bir sanat programının olup olmadığı ve müzelerin eğitim ve tur programları, seminer, yayın vb. etkinlikler yapıp yapmadıkları aşağıdaki tabloda listelenmiştir (Tablo 3.1).

	Havalimanı Müzesi Adı	Açılış Tarihi	Şehir/Ülke	Sergileme Tipi	Müzeden Ayrı Sanat Programı	Müze Etkinlikleri
1	SFO Müzesi	1980	San Francisco / ABD	Kalıcı / Süreli	✓	✓
2	Mitchell Uçuş Galerisi	1987	Milwaukee / ABD	Kalıcı	✓	✓
3	Phoenix Havalimanı Müzesi	1988	Phoenix / ABD	Kalıcı / Süreli	✗	✓
4	Howard W. Cannon Havacılık Müzesi	1997	Las Vegas / ABD	Kalıcı / Süreli	✓	✓
5	Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi	1999 ³⁶	Cleveland / ABD	Kalıcı	✗	✓
6	Rijksmuseum Schiphol	2002	Amsterdam / Hollanda	Süreli	✓	✗
7	Atina Havalimanı Müzesi	2003	Atina / Yunanistan	Kalıcı	✓	✗
8	Melbourne Havalimanı Müzesi	2007	Melbourne / ABD	Kalıcı	✓	Bilinmiyor
9	Sheremetyevo Tarih Müzesi	2009	Moskova / Rusya	Kalıcı	✓	✓
10	Keşif Müzesi	2010	Tokyo / Japonya	Süreli	✓	✓
11	Incheon Havalimanı Müzesi	2011	Seul / Güney Kore	Süreli	✓	✓
12	Charles de Gaulle Havalimanı Müzeler Alanı	2012	Paris / Fransa	Süreli	✓	✗
13	Jaya He GVK Yeni Müzesi	2014	Mumbai / Hindistan	Kalıcı	✗	✗
14	Kahire Uluslararası Havalimanı Müzeleri	2016 / 2020	Kahire / Mısır	Kalıcı	✗	✓
Tablo 3.1 : İncelenen havalimanı müzeleri (M. B. Harmankaya 2024).						

³⁶ Müze ilk olarak 1986'da Centerville, Ohio'da bir evin içinde açılmıştır. 1999 yılı müzenin Burke Lakefront havalimanı terminali içindeki faaliyete başlama tarihidir.

DEĞERLENDİRME

Dünya havalimanı müzeleri arasında teknolojik sergileme özellikleri ile dikkati çeken İstanbul Havalimanı Müzesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve İGA İstanbul Havalimanı İşletmesi arasında 01.08.2019 tarihinde imzalanan protokol kapsamında 17 Temmuz 2020 tarihinde açılarak dünyadaki havalimanı müzelerinin son örneği olmuştur. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün bağlı birimi olarak faaliyet gösteren müzenin ilk süreli sergisinin adı: "Türkiye'nin Hazinelele, Tahtın Yüzlele"dir. Müze, İstanbul Havalimanı'nın dış hatlar terminali gidiş katındaki asma katta 1000 m²'lik bir alana kurulmuştur. Dünyadaki örnekleri arasında bulunduğu alanın yüzölçümü bakımından en büyük örneklerinden biridir.

İstanbul Havalimanı Müzesi, süreli sergi konseptiyle kurgulanan bir müze olarak Rijksmuseum Schiphol, Charles de Gaulle Havalimanı Müzeler Alanı, Incheon Havalimanı Müzesi, SFO Müzesi ve Keşif Müzesiyle benzerdir.

İstanbul Havalimanı Müzesi sergilediğı eserlerin; arkeoloji, sanat ve tarih ile ilgili orijinal eserler olması bakımından Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki Müze, Kahire Havalimanı Müzeleri, Rijksmuseum Schiphol, Incheon Havalimanı Müzesi, Keşif Müzesi ve Charles de Gaulle Havalimanı'ndaki Müzeler Alanı ile benzerlik göstermektedir.

Atina Uluslararası Havalimanı'ndaki müze yalnızca bulunduğu bölgenin arkeolojik mirasına ait eserleri sergilerken, İstanbul Havalimanı Müzesi, Rijksmuseum Schiphol, Keşif Müzesi, Incheon Havalimanı Müzesi, Charles de Gaulle Havalimanı Müzeler Alanı ve Kahire Havalimanı Müzeleri bulundukları ülkenin sanat ve kültürel mirasını henüz görme fırsatını bulamayan yolculara tanıtma misyonu ile faaliyet göstermektedir. SFO Müzesi'nde bulunduğu şehrin ve çevresinin, kültürünü tanıtan süreli sergiler ile havacılık tarihini konu alan sergilere sahiptir. Benzer şekilde Phoenix Havalimanı Müzesi'nde de Arizona eyaletinin sanatsal ve kültürel mirasını tanıtan süreli sergiler düzenlemektedirler. Howard W. Cannon Havacılık Müzesi, Mitchell Gallery Of Flight, Sheremetyevo Tarih Müzesi, Melbourne Havalimanı Müzesi ve Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi ise havacılık ve uzay temalı müzelerdir.

İncelenen havalimanı müzelerinden ABD ve Hindistan dışındaki tüm müzeler, İstanbul Havalimanı Müzesi gibi bulundukları ülkelerin başkentlerindeki en yoğun havalimanlarında yer almaktadır. İstanbul Havalimanı'na benzer şekilde, terminallerinde müze bulunan havalimanlarının çoğunda müzeden bağımsız sanat programları da bulunmaktadır. İncelenen müzelerden bir bölümünde, sergilerin yanı sıra, yolculara rehberli turlar, çocuklara ve gençlere yönelik eğitim programları, seminerler vb. kültürel ve sanatsal etkinlikler gerçekleştirilmektedir (Tablo 3.1). Üçüncü bölümde detaylı şekilde ele alındığı üzere en havalimanı müzeleri arasında en kapsamlı kültürel etkinlikler San Francisco Havalimanı'ndaki SFO Müzesi tarafından düzenlenmektedir.

Kahire Uluslararası Havalimanı Müzeleri ile Incheon Havalimanı Müzesi, ülkelerinin değişik bölgelerindeki müzelere ait eserlerin sergilenmesi bakımından İstanbul Havalimanı Müzesi ile önemli ölçüde benzerlik göstermektedir.

Atina Uluslararası Havalimanı Müzesi, Kahire Uluslararası Havalimanı Müzeleri ve Howard W. Cannon Havacılık Müzesi doğrudan bir müze idaresinin (Bir bakanlık veya bölgesel idare) çatısı altında faaliyet gösteren müzelerdir. Uluslararası Kadınlar Hava ve Uzay Müzesi ile Mitchell Uçuş Galerisi ise bağımsız kuruluşlardır. Bunların haricinde diğer tüm müzeler, havalimanı idaresi ile bağlantılıdır veya havalimanının birimidir. İstanbul Havalimanı Müzesi ise diğerlerinden farklı olarak Rijksmuseum Schiphol'de olduğu gibi idari açıdan bir müzenin bağlı birimidir.

Mekânsal açıdan, Howard W. Cannon Havacılık Müzesi'nin sergi alanının tamamı, SFO Müzesi ve Phoenix Havalimanı Müzesi'ndeki sergilerin ise bir bölümü açık alanda, Jaya He GVK Yeni Müzesinin sergileri ise yolcu bekleme salonlarında ve geçiş alanlarında yer almaktadır. Diğer tüm havalimanı müzelerinin, İstanbul Havalimanı Müzesi gibi terminal içinde duvarlarla ayrılmış özel bir alanı mevcuttur.

ICOM'un müze tanımında müzelerin kalıcı kurumlar olduğu vurgulanmaktadır. Ancak havalimanı müzelerinin kalıcılıkları bulundukları havalimanı terminallerinin ya da havalimanı idarelerinin politikalarına göre şekillenmektedir. İstanbul Havalimanı Müzesi, ülkemizdeki bir havalimanı terminalinde faaliyet gösteren ilk ve tek müzedir ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı bir devlet müzesi statüsündedir. Ancak bulunduğu mekân İGA Havalimanı

İşletmesi A.Ş. tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı'na kiralanmış bir alan olması sebebiyle geçici bir doğası vardır.

24 Ağustos 2022'de Prag'da gerçekleştirilen ICOM'un Olağanüstü Genel Kurulunda belirlenen yeni müze tanımına göre müze: *somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, muhafaza eden, yorumlayan ve sergileyen, toplumun hizmetinde olan, kâr amacı gütmeyen, kalıcı bir kurumdur. Kamuya açık, erişilebilir ve kapsayıcı müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder*³⁷. Bu tanım açısından havalimanı müzelerinin çoğu ne tam anlamıyla kamuya açıktır ne de erişilebilirdir. Çünkü havalimanı müzelerinin ya da sergilerinin çoğu, terminallerde pasaport kontrolünden sonra, havacılık terminolojisinde “Arındırılmış Alan”³⁸ olarak isimlendirilen yerlerde bulunmaktadır. Bu müzelerin ziyaretçilerinin müzeyi gezebilmeleri için biniş kartı olmalıdır. Benzer şekilde arındırılmış alanda bulunan müzelerde görevli personelin de müze alanına erişebilmesi için özel kartlara sahip olması gerekmektedir. İstanbul Havalimanı Giriş Kartları Yönergesi uyarınca Sivil Havacılık Güvenlik Bilinci Temel Eğitimini başarıyla tamamlayan personele havalimanı giriş kartı tanzim edilememektedir. Bu nedenle müzede görev yapan personelin önce bu eğitimi tamamlamaları ya da her defasında en fazla 15 gün ve 1 yılda 90 günü aşmayacak şekilde düzenlenebilen geçici kart müracaatında bulunmaları gerekmektedir³⁹. İstanbul Havalimanı Müzesi'nin arındırılmış alanda bulunması müzeye personel görevlendirilmesini ya da ihtiyaç duyulabilecek bakım ve onarım faaliyetlerinin hızlı şekilde gerçekleştirilmesini güçleştirmektedir. Öyle ki Bakanlık yetkililerinin dahi müzeye erişimi izne tabidir.

E-posta ile bilgi alınan müzelerden SFO Müzesi, Phoenix Havalimanı Müzesi ve Howard W. Cannon Havacılık Müzesi, Atina Uluslararası Havalimanı Müzesi, Keşif Müzesi, Sheremetyevo Tarih Müzesi ve Kahire Uluslararası Havalimanı Müzelerinin sergileme alanlarındaki teknik sorunlar (aydınlatma veya havalandırma cihazlarının bozulması vb.) havalimanı idarelerince giderilmektedir. İstanbul

³⁷ Orijinal İngilizce metin için bkz. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> (Erişim Tarihi 12.03.2024).

³⁸ Arındırılmış (Steril) Alan: Hava meydanında, yolcu ve kabin bagajlarının son kontrol edildiği nokta ile uçak arasında kalan bölge (Havacılık Terimleri Sözlüğü, 2022: 14).

³⁹ İstanbul Havalimanı Giriş Kartları Yönergesi hakkında detaylı bilgi için bkz. https://istanbulhavalimani.gov.tr/content/%C4%B0stanbul-Havaliman%C4%B1-Giri%C5%9F-Kartlar%C4%B1-Y%C3%B6nergesi_942020155216_NE.pdf (Erişim Tarihi 24.05.2024)

Havalimanı Müzesi bir devlet müzesidir ve 01.08.2019 tarihinde imzalanan "İstanbul Havalimanı'na Müze Yapılmasına İlişkin Protokol" kapsamında, müzenin güvenlik ve temizlik hizmetleri haricinde ihtiyaç duyabileceği tüm bakım ve onarım ihtiyaçları Bakanlık tarafından karşılanmaktadır⁴⁰.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nde pek çok müzenin vitrinlerinde görülen geleneksel etiketlerin yerine bilgi ekranları; salonlarında da sergileme robotları, interaktif kiosklar, büyük video ekranları ve çok miktarda projeksiyon cihazı mevcuttur. Bu kadar elektronik cihazın varlığı teknik sorunları da beraberinde getirmektedir. Örneğin Howard W. Cannon Havacılık Müzesi'nin eski küratörü Mark Hall-Patton; mekanik veya elektronik bileşenler içeren sergilerin, bu cihazların kullanım ömürlerinin sonuna çabuk gelmeleri sebebiyle sorun oluşturduğunu belirtmektedir (Hall-Patton, 1997: 97). İstanbul Havalimanı Müzesi alanında, müzedeki cihazlara müdahale edebilecek teknik personel bulunmamaktadır. Gerekli destek, bağlı olduğu İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün teknik personeline ya da Bakanlıkça 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında gerçekleştireceği hizmet alımı ile sağlanmaktadır. Havalimanlarında yer alan müzelere bakım-onarımı için malzeme ve aletler ile sergiler için eser getirilmesi ya da çıkarılması bir başka sorunu teşkil etmektedir. Yukarıda belirtildiği şekilde müzenin bulunduğu sahanın uluslararası sivil havacılık mevzuatının güvenlikle ilgili zorunlukları ve gümrük mevzuatı sebebiyle basit bir tamirat ancak bir dizi bürokratik işlem sonrasında yapılabilmektedir. Müze alanına getirilecek malzeme ve malzemeyi kullanacak kişileri için gerekli izinlerin alınması bu tür bürokratik işlemlere örnek olarak verilebilir. Bu sebeple, İstanbul Havalimanı Müzesinde oluşabilecek bir teknik aksaklığa hızlı bir şekilde müdahale edilebilmesi ve giderilmesi pek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle mekanik ve elektrik gibi teknik konulardaki desteğin havalimanı idaresince ya da havalimanı bünyesinde faaliyet gösteren firmalarca sağlanması önem arz etmektedir. Zira müzedeki cihazların arızalanması ve zamanında müdahale edilememesinin ziyaretçi deneyimine ve geri bildirimlerine olumsuz yönde etki etme olasılığı vardır. Örneğin benzer teknik sorunları yaşayan

⁴⁰ Müzenin bakım ve onarı işleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarlık Makamının 11.12.2015 tarih, 233069 sayılı Oluru ile yürürlüğe giren "Rölöve ve Anıtlar Müdürlükleri Çalışma Yönergesi "uyarınca İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü'nce 04.01.2002 tarih ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre gerçekleştirilmektedir.

Howard W. Cannon Havacılık Müzesi'ne yakın zamanda alet ve malzemelerin saklanması için 1 no.lu terminaldeki güvenlik noktasının arkasında bir depo tahsis edilmiştir. Müzeye eser getirmek için ise yaklaşık iki hafta önceden gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir⁴¹. Bu bakımdan İstanbul Havalimanı Müzesi gibi havalimanı idaresinden başka bir kurum tarafından idare edilen müzelerde, arıza riskini en aza indirmek önem arz etmektedir. Örneğin İstanbul Havalimanı Müzesi'nde kullanılan bilgi ekranlarına, yeni bir sergi için yeni içerikler yüklenebilmesi, basılı etiket hazırlamaktan daha hızlı ve pratik görünmektedir. Ancak bilgi ekranlarına kıyasla geleneksel basılı etiketlerin arızalanarak işlevsiz hale gelme olasılığı yoktur. Ziyaretçiler İstanbul Havalimanı Müzesi'ndeki bilgi ekranlarının arızalanması halinde sesli rehberi bulunmayan eserlere ilişkin bilgi edinmemektedir.

Ayrıca İstanbul Havalimanı Müzesi'ndeki eserlerin onarımları için bir laboratuvarın bulunmaması, eserlerin onarım ihtiyacı için İstanbul Havalimanı Yolcu Salonu Gümrük Müdürlüğü'nden alınacak izinle terminal dışına çıkarılmasını gerektirmektedir.

Müzelerin, bir havalimanı terminalinde faaliyet göstermesinin sağladığı en önemli fırsat, daha çok kişiye ulaşabilmeleridir. Havalimanı Müzelerinin ne kadar ziyaretçiye ulaşabildiğinin tespiti güçtür. İstanbul Havalimanı Müzesi'nin bilet alınarak ziyaret ediliyor olması sebebiyle kesin ziyaretçi sayısı bilinmektedir⁴². Ancak biletsiz ziyaret edilen havalimanı müzelerinin yıllık ziyaretçi sayılarına dair kesin bir veri elde edilememektedir. Örneğin SFO Müzesinin, terminal sathına yayılmış sergi alanlarından farklı olarak kapalı bir mekanı olan Louis A. Turpen Havacılık Müzesi ve Kütüphanesi'nin 2015 yılındaki ziyaretçi sayısı 33000 kişidir ve aynı yıl San Francisco Havalimanı terminallerini kullanan yaklaşık 50 milyon yolcunun %10'unun sergileri gördüğü tahmin edilmektedir. Sergileri ziyaret eden yolcu sayılarını daha kesin şekilde tespit etmek için SFO Müzesi, havalimanının bilgi

⁴¹ Bu bilgi, Clark Bölgesi Parklar ve Rekreasyon Departmanı, Clark Bölgesi Müzeleri Yöneticisi olan Amber Colbert ile yapılan e-posta yazışmasından edinilmiştir (E-Posta Tarihi 07.05.2024)

⁴² İstanbul Havalimanı Müzesi gibi biletle ziyaret edilen bir diğer havalimanı müzesi olan Kahire Havalimanı Müzelerinin ziyaretçi sayılarına ilişkin egymonuments@moantiq.gov.eg adresine e-posta gönderilmiş ancak konuya ilişkin olumlu ya da olumsuz bir cevap alınamamıştır. Konuya ilişkin iletişime geçilen küratörünün ise ziyaretçi sayılarına ilişkin bilgisi bulunmamaktadır.

teknolojileri departmanı ile ortaklaşa şekilde yolculardan Wi-Fi ve Bluetooth aracılığıyla veri toplayabilen bir proje yürütmektedir (Cerqueira, 2016, 53).

Mitchell Uçuş Galerisi'nin 2023 yılı tahmini ziyaretçi sayısı 14300 kişidir⁴³. Milwaukee Uluslararası Havalimanı 2023 yılı içinde 6,069,939 yolcu tarafından kullanılmış olup Mitchell Uçuş Galerisini 2023 yılında ziyaret eden tahmini yolcu sayısının toplam yolcu sayısına oranı %0.24'tür ("Passenger Statistics...,t.y.). 2023 yılında Howard W. Carron Havacılık Müzesi'ni Harry Reid Uluslararası Havalimanı'ndan geçen tüm yolcuların %1'inin ziyaret ettiği tahmin edilmekte olup bu rakam 576.441 kişiye tekabül etmektedir⁴⁴. 2023 yılında İstanbul Havalimanı Müzesi, havalimanı dış hatlar gidiş katını kullanan toplam yolcuların % 0.03'ü tarafından ziyaret edilmiştir (Tablo 2.5).

Ziyaretçi sayılarına ilişkin olarak İstanbul Havalimanı Müzesinin ziyarete açıldığı 17.07.2020 tarihinden 31.12.2023 tarihine kadar havalimanı terminalinin dış hatlar gidiş katını kullanan toplam yolcu sayısı 70.242.842 kişidir (Tablo 2.1). Aynı tarihler için İstanbul Havalimanı Müzesinin hedeflediği ziyaretçi kitlesi olan transit yolcuların sayısı ise 35.544.573 kişidir (Tablo 2.2). Aynı zamanda bu rakamlar İstanbul Havalimanı Müzesini ziyaret edebilecek potansiyel ziyaretçi sayısına tekabül etmektedir. Müzenin her yıl artan ziyaretçi sayısına karşın bu tarihler arasında toplamda ancak 25.362 yolcu tarafından ziyaret edilmiştir (Tablo 2.4).

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin konumunun ziyaretçi sayısını etkilediği söylenebilir. Müzenin, dış hatlar gidiş katındaki asma katta, kendine ayrılmış bir alanda bulunuyor olması; sergilenen eserlerin bir arada bulunmasına, ziyaretçi giriş ve çıkışının kontrollü şekilde tek bir noktadan yapılmasına, güvenliğinin kolayca sağlanmasına ve kurgusu uyarınca belirli bir ziyaret güzergahına olanak sağlamaktadır. Ancak müze, yolcuların pasaport kontrol noktasından uçağa binecekleri kapılara doğru ilerlerken kolayca ziyaret edebilecekleri bir konumda bulunmamaktadır. Bu nedenle İstanbul Havalimanı Müzesi, ancak müze gezmeye zamanı ve isteği olan yolcular için bir tercihtir. Yeni bir tanıtım kampanyası düzenlenerek, müzedeki eserlerin güvenliğini tehlikeye atmadan, eserlerin kopya

⁴³ Bu bilgi, Mitchell Uçuş Galerisi Yönetim Kurulu Üyesi Carrie Raspberry ile yapılan e-posta yazışmasından edinilmiştir (E-Posta Tarihi 29.06.2024).

⁴⁴ Bu bilgi, Amber Colbert ile yapılan e-posta yazışmasından edinilmiştir (E-Posta Tarihi 01.07.2024)

veya mulajlarının, dönemlerine ya da başka temalara göre, terminalin biniş kapılarına giden alanlarda veya transit yolcu katında (Şekil 2.2) vitrinler içinde sergilenmeleri halinde daha fazla ziyaretçiye ulaşılması hedeflenmelidir.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ziyaretçi sayısına etki eden bir başka husus da müze giriş ücretidir. Müzenin giriş ücreti 1 Ağustos 2023 tarihinden itibaren 13€ olarak belirlenmiştir. Müzenin iç mimari proje kurgusunda, ziyaretçilerin biniş kartlarını alanda bulunan turnikelere okutup müzeye girebilecekleri, danışmada ziyaretçilerin biniş kartlarında bulunan barkodun elektronik ortamda kayıt altına alınacağı ve böylece her ziyaretçiye bir seferlik müze giriş hakkı tanımlanacağı planlanmış ancak uygulamaya geçilmemiştir. Bu bağlamda müze başlangıçta, mevcutta olduğu şekliyle ücret alınarak ziyaret edilmek yerine, ücretin uçak bileti içerisinde yer alacağı şekilde kurgulanmıştır. İstanbul Havalimanı Müzesi dışındaki havalimanı müzelerinden yalnızca Kahire Uluslararası Havalimanı'ndaki müzeler ücretli olup, güncel ücretleri 8\$'dır. Bu müzeler 18 Mayıs Uluslararası Müze Gününde de ücretsiz gezilebilmektedir. Diğer havalimanı müzeleri ise havalimanı idareleri, kendi vakıfları veya bağlı oldukları kurumlarca finanse edildiğinden, ziyaretçilerden ücret almamaktadır. İstanbul Havalimanı Müzesi ziyarete açıldığı tarihten 2024 yılı 18 Mayıs tarihi de dahil olmak üzere yalnızca 2023 yılının müzeler gününde ücretsiz olarak ziyaret edilmiştir. O gün 164 kişinin ücretsiz olarak ziyaret ettiği müzenin aynı yıl ortalama günlük ziyaretçi sayısı 30.1'dir. Müzenin ücretsiz olması durumunda ziyaretçi sayısı mutlaka artacağı ve ülkemizin tanıtımına daha çok katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Müzedeki süreli serginin 2020 yılından bu yana her yıl uzatılması ve sergilenmekte olan eserlerde herhangi bir değişiklik yapılmaması, havalimanını sıkça kullanan ve müzeyi gezmiş olan yolculara, müzeyi yeniden ziyaret etme motivasyonunu sağlamadığı düşünülmektedir.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin sesli rehber uygulamasındaki ses dosyalarının toplam süresi dikkate alındığında, ziyaretçilerin müzeyi sesli rehber ile birlikte gezmesi, eserleri incelemesi, tüm bilgi panolarını ve sayısı altmışı bulan bilgi

ekranlarını tek tek okuması yaklaşık 1-1.5 saati almaktadır⁴⁵. Havalimanı yolcularının birinci önceliğinin bir başka destinasyona ulaşmak olduğu unutulmamalıdır. Bunun için her yolcu, uçuş kapısının hangisi olduğunu, kapıya ne zaman gitmesi gerektiğini, uçağa binış işlemlerinin ne zaman başlayacağı, son çağrı anonsları vb. bilgilere ihtiyaç duymaktadır. İstanbul Havalimanı terminalindeki bekleme salonlarında, mağazalarda, yeme-içme vb. alanlarda bulunan uçuş bilgi ekranları İstanbul Havalimanı Müzesinde yoktur. Müzeye bilgi ekranlarının konulmasıyla yolcuların zamanlarını iyi kullanarak müzeyi daha stressiz bir şekilde gezebilecekleri öngörülmektedir.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nin planı havalimanları gibi 7/24 olarak faaliyet gösterecek bir müze için uygundur. Müzenin girişinde metal bir kepenk bulunmakla birlikte güvenlik personelinin bulunduğu güvenlik odasının müze içerisinde yer alması sebebiyle söz konusu kepenk, müzenin ziyaret saatleri dışındaki zamanlarda tam olarak kapatılamamaktadır. Ayrıca terminal içerisinde, müzede görevlendirilen İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü personelinin kullanabileceği herhangi bir ofis alanı da bulunmamaktadır. Bunların yanı sıra sergilenmekte olan eserlerin gerekmesi halinde geçici olarak uygun koşullarda saklanabileceği bir depo alanı da yoktur. Müzede cam, pişmiş toprak, kumaş, deri, kâğıt, metal, ahşap vb. materyalden orijinal eserler bir arada rutin şekilde kontrol edilmeyen aynı sıcaklık, nem ve ışıklandırma şartlarına tabi olarak 17 Temmuz 2020 tarihinden bu yana sergilenmektedir. İstanbul Havalimanı Müzesi'nin ICOM'un müze tanımındaki “muhafaza etme” görevini sağlıklı yerine getirebilmesi için her yıl uzatılan mevcut serginin sonlandırılarak, farklı eserler içeren yeni bir süreli serginin düzenlenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

⁴⁵ Bilgi ekranlarında, eserlere ilişkin 9 ile 15 saniye uzunluğunda bilgiler verilmektedir. Bazı vitrinlerde birden fazla eser sergilenmekte olduğundan ekrandaki video süresi, dolayısıyla da ziyaretçinin ekran önündeki bekleme uzamaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada 2020 yılında Türkiye'nin en büyük havalimanı olan İGA İstanbul Havalimanı'nda açılan İstanbul Havalimanı Müzesi incelenerek, dünyadaki benzer havalimanı müzeleri içindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. İstanbul Havalimanı Müzesi çağdaş Türk müzeciliği açısından yeni bir örnektir. Türk Müzecilik tarihinde dinamik sergileme unsurları bakımından benzersiz bir yere sahiptir. İstanbul Havalimanı Müzesi, ülkemizdeki bir havalimanı terminalinde faaliyet gösteren ilk ve tek müze olup Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı bir devlet müzesi statüsündedir. Ancak bulunduğu mekan İGA Havalimanı İşletmesi A.Ş. tarafından Kültür ve Turizm Bakanlığı'na kiralanmış bir alan olması sebebiyle geçici bir doğası vardır. Zira, Havalimanı İşletmesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı arasındaki mevcut protokol 25 yıl sonra sona erecektir.

İstanbul Havalimanı Müzesi, Türkiye'nin ve bölgesinin en büyük küresel havayolu aktarma merkezi olan havalimanında, ülkesinin zengin kültürel mirasının temsilciliğini yapmaktadır. Müze, İstanbul Havalimanı terminalinin hava tarafında bulunmasından kaynaklanan idari ve sürdürülebilirliğe etki edecek teknik zorluklara haizdir. İstanbul Havalimanı Müzesi'nin bakım onarım konularında İstanbul Havalimanı terminalinde faaliyet gösteren herhangi bir ticari işletmeden bir farklılığı bulunmamaktadır. Terminalin arındırılmış alanında yer alan bir müzenin karşılaşılabileceği, ziyaretçi deneyimini ve eserlerin güvenliğini etkileyebilecek herhangi bir teknik sorunun zamanında ve hızlı bir şekilde giderilebilmesi için müze işletmesinin ilgili havalimanı idaresince yapılması gerekmektedir.

Ayrıca İstanbul Arkeoloji Müzeleri uzman personelinin kullanabileceği veya ihtiyaç halinde eserlerin restorasyonunun gerçekleştirilebileceği mekânsal eksiklikler bulunmaktadır. Bu çalışmanın, söz konusu zorlukların ve eksikliklerin giderilmesine yönelik yapılacak çalışmalar için altlık oluşturacağı düşünülmektedir.

Gelecekte, ülkemizde İstanbul Havalimanı'na benzer, uluslararası aktarma merkezi konumunda başka havalimanları da olacaktır. Bu havalimanlarında İstanbul Havalimanı Müzesinden, konum, mekan, personel, teknik donanım gibi konularda daha iyi imkanlara sahip müzelerin yer alacağı umut edilmektedir.

KAYNAKÇA

- APPOLD, S.J.,
KASARDA, J.:2011 “**Are Airports Non-Places?**” Airport Consulting. s.16-17.
- AKSU, M.: 2019 “Mimarlıkta Video Projeksiyon Haritalama Kullanımı” **Tasarım Enformatiği**, 1(2), s.107-117.
- DARE, L.:
2016 **Developing Children’s Education Materials for the SFO Museum at the San Francisco International Airport**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of San Francisco.
- ERBAY, M.: 1999 **Yurtdışı Müzelerinde Gösterim Teknolojisindeki Değişimler**, 4. Müzecilik Semineri Bildirileri, s.18-20.
- FOPP, M.A.: 1997 “Air and Apace Museums Come of Age”, **Museum International, Air and Space Museums**, 49(3), s. 4-7.
- GORDON, A.,
A. M. JOSEPHY:
1962 **The American Heritage History of Flight**, American Heritage Pub. Co, New York.
- HALL-PATTON, M.:
1997 “McCarran Aviation Heritage Museum: Redefining Museums”, **Curator The Museum Journal**, 40(2), s.97-100.
- HARMANKAYA, M.B.:
2010 **Müzelere Elektronik Rehberlik Uygulamaları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.

- CERQUERIA, P.M.H.: 2016 **Museus e aeroportos: a aeroporto de Lisboa como novo lugar de conchimento**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ISCTE-Instituto Universitário de Lisboa, Lisboa.
- HÜRTÜRK, K., S. KLINE: 2016 **Türkiye’de Ticari Havacılık Tarihi 1909 -1967, Pervaneli Uçaklar Devri**, Derlem Yayınevi, İstanbul.
- KANG, K.: 2023 “The Korean Culture Brand Promoted At Incheon International Airport” **National Museum Of Korea Quarterly Magazine**, 65(3), s.44-45.
- KARASKIEWICZ, T.R.: 2020 **Visual Arts Programs at Airports**, National Academies Press, Washington.
- KRAMER, H.: 2013 **Terminals or Galleries? An Exploratory Study of Museum Operations in Airports**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, The University of Washington, Seattle.
- KOÇYİĞİT, R.G.: 2008 “Mark Augé’de Yok-Yer (Non-Lieu) Kavramı Üzerine Bir Epistemik Çözümleme”, **Megaron**, 13(4), s. 536-544.
- ODA İÇMİMARLIK 2019 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Havalimanı Müzesi İçmimari Proje Kurgu kitapçığı.
- SCHWARZER, M.: 2001 “Now Boarding: Airport Museums and the Global Audience” **Museum News**. 80(3), 1-11.

SMITH III, J:E.: 2018 **The Art of the Airport: Using Public History and Material Culture to Humanize and Interpret the American Airport**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Temple University, Philadelphia.

STREICHER. B.: 2020 **Flightlines Newsletter**, 35(1), Milwaukee. ABD.

Çevrimiçi Kaynakça

"About", Espace Musées, <https://espacemusees.com/apropos.html#EN>, Çevrimiçi, 24 Nisan 2024.

"About the Gallery", Mitchell Gallery Of Flight, <https://www.mitchellgallery.org/about>, Çevrimiçi, 02 Mayıs 2024.

Abu Zaid, M., "Two new museums open at Cairo airport", 19.05.2021, Arab News, <https://www.arabnews.com/node/1861281/art-culture>, Çevrimiçi, 30 Mart 2024.

"Adani Group to acquire 74% stake in Mumbai Airport; take over upcoming Navi Mumbai Airport also", 31.08.2020, The Times of India, <https://timesofindia.indiatimes.com/business/india-business/adani-group-to-take-over-mumbai-airport-upcoming-navi-mumbai-airport-signs-deal-with-gvk/articleshow/77845054.cms>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

"Airport Information", <https://www.cairo-airport.com/en-us/Airport/Airport-Information>, Çevrimiçi, 27 Mart 2024.

Airport Museum (Melbourne, Florida). (27 Nisan 2020). Wikipedia. [https://en.wikipedia.org/wiki/Airport_Museum_\(Melbourne,_Florida\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Airport_Museum_(Melbourne,_Florida)).

"Airport Museum Named After Former Sen. Howard Cannon", 03.06.1999,
<https://lasvegassun.com/news/1999/jun/03/airport-museum-named-after-former-sen-howard-canno/>, Çevrimiçi, 26 Nisan 2024.

"Archaeological Collection in the Athens International Airport", 2019, Directorate of Archaeological Museums, Exhibitions and Educational Programs,
<https://archaeologicalmuseums.gr/en/museum/5df34af3deca5e2d79e8c188/archaeological-collection-in-the-athens-international-airport>, Çevrimiçi, 28 Mart 2024.

"Archaeological exhibition on show at Athens Airport", 30.06.2003, Ekathimerini,
<https://www.ekathimerini.com/culture/15370/archaeological-exhibition-on-show-at-athens-airport/>, Çevrimiçi, 04 Şubat 2023.

"Archaeological path (2017-2019)", Napoli Salerno Airports GESAC,
<https://www.aeroportodinapoli.it/en/archaeological-path-2017-2019>, Çevrimiçi, 6 Nisan 2024.

"Art", Aeroporti di Roma, <https://www.adr.it/web/aeroporti-di-roma-en/art>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2024.

"Arts and Exhibitions FAQs", 2024, Phoenix Sky Harbor International Airport,
<https://www.skyharbor.com/at-the-airport/amenities/airport-museum/airport-museum-faqs/>, Çevrimiçi, 07 Mayıs 2024.

"Athens International Airport | Exhibition of Archaeological Findings of the Airport area | 3D Virtual Tour",
<https://my.matterport.com/show/?m=ohiC5uswb4M>, Çevrimiçi, 26 Nisan 2024.

Athens International Airport. (26 Mart 2024). Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/Athens_International_Airport.

"Aviation Museum & Library", SFO Museum,
<https://www.sfomuseum.org/aviation-museum-library>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"Aviation Museum", <https://www.harryreidairport.com/Museum>, Çevrimiçi, 26 Nisan 2024.

"Hakkımızda", 2024, İGA İstanbul Havalimanı,
<https://www.igairport.aero/iga-dunyasi/hakkimizda/biz-kimiz>, Çevrimiçi, 12 Ağustos 2024.

Chhatrapati Shivaji Maharaj International Airport. (07 Mayıs 2024). Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/Chhatrapati_Shivaji_Maharaj_International_Airport#External_links.

Collection Management Policy for SFO Museum San Francisco International Airport, 20.11.2020, https://www.sfomuseum.org/sites/default/files/inline-files/CMP_201020.pdf, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"College Park Airport", <https://www.pgparcs.com/facilities/college-park-airport>, Çevrimiçi, 26 Mart 2024.

"Culture", <https://www.adr.it/web/aeroporti-di-roma-en/culture>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2024.

"Discovery Museum 22nd Special Exhibition", 2018, https://www.tokyo-airport-bldg.co.jp/files/en/ir/180411_en.pdf, Çevrimiçi, 26 Haziran 2024.

"Display Of Dutch Culture", 2024, <https://www.nextarchitects.com/holland-boulevard-and-rijksmuseum-schiphol/>, Çevrimiçi, 28 Nisan 2024.

"Dutch Masters", 2023, <https://www.schiphol.nl/en/at-schiphol/discover/facilities/rijksmuseum>, Çevrimiçi, 04 Nisan 2024.

"Education Program", <https://www.sfomuseum.org/programs/education-program>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"En önemli tarihi miraslardan bazılarını üç buçuk yıldır sadece yurtdışına çıkanlar görebiliyor: Eserler pasaporta takıldı!", 2023, <https://www.cumhuriyet.com.tr/kultur-sanat/en-onemli-tarihi-miraslardan-bazilarini-uc-bucuk-yildir-sadece-2148524>, Çevrimiçi, 18 Ocak 2024.

"Etkinliklerimiz" <https://igaart.istanbul/main.aspx>, Çevrimiçi, 23 Nisan 2024.

"Events", SFO Museum, <https://www.sfomuseum.org/aviation-museum-library/events>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"Events", Mitchell Gallery Of Flight, <https://www.mitchellgallery.org/events>, Çevrimiçi, 02 Mayıs 2024.

"Traveling Temporary Exhibits", International Women's Air & Space Museum, <http://iwasm.org/wp-blog/traveling-exhibits>, Çevrimiçi, 18 Mayıs 2024.

"Exhibits", Mitchell Gallery Of Flight, <https://www.mitchellgallery.org/exhibits>, Çevrimiçi, 02 Mayıs 2024.

"Expositions", Espace Musées, <https://espacemusees.com/expositions.html#EN>, Çevrimiçi, 24 Nisan 2024.

"First Airport In The World", <https://havkar.com/en/blog/view/first-airport-in-the-world/88>, Çevrimiçi, 26 Mart 2024.

"Frequently Asked Questions", International Women's Air & Space Museum,
<https://iwasm.omeka.net/research-faq>, Çevrimiçi, 18 Mayıs 2024.

"From Muddy Puddle to Global Hub", <https://www.schiphol.nl/en/you-and-schiphol/page/airport-history>, Çevrimiçi, 04 Nisan 2024.

Ganguly, N., "Jaya He Museum : A Review", 03.11.2016,
<https://www.theheritagelab.in/jaya-museum-review/>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

"Gen. William "Billy" Mitchel", Mitchell Gallery Of Flight,
<https://www.mitchellgallery.org/general-mitchell>, Çevrimiçi, 02 Mayıs 2024.

Gordenker. A., "Art on the Fly: The Discovery Museum at Haneda Airport" Focus,
https://artscape.jp/artscape/eng/focus/1511_01.html, Çevrimiçi, 26 Haziran 2024.

"Göbeklitepe'den Cumhuriyet Dönemi'ne uzanan İstanbul Havalimanı Müzesi, ziyaretçilerini bekliyor", 2020, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/gobeklitepeden-cumhuriyet-donemine-uzanan-istanbul-havalimani-muzesi-ziyaretcilerini-bekliyor/1917572>, Çevrimiçi, 18 Ocak 2024.

"Happy 90th Anniversary", San Francisco International Airport,
<https://www.flysfo.com/content/happy-90th-anniversary>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

Harry Reid International Airport. (25 Nisan 2024). Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Reid_International_Airport.

"Hava Kuvvetleri Müzesi Komutanlığı Tarihçesi", 2023, İstanbul Hava Kuvvetleri Müzesi, <https://istanbulhavamuze.hvkk.tsk.tr/Custom/istanbulHavaMuze/81>, Çevrimiçi, 17 Mayıs 2024.

"Havaalanı müzesinde dağ fare doğurdu: 29 müzenin seferber olduğu sergiyi 2781 kişi gördü", 2023, <https://10haber.net/kultur-sanat/pasaportla-girilen-sergi-pandemi-nedeniyle-suresizmis-309452/>, Çevrimiçi, 18 Ocak 2024.

Havacılık Terimleri Sözlüğü, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2022, <https://www.dhmi.gov.tr/Documents/HavacilikTerimleriSozlugu/DHMi-Havacilik-Terimleri-Sozlugu.pdf>, Çevrimiçi, 26 Mart 2024.

"History Museum of Sheremetyevo", Sheremetyevo International Airport, <https://www.svo.aero/en/services/in-airport/sheremetyevo-museum>, Çevrimiçi, 05 Mayıs 2024.

"History of the Building", 2024, Kansas Aviation Museum, <https://kansasaviationmuseum.org/explore/historic-airport-terminal>, Çevrimiçi, 12. Mayıs 2024.

"History", Odysseus, Ministry of Culture and Sports, http://odysseus.culture.gr/h/1/eh152.jsp?obj_id=21464, Çevrimiçi, 04 Şubat 2023.

"History", MKE Milwaukee Airport, <https://www.mitchellairport.com/airport-information/history>, Çevrimiçi, 02 Mayıs 2024.

"History", <https://www.sfomuseum.org/about/history>, SFO Museum, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"Holland Boulevard and Rijksmuseum Schiphol / NEXT architects", <https://www.archdaily.com/919912/holland-boulevard-and-rijksmuseum-schiphol-next-architects>, Çevrimiçi, 04 Nisan 2024.

"Holland Boulevard and Rijksmuseum Schiphol",
<https://archello.com/fr/story/49013/attachments/photos-videos/3>, Çevrimiçi, 28 Nisan 2024.

Yuna, P., "[Exclusive] Incheon airport ditches plan for global museum", 26.07.2022, The Korea Herald,
<https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20220726000558>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2024.

"Incheon Airport Museum",
<https://www.airport.kr/ap/en/svc/attractionDetail.do?SN=2355>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2024.

Incheon International Airport. (11 Mayıs 2024). Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/Incheon_International_Airport.

Inglish, P., "Importance of the International Women's Air and Space Museum", 05.11.2023, <https://discover.hubpages.com/travel/Clevelands-International-Womens-Air-and-Space-Museum#gid=ci02c90a2910012582&pid=clevelands-international-womens-air-and-space-museum-MTg3OTc1OTAzNTkzODM0Mzg5>, Çevrimiçi, 19 Mayıs 2024.

"Interactive Terminal Guide", MKE Milwaukee Airport,
<https://www.mitchellairport.com/airport-guide/interactive-terminal-guide>, Çevrimiçi, 02 Mayıs 2024.

"Interconnected CLT", <https://refikanadol.com/works/interconnected-clt>, Çevrimiçi, 10 Mart 2024.

"International Women's Air & Space Museum", <http://iwasm.org/wp-blog/>, Çevrimiçi, 18 Mayıs 2024.

“İnteraktif terminal haritası”, Turkish Airlines, <https://www.turkishairlines.com/tr-int/istanbul-havalimani/terminal-haritalari>, Çevrimiçi, 13 Mayıs 2024.

"İstanbul Havalimanı Giriş Kartları Yönergesi",
https://www.istanbulhavalimani.gov.tr/content/%C4%B0stanbul-Havaliman%C4%B1-Giri%C5%9F-Kartlar%C4%B1-Y%C3%B6nergesi_942020155216_NE.pdf, Çevrimiçi, 26 Mayıs 2024.

“İstanbul Havalimanı Müzesi”,
https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/ISTANBUL_HAVALIMANI_MUZESI/,
Çevrimiçi, 18 Kasım 2024.

"İstanbul Havalimanı Müzesi 'Türkiye'nin Hazineseleri-Tahtın Yüzleri' sergisiyle açıldı", 2020, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/istanbul-havalimani-muzesi-turkiyenin-hazineseleri-tahtin-yuzleri-sergisiyle-acildi/1913527>, Çevrimiçi, 19 Ağustos 2023.

"İstanbul Havalimanı Müzesi Ziyaretçileriyle Buluştu", 2020,
<https://basin.ktb.gov.tr/TR-269700/istanbul-havalimani-muzesi-ziyaretcileriyle-bulustu.html>, Çevrimiçi, 19 Ağustos 2023.

"About", Jaya He GVK New Museum Store",
<https://jayahegvknewmuseumstore.wordpress.com/about/>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

"Jaya He GVK New Museum", Museums - The World Museums Network,
<https://museu.ms/museum/details/17434/jaya-he-gvk-new-museum>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

"Jaya He Museum : A Review", <https://www.theheritagelab.in/jaya-museum-review/>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

Kaushik, S. “Jaya He-GVK New Museum, CSIA Terminal 2, Mumbai” ,
02.11.2014, <https://www.behance.net/gallery/20979497/Jaya-He-GVK-New-Museum-CSIA-Terminal-2-Mumbai?locale>, Çevrimiçi, 28 Mayıs.2024.

"Kids' Spot", <https://www.sfomuseum.org/programs/kids-spot>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"Maps", <https://www.istairport.com/en/airport/maps/airport-map/?locale=en>, Çevrimiçi, 04 Ocak 2023.

"Melbourne Airport Museum (NAS Melbourne Museum, Airport Museum)",
<https://pacificwrecks.com/restore/usa/melbourne-airport-museum.html>, Çevrimiçi,
02 Mayıs 2024.

Melbourne Orlando International Airport. (03 Mayıs 2024). Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/Melbourne_Orlando_International_Airport,

"MIAL T2 Art Program", 2024,
<https://www.abmarchitects.com/projects/airports/mialart>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

"Ministry of Tourism and Antiquities, Cairo International Airport Museum - Terminal 2", <https://egymonuments.gov.eg/en/museums/cairo-international-airport-museum-terminal-2>, Çevrimiçi, 30 Mart 2024.

"Ministry of Tourism and Antiquities, Cairo International Airport Museum - Terminal 3", <https://egymonuments.gov.eg/museums/cairo-international-airport-museum-terminal-3>, Çevrimiçi, 30 Mart 2024.

“Passenger Statistics 2023 vs. 2022” Milwaukee Mitchell International Airport,
https://www.mitchellairport.com/application/files/8817/1234/5057/Passenger_Statistics_2023.pdf, Çevrimiçi, 26 Haziran 2024.

"Museum Definition", <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>, Çevrimiçi, 12 Mart 2024.

"Museum FAQs", SFO Museum, <https://www.sfomuseum.org/about/faqs>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"Museum of Aeronautics and Astronautics", 2016, Ejército del Aire.
<https://ejercitodelaire.defensa.gob.es/EA/museodelaire/en.html>, Çevrimiçi, 12 Mayıs 2024.

“Naples airport archeological museum is a world's first”,
<https://www.euronews.com/2017/03/02/naples-airport-archeological-museum-is-a-world-s-first>, Çevrimiçi, 06 Nisan 2023.

"Our History", International Women's Air & Space Museum,
<https://iwasm.omeka.net/history>, Çevrimiçi, 18 Mayıs 2024.

"Our Mission", 2024, Phoenix Sky Harbor International Airport,
<https://www.skyharbor.com/at-the-airport/amenities/airport-museum/>, Çevrimiçi, 07 Mayıs 2024.

"Paris Charles de Gaulle International Airport (CDG)", <https://paris-airport-cdg.com/>, Çevrimiçi, 24 Nisan 2024.

"Paris 1900: the Petit Palais museum", Espace Musées,
https://espacemusees.com/expo_petitPalais.html#FR, Çevrimiçi, 24 Nisan 2024.

"Partners", Espace Musées, <https://espacemusees.com/partenaires.html#EN>,
Çevrimiçi, 24 Nisan 2024.

"Periodical Exhibitions", <https://www.aia.gr/traveler/airport-information/art-and-culture/periodical-exhibitions>, Çevrimiçi, 04 Şubat 2023.

"Permanent Exhibitions", <https://www.aia.gr/traveler/airport-information/art-and-culture/permanent-exhibitions>, Çevrimiçi, 26 Nisan 2024.

"Phoenix Sky Harbor International Airport, Airport history",
<https://flyxo.com/airport/kphx/>, Çevrimiçi, 07 Mayıs 2024.

"Picasso Plein Soleil", Espace Musées,
https://espacemusees.com/expo_picasso.html#EN, Çevrimiçi, 24 Nisan 2024.

"Rijksmuseum Schiphol Airport", <https://www.amsterdam.info/airport-museum/>,
Çevrimiçi, 28 Nisan 2024.

"Programs", SFO Museum,
<https://www.sfomuseum.org/programs>, Çevrimiçi, 04 Mayıs 2024.

"Setting the Table", Rijksmuseum, <https://www.rijksmuseum.nl/en/whats-on/exhibitions/schiphol>, Çevrimiçi, 04 Nisan 2024.

"Exhibitor Locations at SFO",
https://www.sfomuseum.org/sites/default/files/inline-files/SFO_Museum_Gallery_Map_210517.pdf, Çevrimiçi, 04 Mayıs 2024.

"Skytrax World Airport Awards", <https://www.worldairportawards.com/worlds-best-art-in-the-airport-2023>, Çevrimiçi, 10 Mart 2024.

Stathi, M., "History", Odysseus,
http://odysseus.culture.gr/h/1/eh152.jsp?obj_id=21464. Çevrimiçi, 04 Şubat 2023.

"Student Art", <https://www.sfomuseum.org/programs/student-art>, Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"Summer Events to be Held at the Domestic Terminals of Tokyo International Airport Haneda", 29.07.2016, Big Bird, Big https://tokyo-haneda.com/old_resource/en/files/whats_new/857_0818_1139.pdf, Çevrimiçi, 26 Haziran 2024.

Tabikha, K., "Egypt inaugurates two new museums at Cairo International Airport", 19.05.2021, The National, <https://www.thenationalnews.com/mena/egypt/egypt-inaugurates-two-new-museums-at-cairo-international-airport-1.1225348>, Çevrimiçi, 01 Nisan 2024.

"The Artbeat of New India", <https://www.museums22.com/theartbeatofnewindia-case-study>, Çevrimiçi, 03 Haziran 2024.

"The Artbeat of New India, In India we mark and celebrate every rite of passage", <https://csmia.adaniairports.com/adani-new-museum.aspx>, Çevrimiçi, 09 Mayıs 2024.

"The Origin of 'Schiphol'", 2018, <https://news.schiphol.com/the-origin-of-schiphol/>, Çevrimiçi, 28 Nisan 2024.

"Türkiye'de bir ilk: İstanbul Havalimanı Müzesi açıldı", 2020, https://t24.com.tr/haber/turkiye-de-bir-ilk-istanbul-havalimani-muzesi-acildi,891465#google_vignette, Çevrimiçi, 19 Ağustos 2023.

"Two new museums open at Cairo airport",
<https://www.arabnews.com/node/1861281/art-culture>, Çevrimiçi, 30 Mart 2024.

"Video Arts", SFO Museum, <https://www.sfomuseum.org/programs/video-arts>,
Çevrimiçi, 03 Mayıs 2024.

"2020 "Patara Yılı" İlan Edildi", <https://tanitma.ktb.gov.tr/TR-275260/2020-patara-yili.html>, Çevrimiçi, 23 Nisan 2024.

"Wind of Boston Data Paintings", <https://refikanadol.com/works/wind-of-boston-data-paintings>, Çevrimiçi, 10 Mart 2024.

"World's Best Art in the Airport | Houston Airports first-ever recipient of new World Airport Awards category honoring art program", 2023,
<https://fly2houston.com/newsroom/releases/worlds-best-art-airport-houston-airports-first-ever-recipient-new-world-airport>, Çevrimiçi, 10 Nisan 2024.

Yoon, S., "National Museum of Korea opens new branch in Incheon Airport",
24.06.2021, Korea JoongAng Daily,
<https://koreajoongangdaily.joins.com/2021/06/24/culture/koreanHeritage/National-Museum-exhibition-Incheon-Airport/20210624173200462.html>, Çevrimiçi, 11 Mayıs 2024.

EKLER

Ek-I: İstanbul Havalimanı Müzesi'nde sergilenmekte olan eser listesi.

İstanbul Havalimanı Müzesi'nde Sergilenen Eserler				
Sıra No	Eserin Geldiği Müze	Eserin Adı	Salon No	Açıklama
1	Amasya Müzesi Müdürlüğü	Ayna	5	
2	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Ana tanrıça heykelciği	2	MULAJ
3	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Kadın Heykelciği	2	
4	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Kolye	2	
5	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Diadem (Taç)	2	
6	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Topuz	2	
7	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Kristal Başlı İğneli Toka	2	
8	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	İdol	2	
9	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Bilezik	2	2 ADET
10	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Kolye Taneleri	2	
11	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Tablet (Toprak Bağış Belgesi)	2	
12	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Bronz Tablet	2	
13	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Anitta Hançeri	2	
14	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Ejderha Başlı Halka	2	
15	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Gümüş Bilezik	2	
16	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Başlı İğne	2	
17	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Midas Heykelciği	2	

18	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Lydion	2	
19	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Tyran Başı	2	
20	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Kolye	4	
21	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Çift Küpe	4	
22	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü	Kaşlı Yüzük	4	
23	Ankara Etnografya Müzesi Müdürlüğü	Ankara Baklacı Baba (Kavaklı) Cami Kapısı	5	
24	Ankara Etnografya Müzesi Müdürlüğü	Ahşap Taht	5	REPLİKA
25	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Karagümrüklü Hüseyin - Kariye Camii	6	
26	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Müşerref Rasim KÖKTÜRK -	6	
27	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Kangırlı Mehmet - Çağlayan Kasrı	6	REPLİKA
28	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Hikmet ONAT - Kurbağalıdere 1932	6	
29	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Namık İsmail - Mehtapta Cami	6	
30	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Hulusi Mercan - Çay Bahçesi	6	
31	Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü	Mehmet Ruhi Arel - Atatürk'e İstikbal	6	
32	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Ördek Formlu İğne Başı	2	
33	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Aslan Başı Formlu İğne Başı	2	
34	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Fibula	2	
35	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Fibula	2	
36	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Takı (Kolye)	2	
37	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Kolye	2	
38	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Küpeler	2	7 ADET

39	Antalya Müzesi Müdürlüğü	II. Berenike kabartmalı oinokhoe (Vazo)	3	
40	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Lucius Verius Başı	4	
41	Antalya Müzesi Müdürlüğü	Caracalla Heykeli	4	
42	Aydın Afrodisyas Müzesi Müdürlüğü	Yeryüzünün ve Denizlerin Hakimi	3	
43	Burdur Müzesi Müdürlüğü	Heykel Başı (Hadrian)	4	
44	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
45	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
46	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
47	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
48	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
49	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
50	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Mühür Baskısı (Bulla)	2	
51	Çorum Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	2	
52	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Şifa Tası	5	
53	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Kağıt Makası	5A	
54	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Makta	5A	
55	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Kalemtraş	5A	
56	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Kamış	5A	
57	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Kağıt Makası	5A	
58	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Divit	5A	
59	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Hokka	5A	
60	Edirne Müzesi Müdürlüğü	Rıhdan	5A	

61	Hatay Müzesi Müdürlüğü	X. Antiokhos Büstü	3	
62	Hatay Müzesi Müdürlüğü	V. Antiokhos Büstü	3	
63	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Boncuk Dizisi	2	
64	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Kadeş Antlaşması	2	MULAJ
65	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Gaga Ağızlı Libasyon Testisi	2	
66	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Kemer Parçası	2	
67	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Başlı İğne	2	
68	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Damga Mühür	2	
69	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Silindir Damga Mühür	2	
70	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Silindir ve Damga Mühür	2	
71	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Damga Mühür	2	
72	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Silindir Damga Mühür	2	
73	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Silindir Mühür	2	
74	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Kroisos Sikkesi	2	
75	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Büyük İskender Başı	3	
76	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Augustus Başı	4	
77	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Arcadius Büstü	4	
78	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I. Constantinus Başı	4	
79	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Faustina Minor Büstü	4	
80	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Marcus Aurelius	4	
81	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Bilezik	4	
82	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Bilezik	4	2 ADET

83	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Yüzük	4	
84	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Küpe çifti	4	
85	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Maskeli Miğfer	4	
86	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Yıldız Çinileri	5	5 ADET
87	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Figürin	5	
88	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Fatih Sultan Mehmed Madalyası	5	
89	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Sorguç	5	
90	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Sorguç	5	
91	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kemer	5	
92	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kemer	5	
93	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kemer	5	
94	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Divan-ı Muhibbi	5	
95	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Mülkname	5	
96	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Kur'an-ı Kerim Yaprağı)	5	
97	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Kur'an-ı Kerim Yaprağı)	5	
98	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Kur'an-ı Kerim Yaprağı)	5	
99	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Kur'an-ı Kerim Yaprağı)	5	
100	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Kur'an-ı Kerim Yaprağı)	5	
101	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Rulo)	5	
102	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı (Rulo)	5	

103	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı - Cilt	5	
104	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Şam Evrağı - Cilt	5	
105	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Çini Pano	5	
106	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Friz Parçası (Alçı Kabartma)	5	
107	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kadın Başı / Sfenks	5	
108	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Buhurdan	5	
109	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Mır'at ül- Kevneyn	5	
110	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Alem	5	
111	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Sancak Alem		
112	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kapı Kanadı	5	
113	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Çini Pano	5A	
114	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Cüz Mahfazası	5A	
115	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kabe Anahtarı	5A	
116	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Kur'an-ı Kerim	5A	
117	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Hat Levha	5A	
118	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Divan-ı Sultan Osman	5A	
119	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Murakka	5A	
120	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü	Çekmece	5A	
121	İzmir Efes Müzesi Müdürlüğü	Livia Portre Başı	4	
122	İzmir Efes Müzesi Müdürlüğü	Tiberius Büstü	4	
123	İzmir Efes Müzesi Müdürlüğü	Traianus Başı	4	
124	İzmir Müzesi Müdürlüğü	Çift Bilezik	3	2 ADET

125	İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi Müdürlüğü	Eşref ÜREN - Sarayburnu	6	
126	İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi Müdürlüğü	Hüseyin HAZAN - Eski Haliç	6	
127	İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi Müdürlüğü	Şeref AKDİK - Kalender'den Boğaziçi	6	
128	İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi Müdürlüğü	İbrahim ÇALLI - Cihangir'den Üsküdar'a	6	
129	İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi Müdürlüğü	Bedri Rahmi EYÜBOĞLU - Marmara'ya Doğru	6	
130	Kastamonu Müzesi Müdürlüğü	Taprammi Çanağı	2	
131	Kırklareli Müzesi Müdürlüğü	Boncuk Kolye	2	
132	Kocaeli Müzesi Müdürlüğü	Antoninus Pius Başı	4	
133	Konya Müzesi Müdürlüğü (İnce Minare)	Mimari Parça (Çift Başlı Kartal)	5	
134	Konya Müzesi Müdürlüğü (Karatay Müzesi)	Yıldız Çini Parçası	5	
135	Konya Müzesi Müdürlüğü (Karatay Müzesi)	Yıldız Çini	5	
136	Konya Müzesi Müdürlüğü (Karatay Müzesi)	Yıldız Çini Parçası	5	
137	Konya Müzesi Müdürlüğü (Karatay Müzesi)	Yıldız Çini	5	
138	Konya Müzesi Müdürlüğü (Karatay Müzesi)	Yıldız Çini	5	
139	Konya Müzesi Müdürlüğü (Karatay Müzesi)	Alçı Kabartma	5	
140	Konya Müzesi Müdürlüğü (Mevlana Müzesi)	Asma Kandil	5	
141	Konya Müzesi Müdürlüğü (Mevlana Müzesi)	Şamdan	5	
142	Konya Müzesi Müdürlüğü (Mevlana Müzesi)	Alem	5	
143	Konya Müzesi Müdürlüğü (Mevlana Müzesi)	Rahle	5A	
144	Konya Müzesi Müdürlüğü (Mevlana Müzesi)	Halı Seccade	5A	
145	Malatya Müzesi Müdürlüğü	Bilezik	2	
146	Malatya Müzesi Müdürlüğü	Bilezik	2	

147	Malatya Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	2	
148	Malatya Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	2	
149	Malatya Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	2	
150	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Kupa	2	
151	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Skarabe Mühür	2	
152	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Madalyon	2	
153	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Madalyon	2	
154	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Madalyon	2	
155	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Boncuk	2	
156	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Boncuk	2	9 ADET
157	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Boncuk Dizisi	2	
158	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Madalyon	2	
159	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Boncuk	2	
160	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Boncuk	2	
161	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Boncuk	2	
162	Muğla Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü	Uluburun Batığı, Heykelcik	2	
163	Samsun Müzesi Müdürlüğü	Bilezik	3	
164	Şanlıurfa Müzesi Müdürlüğü	Heykel Başı	2	
165	Şanlıurfa Müzesi Müdürlüğü	Heykel	2	
166	Şanlıurfa Müzesi Müdürlüğü	Heykel Başı	2	
167	Şanlıurfa Müzesi Müdürlüğü	Heykel Parçası	2	
168	Tekirdağ Müzesi Müdürlüğü	Taç (Asma Yaprığı)	3	

169	Tekirdağ Müzesi Müdürlüğü	Taç (Defne Yaprağı)	3	
170	Tekirdağ Müzesi Müdürlüğü	Yüzük	3	
171	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Altın Taht	Giriş	REPLİKA
172	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Sorguç	5	
173	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	5	
174	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Miğfer	5	
175	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Kalkan	5	
176	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	5	
177	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Demir Topuz	5	
178	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Zırh Gömlek	5	
179	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Miğfer	5	
180	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Yay	5	
181	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Ok	5	4 ADET
182	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Kemankeş Yay Çantası	5	
183	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Demir Zehgir	5	
184	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Zehgir	5	
185	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Kılıç	5	
186	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Tılsımlı Gömlek	5	
187	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Kaftan	5	
188	Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü	Sedefli Taht	5	REPLİKA
189	Türkiye Yazma Eserler Kurumu Daire Başk.	III.Selim Berati	5a	
190	Uşak Müzesi Müdürlüğü	Phiale	2	

191	Uşak Müzesi Müdürlüğü	Meşe Palamudu Kolye	2	
192	Uşak Müzesi Müdürlüğü	Aslan Başlı Bilezik	2	
193	Van Müzesi Müdürlüğü	Bilezik	2	
194	Van Müzesi Müdürlüğü	Baş Tanrı Haldi Tahtı	2	REPLİKA
195		Göbekli Tepe Diaroma	2	MAKET
196	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I.Dareios Sikkesi	2	
197	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	(M.Ö. 5-4. Yüzyıl) Sikkesi	2	
198	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Maussollos Sikkesi	2	
199	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Büyük İskender Sikkesi	2	
200	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Büyük İskender Sikkesi	2	
201	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I.Eumenes Sikkesi	2	
202	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Kleopatra ve Marcus Antonius Sikkesi	2	
203	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Octavianus (Augustus) ve Iulius Ceasar (ölümünden sonra)	4	
204	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Augustus Sikkesi	4	
205	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Tiberius Sikkesi	4	
206	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Caligula Sikkesi	4	
207	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Claudius Sikkesi	4	
208	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Nero Sikkesi	4	
209	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Vespasianus Sikkesi	4	
210	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Domitianus Sikkesi	4	
211	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Traianus Sikkesi	4	
212	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Hadrianus Sikkesi	4	

213	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Antoninus Pius Sikkesi	4	
214	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Marcus Aurelius Sikkesi	4	
215	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II. Faustina Sikkesi	4	
216	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Commodus Sikkesi	4	
217	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Septimus Severus Sikkesi	4	
218	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Iulia Domna (Septimus Severus 'un eşi) Sikkesi	4	
219	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Caracalla Sikkesi	4	
220	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Severus Alexander Sikkesi	4	
221	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I.Maximinus Sikkesi	4	
222	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	III. Gordianus Sikkesi	4	
223	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Trianus Decius Sikkesi	4	
224	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Diocletianus Sikkesi	4	
225	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I.Constantinus Sikkesi	4	
226	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II. Iulianus Sikkesi	4	
227	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Valens Sikkesi	4	
228	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I.Theodosius Sikkesi	4	
229	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Arcadius Sikkesi	4	
230	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II.Theodosius Sikkesi	4	
231	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Marcianus Sikkesi	4	
232	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Anastasius Sikkesi	4	
233	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I. Justinianus Sikkesi	4	
234	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II. Justiniaus Sikkesi	4	

235	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Focas Sikkesi	4	
236	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Heraclius Sikkesi	4	
237	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II. Justinianus Sikkesi	4	
238	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	İrine Sikkesi	4	
239	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	Theophilos Sikkesi	4	
240	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	VI. Leo Sikkesi	4	
241	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	IV. Romanos Sikkesi	4	
242	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	I. Manuel Sikkesi	4	
243	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	VIII. Mikhael Sikkesi	4	
244	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II. Andronikos- IX Mikhael Sikkesi	4	
245	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü	II. Manuel Sikkesi	4	

[illegible]

Ek-III : İstanbul Havalimanı Müzesi'nin sesli rehber broşürü (Türkçe) (Sicpa Turkey Ürün Güvenliği Sanayi ve Ticaret A.Ş., 2020).

17.07.2020 tarihinde açılan müze, 1000 m²'lik alanıyla dünyadaki en büyük havalimanı müzesi olma özelliğini taşımaktadır. Müze her yıl yeni bir geçici sergiyle ziyaretçilerini karşılamayı planlamaktadır.

İlk sergi "Türkiye'nin Hazineleri; Tahtın Yüzleri" adını taşımaktadır. Serginin amacı "Yönetim ve Yönetici" kavramı üzerinden Anadolu tarihinin 12000 yıllık dönemini anlatmaktır. Müzede ilk sergi, tarih öncesi dönemlerden başlayarak, Hitit, Urartu, Frig, Lidya, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerini kapsayan 300'ü aşkın eseri ile küçük bir "Anadolu Medeniyetleri Müzesi" özelliğini taşımaktadır.

Türkiye'nin 29 farklı müzesinden 316 seçkin eserin yer aldığı bu sergi ile Türkiye'nin binlerce yıllık geçmişine tanıklık edeceksiniz

İSTANBUL HAVALİMANI MÜZESİ

**VOICE OF MUSEUMS
MÜZELERİN SESİ**

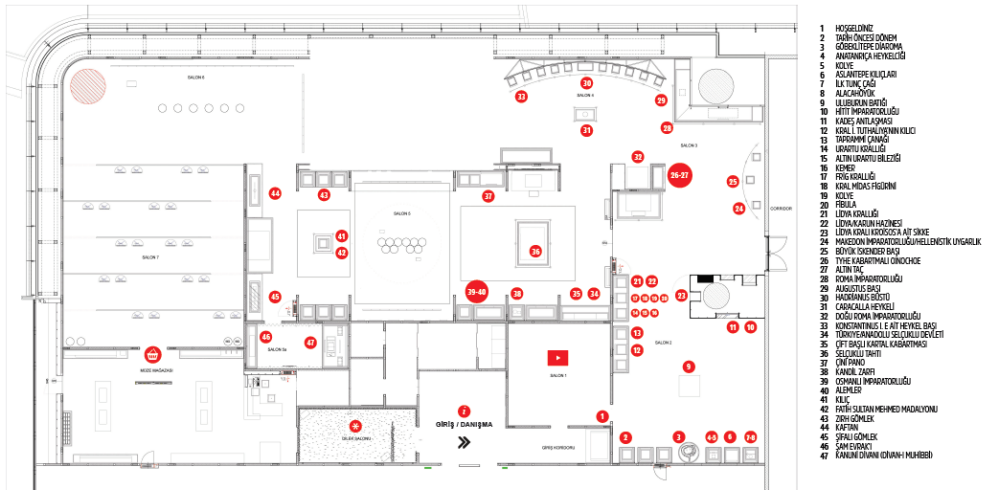

TÜRKÇE **ENGLISH**

İSTANBUL HAVAALANI MÜZESİ

Ek-IV : İstanbul Havalimanı Müzesi’nin son broşürü (Türkçe) (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı, 2024).

